T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI PROGRAMI

KENTSEL KAMUSAL ALANLAR OLARAK PARKLARIN GÜVENLİĞİNDE IŞIK KİRLİLİĞİ ALGISININ KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ UMUTTEPE YERLEŞKESİNDEKİ KADIN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu IRMAK

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI PROGRAMI

KENTSEL KAMUSAL ALANLAR OLARAK PARKLARIN GÜVENLİĞİNDE IŞIK KİRLİLİĞİ ALGISININ KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ UMUTTEPE YERLEŞKESİNDEKİ KADIN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Duygu IRMAK

Danışman
Doç. Dr. Örgen UĞURLU

KOCAELİ 2019

T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI

KENTSEL KAMUSAL ALANLAR OLARAK PARKLARIN GÜVENLİĞİNDE IŞIK KİRLİLİĞİ ALGISININ KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ UMUTTEPE YERLEŞKESİNDEKİ KADIN ÖĞRENCİLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Tezi Hazırlayan: Duygu IRMAK

Tezin Kabul Edildiği Enstitü ve Yönetim Kurulu Karar ve No: 16/01/2019/3

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Örgen UĞURLU

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Kemal AYDIN

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Saadet AYDIN

KOCAELİ 2019

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **i**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **vi**
GRAFİKLER LİSTESİ ..... **vii**
HARİTALAR LİSTESİ ..... **vii**
RESİMLER LİSTESİ ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **vii**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1.KENTSEL KAMUSAL ALANLAR OLARAK PARKLAR

1.1.KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLAR: KENTSEL PARK KAVRAMI **8**

1.1.1.Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Parkların Sınıflandırılması 13

1.1.2.Kentsel Parkların İşlevleri 16

1.1.2.1.Ekonomik İşlevler 16

1.1.2.2.Ekolojik İşlevler 17

1.1.2.3.Sosyal İşlevler 19

1.2.KAMUSAL ALAN OLARAK KENTSEL PARKLAR VE PARKLARDA CİNSİYETE DAYALI AYRIMLAR **24**

1.2.1. Kamusal Alan- Özel Alan Ayrımı 24

1.2.2. Cinsiyete Dayalı Ayrımlar 31

1.2.3. Kentsel Mekanlarda Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımlar 38

İKİNCİ BÖLÜM

2. IŞIK KİRLİLİĞİ

2.1.AYDINLATMA KAVRAMI **46**

2.1.1. Aydınlatma Türleri 48

2.1.1.1. Işık Kökeni Bakımından Aydınlatma 48

2.1.1.2. Amaçları Bakımından Aydınlatma 49

2.1.1.3. Aydınlatılan Yere Göre Aydınlatma 49

2.1.2. Aydınlatmanın Etkileri 53

2.1.2.1. İnsan Yaşamına Etkileri 53

2.1.2.2. Kent Yaşamına Etkileri 55

2.1.2.3. Aydınlatmanın Çevresel Etkileri: Işık Kirliliği 57

2.2.KENTSEL PARK AYDINLATMALARI 70

2.2.1.Estetik Açıdan Aydınlatma 71

2.2.2.Ekonomik Açıdan Aydınlatma 73

2.2.3.Güvenlik Açısından Aydınlatma 75

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.BİR ALAN ARAŞTIRMASI OLARAK KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ'NDE KADIN ÖĞRENCİLERİNİN YEŞİL ALAN OLARAK PARKLARI KULLANIM DÜZEYLERİNİN VE BEKLENTİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

SONUÇ 110

KAYNAKÇA 119

EKLER 128

ÖZET

Kentleşme sürecinde ve kentlerin gelişiminde içlerinde barındırdıkları kamusal alanlar kentleri kent yapan alanlardır. Kentleşme hızının artmasıyla kentlerde birçok sorun ortaya çıkmıştır. Çarpık kentleşme, doğal çevreye zarar veren sanayileşmenin artmasıyla kentlerde; hava, su, toprak, gürültü ve ışık kirlilikleri gibi çevresel sorunlar yaşanmaya başlamış, doğal yeşil alanlar aşırı tahribata uğramıştır. Bunlarla birlikte kent hayatı her zaman insanlar için çok hareketli ve yoğun geçmektedir. İnsanlar sürekli bir koşuşturma halinde kentlerde yaşamaya çalışmakta, bu durum da onları fiziksel ve ruhsal açıdan olumsuz etkilemektedir. İnsanlar bu yoğunluk ve olumsuzluklardan çeşitli kültürel ve sosyal faaliyetlerle kurtulmak ve en önemlisi kentlerde çok da fazla kalmayan doğal çevre, yeşil alanlar ve temiz hava ihtiyaçlarını karşılamak için kamusal açık-yeşil alanlarla gidermek istemektedirler. Bu ihtiyacı en iyi karşılayan kamusal alanlardan biri kent parklarıdır. Bu anlamda kent parkları kentte bulunan diğer tüm kamusal alanlar gibi kentte yaşayan herkesin ortak kullanımına açıktır. Ancak öteden beri süre gelen kamusal alan-erkek, özel alan-kadın eşleşmesi sonucu bu alanların da genellikle erkeklerin egemen olduğu bir yapıyla kurulması kadınların bu alanları kullanımlarını sınırlamaktadır. Bu sınırlama kamusal alanı güvenli algılama ve algılamama ile de pekişmektedir. Dolayısıyla kadınlar park alanlarını günün istedikleri saatlerinde ve yalnız başlarına kullanırken güvende hissetmemektedirler. Güvenli olma algısını belirleyen unsurlardan biri de o alanın aydınlatılmasıdır. Bir yer ne kadar çok ışıkla aydınlatılırsa o kadar güvenli olacağı düşüncesi yaygın bir inanıştır. Ancak aydınlatmaların aşırı ve yanlış kullanılması sonucu çevresel bir sorun olan ışık kirliliği ortaya çıkar. Bu kirliliğin etkisiyle bu alanlarda daha çok kör noktalar ve kamaşmalar yaşanır. Dolayısıyla güvenlik amaçlı yapılan aydınlatmalar parkların daha güvensiz olmasına yol açar. Çalışmada ortaya koyulmaya çalışılacak diğer bir konu da yapılan alan araştırmasıyla kamusal bir alan olan yeşil-açık kentsel alanlardan olan parkların güvenli/güvensiz algılanmasında aydınlatmanın rolü ve ışık kirliliğinin yarattığı bu güvensizliğin kullanıcılar tarafından farkedilip edilmediğidir.

Anahtar kelimeler: Kamusal Alanlar, Kent Parkları, Toplumsal Cinsiyet, Aydınlatma ve Işık Kirliliği.

ABSTRACT

The public spaces in the urbanization process and in the development of the cities are the cities that make the cities urban. With the increase in the speed of urbanization, many problems emerged in the cities. Non-planned urbanization, with the increase of industrialization which damages the natural environment; environmental problems such as air, water, soil, noise and light pollution have begun to occur and natural green areas have been severely damaged. Together with them, the city life is always very busy and busy for people. People constantly try to live in cities in the form of a hustle and bustle, which affects them both physically and spiritually. People want to get rid of the stress of the city with various cultural and social activities, and most importantly, with the public open-green areas to meet the natural environment, green areas and fresh air needs which are not much in the cities. One of the public spaces that best meets this need is the urban parks. In this sense, urban parks are open to the common use of all people living in the city, like all other public spaces in the city. However, the long-standing public sphere-male, private space-woman match as a result of these areas are often dominated by men to establish a structure that limits the use of women in these areas. This limitation is further strengthened by secure detection and non-perception of the public sphere. Therefore, women do not feel safe when using the parking spaces at the time of day and alone. One of the factors that determine the perception of being safe is the lighting of that area. The more light illuminated by a place, the more confident it is, the more confident it is. However, light pollution, which is an environmental problem, arises as a result of excessive and incorrect use of lighting**.** With the impact of this pollution, there are more blind spots and glares in these areas. For this reason, security lighting is more unsafe. Another issue to be tried out in the study is the role of illumination in the safe / unsafe perception of parks in green-open urban areas, which is a public area with the field research, and whether this distrust created by light pollution is noticed by the users.

Keywords: Public Space, Public Parks, Gender, Lighting and Light Pollution.

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

%:	Yüzde
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
CEDAW:	Convention on Elimination of All Forms of Discrimination Against
CIE:	Commission Internationale de l'Eclairage (Uluslararası Aydınlatma
dBA:	Desibel (A sınıfı)
EİE:	Elektrik İşleri Etüt İdaresi
ha:	Hektar
İTÜ:	İstanbul Teknik Üniversitesi
KGM:	Karayolları Genel Müdürlüğü
KIA:	Kentsel Isı Adası
	Komisyonu)
kw:	Kilowatt
LED:	Light Emitting Diode (Işık Yayan Diyot)
Lux:	Aydınlatma Şiddeti
	Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
^{o}C :	Santigrat Derece
	Sözleşmesi)
TEDAŞ:	Türk Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TMMOB:	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TSE:	Türk Standartları Enstitüsü
TUG:	Tübitak Ulusal Gözlemevi
UNICEF:	United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş
WHO:	World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
	Women (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi
YY:	Yüzyıl

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Yaş Grupları 81
Grafik 2: Parka Gitme Dağılımı 84

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Olmsted Boston Common Park 10

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Boston Public Garden 11
Resim 2: Boston Public Garden 11
Resim 3: Boston Common Park 12
Resim 4: Boston Common Park 12
Resim 5: Konut aydınlatması 50
Resim 6: AVM aydınlatması 50
Resim 7: Bahçe aydınlatması 51
Resim 8: Işık Kirliliği Örneği 57
Resim 9: Doğru aydınlatma 58
Resim 10: Yanlış aydınlatmaya örnek 58
Resim 11: Yanlış aydınlatmaya örnek 2 59
Resim 12: Gökyüzü parlaklığı örneği 61
Resim 13: Bursa Uludağ'dan Samanyolu görünümü 62
Resim 14: Türkiye'nin uzaydan görünümü 62
Resim 15: Kuzey Amerika'nın görünümü 63
Resim 16: Asya, Uzak Doğu görünümü 64
Resim 17: Avrupa'nın görünümü 64
Resim 18: Işık taşmasına örnek yanlış bahçe aydınlatması 65
Resim 19: Yanlış aydınlatmanın neden olduğu kamaşma 66
Resim 20: Işık kirliliğinin canlı yaşamına etkileri 68
Resim 21: Estetik Amaçlı Ağaç ve Bitki Aydınlatması 72
Resim 22: İzmit Doğu Kışla Parkı Güneş Enerjili Aydınlatma 74
Resim 23: İzmit Doğu Kışla Parkı 74
Resim 24: Ankara Yenimahalle Tevhid Parkı güneş enerjili aydınlatma 75
Resim 25: İstanbul Kartal Belediyesi LED aydınlatmalı park örneği 75
Resim 26: Genel park aydınlatması 77
Resim 27: Park Aydınlatması 78
Resim 28: Merdiven Aydınlatması 78
Resim 29: Yürüyüş Yolu Aydınlatması 79

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Fakülte Dağılımı 81
Tablo 2: Kocaeli'nde Yaşama Süreleri 82
Tablo 3: Yaşadıkları İlçelere Göre Dağılım 82
Tablo 4: Memlekette parka gidiş 85
Tablo 5: İzmit'te parka gidiş 85

Tablo 6: Park Kullanımlarının Hafta İçi/Hafta Sonu Dağılımı 85
Tablo 7: Parkların Niteliğine ve Niceliğine İlişkin Sorular 86
Tablo 8: Parka tek gitme 88
Tablo 9: Parka kimle gittikleri 88
Tablo 10: İzmit ve Kocaeli'deki Parkların Diğer İlçe ve İllerle Karşılaştırılmaları . 89
Tablo 11: Kocaeli'ndeki parklarda görülen eksiklikler 91
Tablo 12: Katılımcıların parka gitme durumu 92
Tablo 13: Parkların Güvenlik Aydınlatma İlişkisi 94
Tablo 14: Kocaeli'ndeki parkların güvenlik aydınlatma ilişkisi 95
Tablo 15: İzmit'teki parkların güvenlik aydınlatma ilişkisi 96
Tablo 16: Parka gitme sıklıkları 96
Tablo 17: Park kullanım sıklığının aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi 97
Tablo 18: Park kullanım saatleri 101
Tablo 19: Park kullanım saatlerinin, aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi ... 102
Tablo 20: Parka gitme amaçları 105
Tablo 21: Park kullanım amaçlarının, aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi 106

GİRİŞ

Kentler, doğal ve yapay çevreyi içinde barındıran, farklı birçok özelliğe, dini inanca, etnik kökene, kültüre ve sosyal sınıfa sahip insanları bir araya getiren, etkileşim halinde olmalarını sağlayan, bunun yanında insanlara sosyal, ekonomik ve kültürel imkanlar sunan ve bu imkanların günden güne gelişen teknolojiye ayak uydurarak sürekli değişmesi, dönüşmesi ve büyümesini sağlayan dinamik bir organizmadır. Bu organizmanın yapı taşlarından biri ise içinde bulundurduğu kamusal alanlardır. Yani kenti kent yapan her anlamda dinamik olmasını sağlayan, kentte yaşayan insanların sosyal, ekonomik ve kültürel her türlü ihtiyacına cevap verebileceği, kamusal alanlardır. Kentlerin bu dinamik yapısı, sağladığı faydalar yanında bazı olumsuzlukları da ortaya çıkarmıştır.

Yoğun kentleşme sonucu aşırı ve çarpık yapılaşma, ekolojiye zarar veren plansız sanayileşme ve bunun getirdiği hava, toprak, gürültü, ışık ve su kirliliği insanların yaşam kalitesini, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Kentte yaşayan insanlar kentin bu yoğunluğundan, stresinden uzaklaşmak, dinlenmek ve yeşille iç içe olup nefes alabilecekleri kentsel açık-yeşil alanlara ihtiyaç duyarlar. Kentte yaşayan insanlara bu olanakları sunan, onları dinlendiren hem aileleri ve arkadaşlarıyla hem de farklı insanlarla bir araya gelmelerini sağlayan, kentin betonlarından biraz olsun uzaklaştırıp doğayla yakınlaşmalarını sağlayan ve bunun yanında çeşitli sosyo-kültürel, rekreasyonel ve sportif faaliyetlerde de bulunmalarını sağlayan kentsel açık-yeşil alanların en önemlilerinden biri kent parklarıdır. Bünyelerinde yeşili ve doğal yaşamı, buna bağlı olarak temiz hava ve güneşi barındırmaları dolayısıyla insanlara ve kente sağlıklı bir ortam oluştururlar. Kent parkları, bu anlamda kentleşme sürecinin de olmazsa olmazlarından biridir. Bir kentin kalitesini içinde bulundurduğu kentsel açık-yeşil alanların ve kentsel parkların belirlediği söylenebilir.

Bir kentin yapı taşları olarak nitelendirdiğimiz kamusal alanlar, geçmişten günümüze çok farklı şekillerde tanımlanmış ve kamusal alanın karşısına özel alan konularak bir ayrıma gidilmiştir. Tarih boyunca bu ayrım cinsiyet temelli bir ayrımla

anlatılmış; kamusal alan erkeğe, özel alan kadına ait kabul edilmiştir. Kamusal alan baskının, siyasalın ve erkin, özel alan ise siyasalı içermeyen, doğal, gönüllülüğe dayalı bireysel özgürlük alanı olarak tanımlanmıştır (Akkirman, 2017: 48). Dolayısıyla kamusal alana daha çok önem verilmekte, özel alan hep ikincil konumda kalmaktadır. Kamusal ve özel alanın bu şekilde cinsiyet temelli bir ayrımla tanımlanması, kent mekanlarının kullanımında yasımasını bulmuştur. Kadınların toplumsal yaşama katılımlarını sınırlayan bu ayrım, kentsel mekanları kullanımlarını da sınırlamıştır. Sözde, kentsel kamusal alanlar kentte yaşayan herkesin katılımına açık, ortak kullanım alanlarıdır ancak kadınlar, kentte bulunan; siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak her türlü katılımı sağlayan bu alanlardan erkeklere göre daha sınırlı yararlanmaktadırlar. Bu cinsiyet ayrımı sonucu, kadının "nasıl olsa evde veya evinin yakın çevresinde" yaşadığı düşüncesi ve kent mekanlarının erkeklere göre planlanması, kadınların bu mekanları kullanımlarını hem sınırlamış hem de bu mekanların belli durum ve zamanlarda kadınlar için güvenliksiz ortamlar haline gelmesine neden olmuştur (Aktaş, 2017:141). Bu nedenle kendilerini güvende hissetmedikleri için kentin bazı mekanlarından belli durum ve saatlerde uzak durmak zorunda kalmaktadırlar.

Özelde bu sınır ve güvensizlik kentsel mekanlardan biri olan kent parklarının kullanımında da ortaya çıkmaktadır. Kent parkları, genelde kadınların ve çocukların kullandığı mekanlardır. Ancak herkesin kullanımına açık bu mekanlarda bile ailenin veya arkadaş grubunun bir üyesi olarak yanlarında erkeklerle bulunabilmektedirler. Günün sadece belli saatlerinde tek başlarına bulunabilmekte, bir saatten sonra ne yazık ki bu mekanlar kadınlar için tehlike yaratmaktadır. Çünkü kadınlar bu mekanlarda, ancak belli bir yaştaysa, yanında bir erkek varsa veya belli bir şekilde giyindiyse rahatça (!) dolaşabilmekte ki bu şekilde bile sözlü ve gözle tacize uğrayabilmektedirler. Bunun dışında parklarda sessiz ve suça teşvik eden noktaların bulunması, etrafta polis ve güvenlik güçlerinin olmayışı gibi nedenler kadınların bu mekanlarda güvenliksiz hissetmelerine neden olmaktadır (Atauz, 2004: 57; Alkan, 2005: 54-55). Belki de bu güvensizliğin en önemli nedeni bu mekanların geceleri yeterince aydınlatılmaması ya da güvenli olacağı düşüncesiyle aşırı aydınlatma yapılması ile oraya çıkan mutlak karanlık ve göz parlaması sonucu mekânın net görülememesidir. Daha doğru bir ifadeyle kamusal alanlarda yaşanan ışık kirliliğinden

kaynaklı güvensizlik hissidir. O halde, kamusal alanların kullanımında ışık kirliliğinin de bir güvenlik sorunu oluşturabileceği iddia edilebilir. Dolayısıyla bu çalışmada kentsel parkların güvenliğinin aydınlatma ile ilişkisi incelenip, yanlış ve çok fazla aydınlatmanın bir çevre kirliliği türü olan ışık kirliliğine neden olması ve yarattığı kamaşma ve parlamalar sonucu bu mekanlarda güven yerine aslında bir güvensizlik yaratabileceği ve insanların bu durumun farkında olup olmadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans tez konusu olarak ilk başta Türkiye'nin enerji gereksinimini karşılamada kullandığı kaynakların dağılımına ve bu kaynakların çevresel etkileri üzerine yoğunlaşmayı istemiştim. Ancak bu konuda çok fazla çalışma yapılmış olduğunu gördüm. Bu konuda hazırladığım bildirimi sunduğum konferansta benimle aynı oturumda sunumu bulunan Özge Özarabacı'nın ışık kirliliği konusundaki çalışması da dikkatimi çekince, enerji politikaları ve ışık kirliliği üzerine ne çalışabilirim diye düşünmeye başladım. Bu sırada Maçka Parkı'nda bir güvenlik görevlisinin genç bir kızı kıyafetinden dolayı taciz ettiği ve parktan atmaya çalıştığı haberi gündeme gelmişti. Tabi ki bundan önceki ve sonraki tarihlerde de ülkemizde maalesef hem parklarda hem de kentin her alanında kadınlara karşı taciz, tecavüz ve şiddet olayları yaşanmış ve yaşanmaktaydı. Bu olaylar üzerine tartışmalar yaparken tez danışmanım Doç. Dr. Örgen Uğurlu ve bölümümüz Arş. Gör. Hande Yüksel hocalarımın "Kamusal Alan Olarak Parkların Cinsiyetinin İzmit İlçesi Üzerinden İncelenmesi" isimli projelerinden haberdar oldum. Bu projenin amacı son dönemde artan kadına yönelik şiddetle birlikte güvenli halleri tartışma konusu olmaya başlayan, oysa ki kentsel gelişmenin ve modernliğin bir belirteci olan parkların kadınlar tarafından kullanılma şekli ve sıklığının Kocaeli Üniversitesi Yerleşkelerinde ve Kocaeli ili İzmit ilçesindeki kadınların parkları kullanım nedenlerinin ve sıklığının incelenmesiydi. Bu ülkede ve bu sıkıntıları bizzat yaşayan bir kadın olarak proje benim de ilgimi çekti, bir şekilde dahil olmak istedim ve hocalarımın onayı ile birlikte tez konumun değişikliği gerçekleşti.

Kadınların rekreasyon alanları olarak planlanan yeşil alanlar içindeki parkları kullanımları üzerine yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmaları incelendiğimizde, ağırlıklı olarak halk sağlığı bilim alanında ve özellikle de bu alanların kullanımının

gebelik ile kalp, tansiyon, şeker, eklem romatizması gibi hastalıklara dönük olumlu etkilerinin ölçülmesi üzerine olduğunu gördük. Örneğin Vikram Nichani ve diğerlerinin 2016 yılında yayımlanan "Green Space and Physical Activity in Pregnant Women: Evidence From the Growing Up in New Zealand Study (Yeşil Alan ve Hamile Kadınlarda Fiziksel Aktivite: Yeni Zelanda'da Büyümenin Kanıtı)" başlıklı çalışmada yeşil alanların sayıca artmasının insanların buralarda geçirdiği zamanı artırdığı ve fiziksel aktiviteye katılım oranlarının yeşil alanlarla doğru orantılı bir şekilde yükseliş gösterdiği, araştırma evrenine hamile kadınlar konularak kanıtlanmaktadır. Elizabeth A. Richardsona ve Richard Mitchell'in 2010 yılında yayımlanan "Gender Differences in Relationships Between Urban Green Space and Health in the United Kingdom (İngiltere'de Kentsel Yeşil Alan ve Sağlık Arasında İlişkinin Toplumsal Cinsiyet Farklılıkları)" makalelerinde ise konu kadın ve erkeklerin yeşil alanları kullanım sıklıkları ile sağlık göstergeleri arasındaki farkın ilişkisi üzerine odaklanmıştır. Kadınların özel alan olarak tanımlanan evlerinin dışında kendilerini güvende hissetmemeleri ise Maryse Jaspard'ın 2003 tarihli "L'Enquête nationale sur les violences envers les femmes en France (Enveff): Historique et Contextes (Fransa'daki Kadınlara Yönelik Şiddet Üzerine Ulusal Anket: Arka Plan ve Bağlam)" eserinin girişinde de yazdığı gibi 1970 yıllarda dünya kamuoyunun dikkatini çeken konulardan biri olmuştur. 1997 yılında yayımlanan Ann Filemyr'ın "Going Outdoors and Other Dangerous Expeditions (Dışarı çıkmak ve Diğer Tehlikeli Keşifler)" de güvenlik üzerinden yürütülen çalışmalara örnek olarak gösterilebilir. Sara Bastomski ve Philip Smith'in 2017 tarihli "Gender, Fear, and Public Places: How Negative Encounters with Strangers Harm Women" başlıklı çalışmaları incelendiğinde ise güvenlikli algılanma sorununun aradan geçen 20 yıllık bir sürede dahi değişmediği görülür.

Yurt içinden yapılan araştırmalardan örnekler verilecek olursa Arif Keçeli'nin 2013 tarihli "Kentsel Yaşanabilirlik ve Cinsiyet" adlı çalışmasının amacı, yaşanabilirlik algı ve anlayışının cinsiyetlere göre muhtemel farklılık ve benzerliklerini ortaya koymak olarak tanımlanmıştır. Kamu hizmetlerinin ulaşılabilirliği, yeşil alanların mevcudiyeti ve çevre kalitesi çalışmanın temel göstergeleri olarak belirlenmiştir. Aygül Kılınç, 2016 tarihli makalesinde Hopa üzerinden kadının kenti kullanım hakkının erkeklerce nasıl engellendiğini ortaya

koymuştur. Bu iki çalışma dışında cinsiyet eksenli kamusal alan ya da daha özelde yeşil alan/park kullanımına ilişkin çalışmaya rastlanamamıştır.

Yukarıda verilen örneklerden görüldüğü gibi, yeşil alanların kadınlar tarafından güvenli algılanma düzeyleri, kullanım şekilleri ve sıklıklarına ilişkin Türkiye özelinde bir akademik çalışma henüz yayımlanmamıştır. Bu bağlamda ben de çalışmamı hocalarımın projelerinin iki ayağından biri olan Kocaeli Üniversitesi Yerleşkelerinden sadece Umuttepe Yerleşkesindeki kadın öğrencilerin kamusal alan olarak parkları güvenli algılamaları ve bunu aydınlatma ile ilişkisi özelinde sınırlandırdım.

Yukarıda açıklanan şekilde konusu ve kapsamı belirlenen bu çalışmanın amacı güvenlik-aydınlatma ilişkisini yeni bir çevre kirliliği türü olan; aydınlatmanın yanlış ve aşırı kullanılması sonucu ortaya çıkan ışık kirliliği üzerinden ele almaya çalışmaktır. Geceleri kamusal alanların ve parkların kullanımı artırma, bu alanlarda insanların kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlamak için yapılan aydınlatmalar amacının aksine güvensizliğe neden olabilmektedir. Aşırı aydınlatmalar sonucu aydınlatılacak olan bölgenin dışındaki alanlar aydınlatıldığında veya yanlış aydınlatmalar sonucu ortaya çıkan kamaşma ve parlamalar, ortaya çıkan kör noktalar aslında daha güvensiz ortamlar yaratmakta, suça mahal vermektedir. Peki insanlar bu durumun ne kadar farkındalar? Parklarda güvenlik için yapılan aydınlatmanın, yanlış kullanımı sonucu ortaya çıkan ışık kirliliğinden haberdarlar mı? gibi sorular bu çalışmanın temel sorularını oluşturmaktadır.

Bu bağlamda çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kentsel kamusal alanlar olarak parkların kavramsal açıklaması yapılarak, bu alanların kent ve kent insanı hayatındaki önemine değinilmiştir. Daha sonra genelde açık-yeşil alanların; doğal açık-yeşil alanlar ve kentsel açık-yeşil alanlar olarak ayrımına değinilmiş, özelde de parkların; mahalle parkı, bölge parkı ve kent parkı olarak ayrımından bahsedilip, parkların kentteki ekonomik, sosyal ve ekolojik işlevlerine değinilmiştir. Kamusal alanın özel alanla olan karşıtlığı tarihsel süreçleriyle aktarılmış, bu ayrımın cinsiyet temelli yapılması dolayısıyla cinsiyet ayrımı konusuna ve bu ayrımın kent mekanlarına yansımalarından ve bu yansımalar sonucu kadınların kent mekanlarından olan

parkların da kullanımlarının sınırlanmasından, kendilerini belli koşullarda güvensiz hissetmelerinden bahsedilmiş, bu güvensizliğin aydınlatma ile ilişkilendirilmesi yapılarak ikinci bölüme geçilmiştir.

İkinci bölümde ilk olarak aydınlatmanın kavramsal çerçevesi açıklanmış, aydınlatmanın türlerine ve insan yaşamına, kent yaşamına ve çevreye etkilerinden bahsedilmiştir. Aydınlatmanın çevresel etkileri ışık kirliliği adı altında geniş bir şekilde anlatılmış, bu sorunu ortaya koyan görsellerle desteklenmiştir. Daha sonra kentsel parkların aydınlatmalarına değinilerek, bu alanların aydınlatmalarında nelere dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Son olarak da kentsel parkların aydınlatmaları; estetik açıdan, ekonomik açıdan ve güvenlik açısından ele alınmış yine görsellerle konunun önemi vurgulanmaya çalışılmıştır.

Üçüncü ve son bölümde ise çalışma kapsamında yapılan anketlerin verileri güvenlik ve aydınlatma ilişkisi temelinde yorumlanmaya çalışılmış, aşırı aydınlatmaların ışık kirliliğine neden olurken aynı zamanda parkları güvensiz hale mi getirdiği, katılımcıların bu durumun ne kadar farkında oldukları ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Çalışmada kamusal alan olarak parkların kadın öğrenciler tarafından kullanımı ve güvenli algılanması, hazırlanan 33 soruluk bir anketle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan anket; katılımcıların yaş, okuduğu bölüm, ailesinin aylık geliri gibi genel, evet/hayır, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular dışında likert ölçeği kullanılarak hazırlanan sorulardan oluşmaktadır (Bkz. EK I). Anket, toplamda Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesinde bulunan tüm fakülteler dahil 863 kişiye uygulanmıştır.

Anket verilerinin tablolarının oluşturulması aşamasında güvenlik ve aydınlatma soruları hem tek tek hem birbirleriyle ilişkisi bağlamında süzülmüştür. Ayrıca katılımcıların güvenlik ve aydınlatma ile ilgili sorulara verdikleri cevapların daha iyi anlaşılabilmesi adına katılımcıların parkları hangi sıklıklarda ve hangi amaçlarla kullandıkları, hangi saatlerde parklara gitmeyi tercih ettikleri ve parklara tek başlarına mı yoksa yanlarında biriyle mi gittikleri soruları ayrı ayrı güvenlik ve aydınlatma soruları ile süzülerek tabloları hazırlanmış ve bunlar üzerinden yorumlama yapılmıştır. Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki; çalışmanın örneklemi Kocaeli

Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesi kadın öğrencileri ile sınırlandığı için elde edilecek sonuçlar belirli bir yaş aralığı ve kesimin sonuçlarıdır. Çalışma aynı zamanda İzmit İlçesinde yaşayan kadınlara yapıldığında daha farklı ve ayrıntılı sonuçlar elde edilecektir.

Şubat-Nisan 2018 aralığında yapılan anket çalışması Eğitim Fakültesi Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Belgin Özaydınlı, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Serkan Ertin, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü 2018 yılı bahar dönemi son sınıf öğrencileri Songül Yüksel, Dilan Yargı ve Uluslararası İlişkiler Bölümü 3.sınıf öğrencisi Merve Özkaya'nın, Felsefe Bölümü yüksek lisans öğrencisi Ezgi Çengeloğlu ve İktisat Bölümü yüksek lisans öğrencisi Deniz Feyza Aykulteli'nin yardımları olmasaydı ortaya çıkamazdı. Her birine yardım ve yol göstericiliklerinden dolayı teşekkürü borç bilirim. Anket verilerinin analiz edilmesinde ise SPSS ve Excel Programları birlikte kullanılmıştır. Bu süreçte de SPSS programını kullanmayı öğreten Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül Kanbak ve Arş. Gör. Hande Yüksel hocalarıma, son ve en önemlisi bu çalışmanın baştan sona her aşamasında büyük bir özveri ile her daim ilgisini ve bilgisini benimle paylaşan, destek olan tez danışmanım Doç. Dr. Örgen Uğurlu hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KENTSEL KAMUSAL ALANLAR OLARAK PARKLAR

1.1. KENTSEL AÇIK VE YEŞİL ALANLAR: KENTSEL PARK KAVRAMI

Hızlı kentleşme sonucu çarpık yapılaşmanın artması, kentsel mekânın uzamsal yayılımı sonucu sanayinin kent içinde kalması insanların yaşam kalitesinin düşmesine neden olmuştur. Kentleşme ve sanayileşmeyle birlikte, gürültü, hava, toprak, su ve ışık kirlilikleri ortaya çıkmış, doğal alanlar zarar görmüş, aşırı nüfus artışıyla kentlerde yerleşim ve trafik sorunları görülmeye başlanmıştır (Talay vd., 2010: 148). İnsanlar bu faaliyetleri ile bir yandan doğaya zarar vermiş, diğer yandan da doğadan uzaklaşmıştır. Bu yaşam şekli insanlarda sosyal ve psikolojik sorunlar da yaratmıştır. Kentleşme ve onun getirdiği yoğunluğun, insan üzerindeki psikolojik baskısını giderecek nefes alınabilecek, dinlenilebilecek yeşil alanlara duyulan gereksinim her geçen gün artmıştır. (Özkır, 2007: 13; Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2017: 46). Kent parkları da kentsel açık-yeşil alan sisteminin önemli bir parçasıdır ve insanlara kent yoğunluğu içinde dinlenme, deşarj olma, nefes alma fırsatı sunmaktadırlar.

Kentsel açık-yeşil alanlar, yerleşim yapılarının dışında kalan, farklı rekreasyonel faaliyetler için uygun bir alan sunan, bitkisel elemanlarıyla yeşili barındıran (Gül ve Küçük, 2001: 29), kentleşme sürecinin önemli bir parçasıdırlar. Bu alanlar yapıları gereği barındırdıkları bol güneş ve temiz hava ile insanlara rahatlık ve serbestlik sağlar, sağlıklı bir ortam oluştururlar. Doğal yaşam ve ekosistem için de yenileyici, devamlılık sağlayan bir ortam oluştururken (Bekçi ve Taşkan, 2012: 62) geniş bir alanda yer almaları dolayısıyla barındırdıkları flora ve fauna ile kentin biyoçeşitliliğini artırır, ekosistemin devamlılığına yardımcı olurlar (Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, 2017: 46).

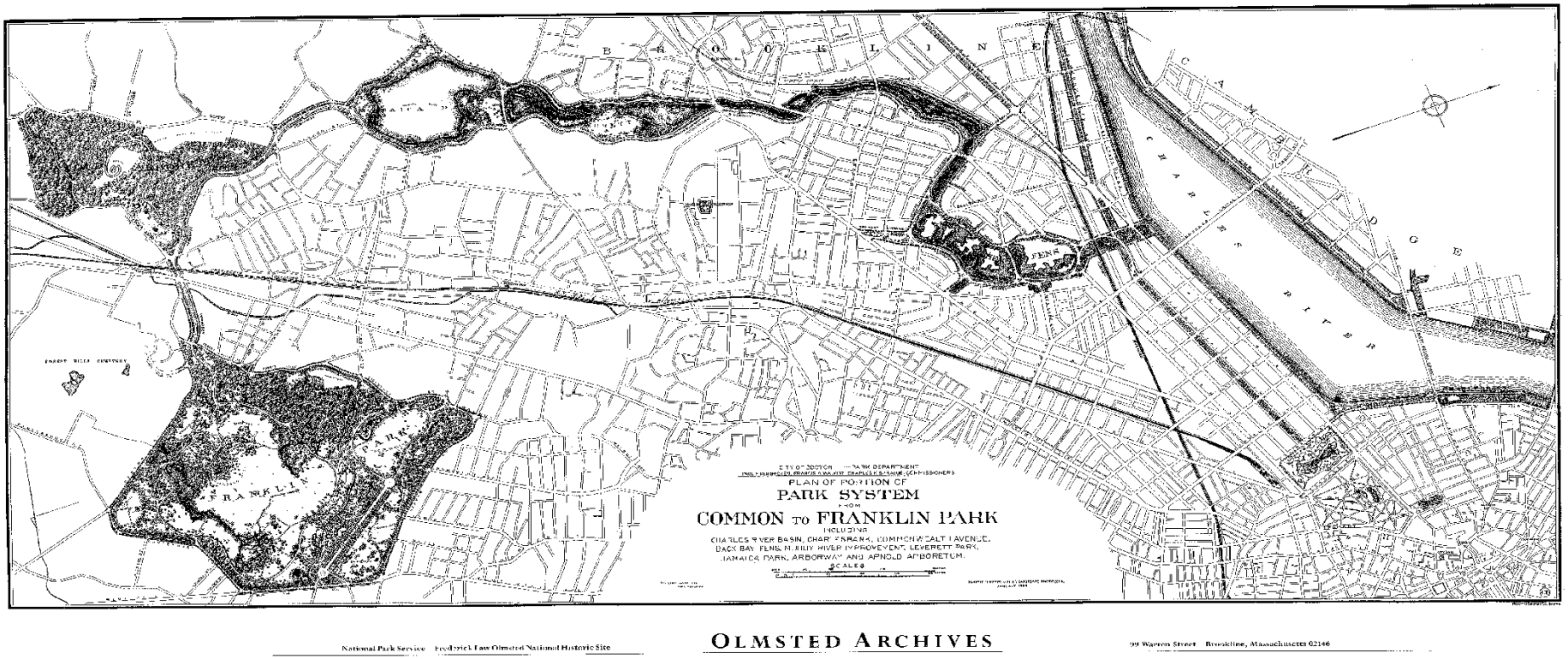
Kentte yaşayan insanlara çeşitli rekreasyon alanlarının sunulması kentli insanının yaşam kalitesini artırmak için gereklidir. Kentsel parklar ise bu rekreasyon

çeşitliliğini sunan açık ve yeşil alanlardır. İnsanlara doğayla yalnız kalma seçeneği sunmalarının yansıra, oyun oynama, piknik yapma, dinlenme, yürüyüş yapma, çeşitli sportif faaliyetlerde bulunma, arkadaşlarıyla, ailelileriyle farklı bir yerde bir araya gelme, birlikte zaman geçirme, çeşitli kültürel aktivitelere katılma olanakları veren parklar insanları sosyalleştirir, çevreleriyle iletişim halinde olmalarını sağlar, kent ortamında canlılık yaratır ve insan-çevre ilişkisini güçlendirirler (Yücel, 2007).

Kentsel yeşil alanların ilk tanımlanmasını Frederick Law Olmsted'ın yaptığını söylemek yanlış olmaz. Olmsted 1890 yılında Boston Park Sistemi'ni tasarlamıştır. Olmsted, tek bir büyük park yerine Boston'dan banliyölerine kadar uzanan küçük parklar öngörüyordu. Önerilen sistemle amaç, banliyölerde çeşitli büyük ve orta parklarla Commonwealth Bulvarı'ndan Boston Common ve Public Garden gibi mevcut parkları birbirine bağlayarak büyük bir açık-yeşil alan yaratmaktı. Bu sistem ABD'de ilk park sistemlerinden biridir ve öncü kabul edilir. Olmsted Park Sistemi şehri doğayla buluşturmuş ve spor alanlarından hayvanat bahçesine dinlence yerleri ve bahçe gezintilerine kadar çok çeşitli deneyimler sunmuş, aynı zamanda doğa ve onu koruma konusundaki 19. yüzyıl ideallerinin fiziksel bir örneği olmuştur (National Park Service, 2016). Bu sistemle Olmsted, doğanın kent içine taşınması düşüncesiyle rekreasyonel bir kent planlaması oluşturmak istemiştir. İnsanlara kentin hareketliliğinden kopup, nefes alabilecekleri bir yeşil alan gerekliliğinin farkına varmış ve hızlı kentleşme sonucu yetersiz kalan park alanlarına çözüm üretme ihtiyacı duymuştur (Özdemir, 2009: 145).

Olmsted, önerdiği sistemle kent parklarının tanımını da yapmıştır. Ona göre kent parkları ait olduğu kentin özelliklerini taşımalı, onu tamamlamalıdır. Örneğin; bir şehir sıkışık, kalabalık ve doğrusal ise o şehrin parkı, gürültülü yollardan ve geniş açık alanlar içeren değişken tomografiden oluşmalıdır. Kentin yoğunluk ve yapaylığını unutturan bir yapıda olmalıdır. Kent yaşamına katılımcı nitelikte rekreasyonel ve sportif faaliyetler içermelidir. Bu katılımcılığı sağlamak için de kent parkları kent merkezlerinde yer almalıdır (Özdemir, 2009: 145).

Harita 1: Olmsted Boston Common Park



Kaynak: http://www.muddyrivermmoc.org/491/ 07.02.2018

Resim 1: Boston Public Garden



Kaynak: www.flickr.com/search/?text=boston%20common%20park, 07.02.2018

Resim 2: Boston Public Garden



Kaynak: www.flickr.com/search/?text=boston%20common%20park, 07.02.2018

Resim 3: Boston Common Park



Kaynak: www.flickr.com/search/?text=boston%20common%20park, 07.02.2018

Resim 4: Boston Common Park



Kaynak: www.flickr.com/search/?text=boston%20common%20park, 07.02.2018

Thompson'a göre (2002: 67) kent parkları, oyun ve spor alanlarını barındırması, bitki örtüsüyle kent içerisinde ekolojik çeşitliliği devam ettirmesiyle kentsel açık alan planlamasının ana ögelerinden biridir. Emür ve Onsekiz (2007: 371) ise parkları; "kentin çeşitli semtlerine ve çevresine yapılmış, sakinlerine aktif ve pasif eğlence ve dinlenme ortamı sağlayan, ölçülü, dengeli ve güzel kompozisyon oluşturmuş sosyal yeşil alanlardır" diye tanımlamaktadır.

Kent parkları çok farklı şekillerde tanımlansa da genel olarak kentte yaşayanların boş vakitlerini değerlendirdikleri, dinlenip nefes alabildikleri, istendiği her an gidilebilecek ulaşılabilirlikte olan, işlevsel alanları bulunan açık ve yeşil alanlardır. Kent parkları, kent insanının, kentin yoğun temposundan kaçmak istediğinde, çok kısa bir süre de olsa nefes almak istediğinde, başka insanlarla iletişim kurup sosyalleşmek istediğinde, kısacası her koşulda kent yaşamının olmazsa olmazıdır.

1.1.1. Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Parkların Sınıflandırılması

Açık ve yeşil alanları, doğal açık-yeşil alanlar ve kentsel açık-yeşil alanlar olarak ikiye ayırmak mümkündür. Doğal yeşil alanlar, genellikle kent çeperlerinde, nadiren kent içerisinde bulunan, flora ve faunaya ait özellikler barındıran, büyük ve yapılaşmamış alanlardır. Kentsel açık-yeşil alanlar ise, kent yapısı içerisinde insanların eğlenceli vakit geçirmesi, dinlenmesi, diğer insanlarla iletişim kurup sosyalleşmesi, doğayla iç içe bulunmasını sağlayan ve kentte yaşayan herkesin kullanabildiği ortak kullanım alanlarıdır (Ceylan, 2007: 14).

Kentsel açık yeşil alanların; fiziksel, estetik, psikolojik, sosyal, rekreasyonel, teknik, ekonomik ve klimatik açıdan önemi göz ardı edilemez (Bayram, 2011: 47). Dolayısıyla bu alanlar, bu özellikleri nedeniyle çok farklı şekillerde sınıflandırılmıştır. Bunlardan bir tanesi, kentsel açık ve yeşil alanların **kullanım durumlarına göre** yapılan sınıflandırmadır. Buna göre parklar 3 gruba ayrılabilir;

- **Kamusal Açık-Yeşil Alanlar:** Bir kentin sınırları içinde kalan, kentte yaşayan insanlara, sosyal, psikolojik, sportif ve çevresel birçok alanda faydalar sağlayan,

yeşillendirilmiş alanlardır (Erdönmez ve Akı, 2005: 74). Bu alanlar kentte yaşayan tüm insanların ücretsiz erişebildiği ve her türlü rekreasyonel faaliyetleri bulunduran alanlardır (Uzgören ve Erdönmez, 2017: 44). Kent parkları, mahalle parkları, hayvanat bahçeleri, kent ormanları, koruluklar, bisiklet ve yürüyüş yolları sergi-fuar vb. alanlardır (Önder ve Polat, 2012: 76).

- **Yarı-Özel Açık-Yeşil Alanlar:** Kamusal açık-yeşil alanlar gibi herkesin kullanımına açık olmayan alanlardır. Örneğin; askeri alanlar gibi kamuya ait kurum ve kuruluşlara ait alanlardan sadece o kurumda çalışanlar ve aileleri yararlanabilir (Bayram, 2011: 48).

- **Özel Açık-Yeşil Alanlar:** Bunlara örnek olarak özel mülkiyetli yapılar ve toplu konutlar verilebilir. Sadece sahibi olanların kullanabileceği alanlardır (Önder ve Polat, 2012:76).

Diğer bir sınıflandırma kentsel açık-yeşil alanların **hizmet ettikleri kent birimine göre** yapılmıştır: Konut düzeyindeki alanlar, mahalle düzeyindeki alanlar, komşuluk düzeyindeki alanlar ve kent düzeyindeki alanlar.

Konut düzeyindeki yeşil alanlar, çok veya tek katlı evlerin teras veya bahçeleri olarak sayılabilir. Bina ile bahçe bütünlük içindedir. Ev sahiplerinin kültürel ve ekonomik durumuna bağlı olarak büyüklükleri ve işlevleri değişebilir.

Mahalle düzeyindeki yeşil alanlar, çocuk oyun alanları, bahçeleri ve spor alanlarından oluşur. Mahalle düzeyinde nüfusu en az 15 bin olan yerleri ve 15 ha'lık alanı kapsar (Karlıer, 2017:6).

Komşuluk düzeyindeki yeşil alanlar, konuta yakın olması nedeniyle sık tercih edilen yeşil alanlardır. Ortalama 5.000 kişilik yerleşmelerde her yaş gurubu ve cinsiyetten insanın günlük dinlenme, sosyalleşme, oyun ve spor gereksinimlerini karşılayan rekreasyon alanlarıdır (Bayram, 2011: 54).

Kent düzeyinde yeşil alanlar bütün kent halkına hizmet edebilecek büyüklük ve işlevdeki alanlardır. Yerleşim yerlerinin sürekli büyümesiyle birlikte yeşil alan ihtiyacı da sürekli artmaktadır. Bu nedenle kent düzeyindeki yeşil alanlar, mahalle düzeyindeki yeşil alanların en az 3 katı olacak şekilde 45 bin nüfusa, en az 135 ha'lık bir alana ve hektar başına en az 350 kişilik bir kapasiteye sahip olmalıdır. Kent düzeyindeki yeşil alanlar, kent parkları, spor kompleksleri, rekreasyonel alanlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, fuar ve sergi alanları vb. (Gül ve Küçük, 2001: 32).

Genel olarak parkları da kendi içlerinde sınıflandırmak mümkündür. Parklar, kentlilerin doğayla iç içe olmalarına olanak sağlayan, zamanla değişen kullanım ihtiyaçlarına göre sürekli şekillenen mekanlardır (Özkır, 2007: 11-14). Bu şekilde kent ve kentte yaşayanların yaşamına önemli katkıları olan parklar, bilim insanları tarafından çok farklı şekillerde sınıflandırılmıştır.

Mahalle Parkı

Mahalle parkları mahalle sakinlerine hizmet vermek için yapılmış yaya olarak ulaşılabilen parklardır. Mahalle parkları küçüktür ve çocuklar için basit oyun aletleri bulunur, yetişkinler için dinleme ve sosyalleşme amaçlı oturma alanları, küçük ölçekli spor alanları içerir. Bulunduğu mahallenin ve orada yaşayan insanların özelliğini yansıtmaktadır (Özkır, 2007: 17). 15000 kişilik nüfus büyüklüğüne hizmet verir ve minimum 45 ha'lık alanı kapsar (Ceylan, 2007: 18).

Bölge Parkı

Bölge parkları kentin yakın çevresinde yer alan parklardır. Kentte yaşayanların genellikle hafta sonları kullandıkları parklardır. Özkır'ın belirttiğine göre (2007: 14) 1000 kişi için 50 ha ve en az 100 ha büyüklükte önerilmektedir. Bölge parkları, bölgenin fiziksel planlamasının bir parçasıdır. Bölge parklarında, kamp alanları, piknik alanları, doğa merkezleri, yürüyüş yolları, su yüzeyleri, botanik bahçeleri, spor alanları gibi kullanımlara yer verilir. Bölge parkları göl veya nehir kenarlarında yer almalıdır. Kentte yaşayanlar ortalama 30 dakika – 1 saat arasında ulaşabilmelidir. Parka yaya olarak, özel otomobil ya da otobüs gibi araçlarla ulaşım gerçekleşmelidir.

Kent Parkı

Konum olarak genelde kentin merkezinde veya merkeze yakın bulunan parklardır. Kentte yaşayan insanların, kentin yoruculuğundan, gürültüsünden kurtulmak, sportif faaliyetlerde bulunmak için tercih ettiği, kolay ulaşılabilen parklardır. Araba ile 30 dakikalık mesafede bulunmalıdır. Kentsel yerleşmeler içinde genellikle merkezi olarak konumlanan, görsel olarak kentin bir parçası olan alanlardır. İnsanların günlük kullanım içinde rahatlıkla ulaşabilecekleri yerlerde bulunurlar ve yürüyüş, koşu, oturma, piknik yapma, oyun ve benzeri faaliyetlere olanak sağlarlar. Kent parkları her 1000 kişi için 12 ha büyüklüğünde önerilmektedir (Özkır, 2007: 14-15).

1.1.2. Kentsel Parkların İşlevleri

Genellikle kentsel alanların merkezinde yer alan ve kentin görsel bir parçası olan kentsel parklar, kentin yoğunluğundan kurtulmak, dinlenmek, arkadaş ve aileleriyle vakit geçirmek, çeşitli aktivitelerle eğlenmek isteyen kent insanının, her fırsatta tercih ettiği alanlardır. Sadece kent insanı için değil, kentin ekonomi ve ekolojisine de çeşitli faydalar sağlamaktadırlar (Özkır, 2007: 18). Dolayısıyla çeşitli birçok işleve sahip oldukları söylenebilir.

1.1.2.1. Ekonomik İşlevler

Parklar, bünyelerinde barındırdıkları yeşil alanlar ve ağaçlar ile enerji maliyetlerinin düşmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Isınma ve soğutma için kullanılan enerji, ağaçların yardımı ile büyük ölçüde azalmaktadır. İç mekanlarda da duvar sıcaklığının düşmesini azaltarak, ısı kaybını belli ölçüde engellemektedirler (Karlıer, 2017: 8). Yaz aylarında serinletme etkisi ile kış aylarında ise rüzgârı azaltma etkisi ile enerji tasarrufu sağlamaktadırlar (Önder ve Polat, 2012: 78).

Şikago'da yapılan bir araştırmada, şehirdeki ağaç örtüsünün %10 artması, ısıtma ve soğutma için gereken toplam enerjiyi %5 ila %10 oranında düşürebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Bilgili ve Gökyer, 2012: 117). Enerji ile ilgili diğer bir araştırma da ABD'de yapılmıştır. Bu araştırma doğrultusunda ABD Enerji Bakanlığı tarafından geliştirilen bilgisayar modelleri ile sadece üç ağacın doğru şekilde yerleştirilmesinin,

yılda ortalama 100 ila 250 $ arasında bir enerji tasarrufu sağlayacağı belirtilmiştir (Project EverGreen, 2018).

Parkların diğer bir ekonomik işlevi ise mülk değeri sağlamalarıdır. Parklar, rantı yüksek alanlardır. Yeşil alanlarla çevrelenmiş, parkların yakınında yer alan konutlar, insanlar tarafından her zaman daha çok ve öncelikli olarak tercih edilmektedir (Karlıer, 2017: 9). Kentin yeşilliklerle dolu alanları hem kent sakinleri hem de yatırımcılar için estetik açıdan hoş ve çekicidir. Yeşil alanların, arazi geliştiricileri için, proje türüne bağlı olarak %5 ile %15 aralığında mülk değerlerini artırdığı yönünde göstergeler bulunmaktadır (Bilgili ve Gökyer, 2012: 117). Örneğin; İngiltere ve İskoçya'da, Ormancılık Komisyonu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, yeşil alana yapılan yatırımların, iş yaratma, yeni iş kurma ve özel işler gibi kurucu unsurlar üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya çıkmıştır (The Star Online, 2017). Smart Money dergisi ise tüketicilerin peyzajlı bir eve yüzde 11,3 oranında daha fazla değer verdiklerini belirtmiştir (Project EverGreen, 2018).

1.1.2.2. Ekolojik İşlevler

Kentsel parklar, barındırdıkları yeşil alanlar ile biyoçeşitliliğin sağlanmasından kentsel iklimin düzenlenmesine kadar uzanan ekosistem faydaları ile kent hayatına olumlu katkıda bulunurlar.

Kırsal alanlarla karşılaştırıldığında, kentsel alanlarda güneş enerjisinde, yağış şekli ve sıcaklıklar olumsuz anlamda farklılık göstermektedir. Güneşlenme, hava sıcaklığı, rüzgâr hızı ve bağıl nem, kentlerde artan yapılaşma nedeniyle önemli derecede değişmektedir. Bunun sonucunda kentlerde, Kentsel Isı Adası (KIA) etkisi ortaya çıkmaktadır (Bilgili ve Gökyer, 2012: 116). KIA yoğun kent bölgelerinin insan faaliyetleri sonucu çevresindeki kırsal bölgelerden daha sıcak olmasına yol açan bir etkidir. Bu yoğun kent bölgeleri ile çevrelerindeki kırsal bölgeler arası sıcaklık farkları 5^{o}C'ye kadar çıkabilmektedir. Geceleri ise farkın daha da arttığını söyleyebiliriz. Kentlerde insan aracılığıyla doğal yapının yoğun yapılaşmaya maruz bırakılması, KIA oluşumunun esas nedenidir. Yapılan yollar, beton binalar, çatılar güneş enerjini daha çok çekerek bulundukları bölgeyi daha fazla ısıtmaktadırlar.

Kentlerde, bitki örtüsü ve ağaçlar yine kırsal bölgelere göre daha azdır. Bu durum da bitki örtüsünün ve özellikle ağaçların sağladığı serinleme etkisinden şehirlerin mahrum kalması sonucunu doğurarak, yazın ve kışın ısınmayı artırmaktadır (BilgiUstam, 2018). Park alanları da barındırdıkları ağaçlar ile kışın daha sıcak, yazın ise daha serin bir etki oluştururlar. Güneş battıktan sonra bitkilerin (terleme) olayı ile zemindeki ve su yüzeylerindeki buharlaşma ile birlikte hava serinlemiş olur. Dolayısıyla bitkiler yaz aylarında sıcaklığın düşmesini sağlamış olurlar. Kış aylarında ise sıcaklık artışı sağlarlar. Geceleri ağaç altındaki sıcaklık açık alanlara oranla ortalama 5–8 °C daha yüksektir (Atay, 1990: 3). Yine parklarda bulunan ağaçlar fotosentetik ürün yaratır, oksijen üretir. Bunun yanında, kent havasını tozlardan nispeten arındırmak suretiyle de önemi rol oynarlar. Paris'te yapılan bir araştırmaya göre; ormansız-ağaçsız sahada 1 metre küp havada ortalama 3910 bakteri bulunmuşken, hemen yakındaki bir parkla bu miktar 455'e düşmüştür (Atay, 1990: 4).

Kentlerdeki, hava ve gürültü kirliliği kentlerin önemli sorunlarından biridir. Motorlu araçların giderek artan kullanımı, karbondioksit ve karbon monoksit gibi hava kirleticilerinin oranını artırmakla birlikte gürültü kirliliğine de neden olmaktadır. Sanayileşme de bu şekildeki kirliliği artıran en önemli etkenlerden biridir. Bu tür kirleticilerin en çok etkilediği kesim; çocuklar, yaşlılar ve solunum rahatsızlığı olan insanlardır. Bünyesinde yeşili barındıran kentsel parklar bu hava kirleticilerini bitki örtüsüyle doğrudan azaltabilmektedir. Sanayileşmeye ek olarak trafik ve inşaat gibi kaynaklardan gelen gürültü kirliliği de insanlar için sağlık sorunları yaratır. Bunun yanında hayvanlar da doğal ortamlarını terk etmek zorunda kalabilir. Park alanları, sahip oldukları bitki ve ağaçlar ile kaynağına bağlı olarak gürültü kirliliğini büyük ölçüde azaltabilmektedir (BilgiUstam, 2018). Geniş, sık, büyük ve sert yaprak dokusuna, yere kadar uzanan dal yapısına sahip bitkiler gürültünün azaltılmasında daha etkilidir. Bitkisel gürültü perdelerinin ağaç, ağaççık ve çalı kombinasyonundan oluşması ve en az 7–8 m genişlikte olması gereklidir. Uygulama ilkelerine dikkat edilerek yapılan bitkisel gürültü perdeleri ile gürültünün 10 dBA kadar azalacağı bilimsel araştırmalarla saptanmıştır (Önder ve Polat, 2012: 86).

Kentsel park alanları; kentin olumsuz etkileri nedeniyle yok olabilecek türlerin popülasyonlarını koruyucu bir etki oluştururlar (BilgiUstam, 2018). Türlerin üremesi, bitki, toprak ve su kalitesinin korunması işlevini de görür. Kentsel yeşil alanlar, kentsel ve kırsal alanların bağlantısını sağlarlar. Görsel rahatlama yanında, mevsimsel değişim ve doğal dünya ile bağlantı sunarlar. Yeşil alanların işlevsel ağı, sürdürülebilir kentsel peyzajın ekolojik yönlerinin korunması için de önemlidir; yeşil yollar ve yerel koşullara uyarlanmış bitki türlerinin düşük bakım maliyeti, kendi kendine yeterli ve sürdürülebilir biçimde kullanılmasını sağlar (Bilgili ve Gökyer, 2012: 116-117).

1.1.2.3. Sosyal İşlevler

Kentsel park alanları, sosyal etkileşimleri güçlendirici bir görev de üstlenirler. Parklar; toplumsal ilişkilerin gelişmesine imkân sağlayan, dayanışmayı arttıran alanlardır. Bu alanlar, her yaş grubundan insanlar için farklı olanaklar ve aktiviteler sunmaktadırlar (Özkır, 2007: 21). Toplumsal gelişmeye ve insanların sosyal etkileşimde bulunmasına fırsat veren kentsel parklar; kültürel, sanatsal ve fiziksel aktivite düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Parklar gibi kentsel yeşil alanların varlığı, insanların aktif olarak kültürel ve eğitimsel faaliyetlere katılımında önemli bir yer teşkil etmektedir. Dolayısıyla kentsel parklar, kentsel ortamda aktif yaşam biçimlerini kolaylaştırmaya ve seçenekler sunmaya yardımcı olmaktadır (Lee, 2015). Kültürel, sanatsal rekreasyonel faaliyetler için hizmet imkânı sunan kent parklarında, konser, tiyatro, dans ve spor gibi çeşitli gösteriler, sergiler gibi faaliyetler, insanları bir araya getirir (Önder ve Polat, 201: 86). Ayrıca rekreasyonel faaliyetlerin toplumdaki suç oranlarını azaltmada rolünün olduğu da söylenmektedir. Bu faaliyetler, saldırganlığı azaltarak insanların rahatlamasına yardımcı olmakta ve dolayısıyla toplumsal gelişmeyi yükselterek suç oranlarını azaltmaktadır. Rekreasyonel faaliyetler farklı yaş gruplarından herkesi suç işlemekten, dışardaki tehlikelerden uzak tutarak güvenli çevrelere yönlendirmektedir. ABD Florida'da polislerin akademik ve rekreasyonel destek ile başarı programının başlaması ile çocuk suçlarından tutuklanma oranının %28'e düştüğü belgelendirilmiştir. Gençlerin okul derecelerinin önemli oranda geliştiği görülmüştür (Sherer, 2003: 21).

Parklarda bulunan oyun alanları çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Çocukların gelişim çağında fiziksel aktivitenin önemli bir kısmı kent parklarında gerçekleşmektedir (Lee, 2015). Özellikle evlerinin yakınlarında parkların olması çocukların iletişim, iş birliği, yaratıcılık, denetim gibi yeteneklerinin gelişmesi için çok önemlidir. Uluslararası Çocuk Eğitimi Derneği'ne göre; oyun oynamak çocukların gelecekteki başarıları için kritik bir unsurdur. Oyun; çocukların kas gücü ve koordinasyonlarında, dil ve bilişsel gelişimlerinde önemli bir role sahiptir. Ayrıca oyun oynamak çocuklara başkalarıyla nasıl etkileşim kuracakları ve iş birliği yapacaklarını öğreterek, okullarında ve çalışma hayatlarında başarılı olmalarının temellerini atar. Çünkü oyun oynamak ve çeşitli aktivitelerde bulunmak beynin öğrenme kapasitesini artırır (Sherer, 2003: 21-22). Parklar ve yeşil alanlar da bu öğrenme faaliyetini gerçekleştirmek için iyi bir atmosfer sunar. Yapılan bir araştırmada iki farklı öğrenci grubuna iki farklı alanda dersler verilmiştir. Alanlardan biri yeşil alan ve ağaçlar içermekte, diğeri yeşil alan içermemektedir. Bir yılın sonunda yeşil alanda bulunan öğrencilerin dikkatsizlik sorunlarının %70 azaldığı görülmüştür (Project EverGreen, 2018).

Kent parkları; kamusal açık alanlar olmaları nedeniyle politik faaliyetlerin de gerçekleştirildiği yerlerdir. Birçok kent insanını bir araya getiren kent parklarında, politik düşünceler de daha büyük kitlelere ulaşabilir, politik faaliyetler organize edilebilir. Ayrıca parklar, farklı sınıflardan insanların veya toplumsal örgütlerin eylemde bulunma, seslerini kamuoyuna duyurma yerleri de olabilmektedir (Karlıer, 2017: 14).

Parkların diğer bir işlevi ise insanlara doğal çevreyle temas imkânı sağlayarak, insanların beden ve ruh sağlığına olumlu katkıda bulunmasıdır. Kent yaşamının yoğunluğu sonucu stres altında olan insanlar, kentsel parklarda rahatlama imkânı bularak, stres ve kaygılarını azaltırlar (Lee, 2015). Bu alanlardaki yeşillikler insanlara canlılık, sevinç ve yaşam isteği vererek, simgesel bir iletişim aracı oluştururlar (Önder ve Polat, 2012: 88). Yapılan araştırmalarla, yeşil alanlarla çevrili bir yerde yaşayan ve bundan yararlanan insanların sosyal bağlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Sherer, 2003: 22). Çünkü yeşil ve ağaçlık alanlar insan vücudunda kan basıncını düşürür; gerginlik, öfke, korku ve saldırganlık duygularını azaltır ve dikkati artırır

(ProjectEverGreen, 2018). Bunun aksine etrafında yeşil alan bulunmayan evlerde yaşayan insanların eşlerine ve çocuklarına uyguladıkları şiddetin, etrafında yeşil alan bulunan evlerde yaşayanlara göre daha fazla olduğu da araştırmalarla ortaya konulmuştur (Önder ve Polat, 2012: 88).

Kentsel park ve yeşil alanların insanların ruhsal sağlığına olduğu kadar fiziksel sağlıklarına da yararları bulunmaktadır. Parklarda bulunan rekreatif ve sportif alanlar sayesinde insanlar kendilerini daha iyi hissetmektedir. Obez veya kilolu insanlar daha sağlıklı bir yaşam için kent parklarından yararlanabilmektedir. Diğer yandan kalp, şeker, dolaşım vb. hastalıkları olan insanlar için de bu alanların kullanımı olumlu etki yaratmaktadır. Kalabalık bir kent sokağında yürümek yerine yeşil bir park alanında yürümek kalp hızı ve diyastolik kan basıncını azaltmada daha önemli bir etkiye sahiptir (World Health Organization (WHO), 2016: 10). Hollanda, Avustralya ve Birleşik Krallık'ta yapılan araştırmalar sonucu yeşil alanlar ile tip 2 diyabet arasında önemli ilişkiler olduğu ortaya çıkmıştır. Tip 2 diyabet etkileri yaşam tarzı değiştirilerek, fiziksel aktivitelere önem verilip, beslenmeye dikkat edilerek azaltılabilmektedir. Dolayısıyla yeşil alanların varlığı daha aktif bir yaşam tarzını işaret ederek bu hastalıkla başa çıkılmasını kolaylaştırabilir. Dahası yeşil alanlar hamileler için de olumlu etkide bulunmaktadır. Hamilelik dönemlerinde kadınların daha fazla yürüyüşe, temiz hava almaya ihtiyaçları olmaktadır ve bu nedenle kent parkları hamileler için de sağlıklı bir seçenektir (WHO, 2016: 11).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre, fiziksel hareketsizlik de insanlar için önemli sağlık problemleri yaratabilmektedir. Kentsel yeşil alanlar sundukları çeşitli rekreasyonel faaliyetlerle, insanlara sürekli hareket halinde oldukları bir yaşam tarzını benimseterek, her anlamda daha sağlıklı hissetmelerine olanak sağlamaktadır (Healthy Parks Healthy People Central, 2018). Dolayısıyla kentsel yeşil alanların, parkların önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu alanların varlığı; insanların zihinsel, fiziksel ve ruhsal sağlıklarını olumlu şekilde etkilemektedir.

Kentsel parklar, kentlinin bir araya gelerek, birbirleriyle kaynaştığı, kendilerini ifade ettikleri, kentli kültürü yaratttıkları toplumsal uzlaşma alanlarıdır. Örneğin ev hanımlarının genellikle çocuklarını eğlendirmek için kullandığı parklar, onlar için de

arkadaşlarıyla buluşma sohbet etme alanları haline gelerek süreklilik taşıyan bir kullanım alanı olmuştur. Hatta bazı parklarda düzenli olarak kermesler yapılmakta, bu kermesler kent insanlarını bir araya getirerek farklı bir atmosfer yaratmaktadır. Ayrıca bu etkinlikten ev hanımları yaptıkları kekler, börekler, takılar ve el işlerinden gelir de sağlamaktadır. Dolayısıyla parklar; farklı insanların karşılaşması, tanışması, konuşması, kentsel yaşamı paylaşması gibi sosyal ihtiyaçların karşılanması ve sosyo-kültürel gelişmenin sağlanması açısından, toplumsal iletişimin gerçekleştirildiği kültürel odak noktalarıdır**.** (Erdönmez ve Akı, 2005: 68; Emür ve Onsekiz, 2007: 371). Kentsel parklar, toplumun kalkınmasını ve sosyal hayatını geliştirmeye yardımcı olmaktadır. Kentsel parklar toplum bütünlüğünü artırıcı ve bireylerin daha geniş bir topluma dahil edilmesi gibi mekanizmalar içermekte; aynı zamanda yeşil alan ve yapılı çevre arasında bağlantı kurulması açısından da öneme taşırlar. (Kazmierczak ve James, 2007: 356). Dolayısıyla kentsel parklar, insan ile doğa arasındaki bozulan ilişkiyi kurmada, kentlerin ve kentlilerin yaşam koşullarını geliştirmede önemli bir etkiye sahiptirler. Bir kentin genel yapısını; mimari yapılarının, yeşil dokuya sahip park alanlarının ve bunların birbirleriyle olan ilişkilerinin belirlediği ve kentli yaşamında vazgeçilmez bir role sahip olduğu söylenebilir (Emür ve Onsekiz, 2007:369-371).

Kentlerin baskın karakteri olan yoğun insan ve taşıt hareketliliği ile sert yapı yüzeyleri arasında bir nevi biyolojik ada niteliği taşıyan açık ve yeşil alanlar; bu tür canlıların barındığı, beslendiği, çoğaldığı, birbirine ve kentsel faaliyetlere karşı korunduğu, karşılıklı etkileştiği, farklı yaşam alanları arasında geçiş amacıyla kullandığı veya çevrelerine adapte olmalarını kolaylaştıran alanlardır (Doygun, 2017).

Yine parklar, kamusal alan olmaları nedeniyle politik aktivitelerin organize edilebileceği ve politik düşüncenin geniş kitlelere duyurulabileceği alanlardır. Lefebvre'nin tanımına dönecek olursak kent parkları kuralcı tanımlamaya göre temsil edilen mekân olarak değerlendirilmekte ve kent meydanlarında yaşanan dönüşümleri hatırlatmaktadır (Özdemir, 2007: 38). Ülkemizde kamu alanı olarak tarif edilen parklar ile yürüyüş yolları ve doğal alanların yapımı, işletmesi, bakımı ve kontrolü belediyeler tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle kent parkları, bulundukları bölgenin sosyal ve fiziksel özellikleri yanında yerel yönetimlerin/yöneticilerin politik ve siyasal bakış açılarına göre de şekillenmektedir.

Kent parklarına ilişkin en önemli konu, onların sosyal konseptleridir; bu anlamda parklar sosyal birleşmeyi destekleyen niteliktedirler. Kültürlerin doğaya bakışları ve değer yargıları kentsel yeşil alan olan parkların kullanımlarını etkilemektedir. Tarihsel süreçte bu alanlar tasarlandıkları ilk dönemlerde av alanları olarak kullanılmış, sonrasında kamuya açılmış ve kent parklarının tasarlanmasının arkasındaki en önemli neden, kentteki hayat kalitesinin yükseltilmesi olmuştur. Amerika'da ve Avrupa'nın büyük endüstri kentlerinde parklar köklü bir geçmişe sahiptir. İki kıtada 19.yüzyılın ikinci yarısında oluşan park hareketi, batı toplumlarının açık alanların, hızlı gelişen endüstri kent sakinlerinin fiziksel ve sosyal sağlığı ile canlılıkları için önemini fark etmeleriyle başlamıştır (Kurtaslan, 2017: 744).

Osmanlı da son dönemlerinde batılılaşma hareketleri ile birlikte Gülhane, Kâğıthane örneklerinde olduğu gibi, eski mesire yerlerinin yeniden düzenlenmesi biçiminde erken kent parkı örnekleri görülmeye başlamıştır. Bu alanlar bireylerin boş zamanlarını değerlendirmesi ve doğadan yararlanması için oluşturulan geniş yeşillikler olarak kullanılmıştır. Türk toplumu, alışkanlıkları ve doğaya yakınlığı nedeniyle kentsel mekanlarda yeşil alanlara önem vermiş, Cumhuriyet'le birlikte modernleşmenin öncüsü kabul edilen Ankara'da yapılan Gençlik Parkı ile başlayan park inşa etme hareketi, daha sonra diğer Anadolu kentlerine yayılmış ve bu süreç, tüm ülkede çok sayıda kent parkının yapılması ile sonuçlanmıştır. Günümüzde kent merkezlerinde Avrupa'daki emsallerine benzer oluşturulan parklar, kentlinin kamusal yaşama katılımının ve modern kentsel yaşam biçiminin göstergesi olmuştur (Atanur, 2016; Özdemir, 2007:36-37).

20. yüzyılın ikinci yarısında yaşanan kentsel dönüşüm döneminde eski endüstriyel alanlar yeni kent parkları olarak tasarlanmıştır. Kent içerisindeki bu alanlar, yeniden yapılanma sürecinde tarihin önemli tanıkları olarak endüstriyel miras adı altında korunmaya alınmış ve aynı zamanda edindikleri yeni kullanım ve formlarla kentlere yeni kimlik kazandırmışlardır (Aytaç, 2015). Boş zaman olgusunun toplumun tüm katmanlarına yayılması ile toplumun tüm kesimlerine açık mekanlar haline gelen parklar, aynı zamanda modern kent planlamasının ayırt edici öğesi olmuşlardır.

Görüldüğü gibi tarihsel süreçte kent parkları sağladıkları yararlar ile tercih edilmekte ve önem kazanmaktadır. Kent parklarının kullanımı bireysellikten çok sosyal bir davranıştır ve kamusallığın oluşmasına olanak sağlar. Ancak bu alanların kullanımında negatif dışsallıklar da söz konusu olabilmektedir. Bu dışsallıklardan biri

cinsiyete dayalı ayrımlardır. Bu alanlarda yapılan cinsiyet ayrımları, kent parklarının esas işlevlerini yerine getiremelerine engel olur (Özdemir, 2007: 38-42).

1.2. KAMUSAL ALAN OLARAK KENTSEL PARKLAR VE PARKLARDA CİNSİYETE DAYALI AYRIMLAR

1.2.1. Kamusal Alan- Özel Alan Ayrımı

Tarihsel süreçte kamusal alan özel alan ayrımının kazandığı anlamlar, yaşadığı dönüşümler Antik Çağ'dan günümüze kadar uzanmaktadır (Kedik, 2011: 230). İlk olarak eski Yunan'da kamusal alan kavramı siyasal alanın karşılığı olarak dar anlamda tanımlanmış ve kamu ile özel arasında katı bir ayrım yapılmıştır. Polis'te yani Yunan şehir devletlerinde, kamusal alan siyasal alanla özdeşken, özel alan hane (ev) ile özdeşti (Dağtaş, 1999: 158).

Hanenin karakteristik özelliği, insanların burada istek ve gereksinmelerinin güdümünde bir arada yaşıyor olmalarıydı. Bireyin yaşamını sürdürmesi ve türün devamlılığı başkalarıyla birlikte yaşamayı gerektirdiğinden, bu birliktelik yaşamsal bir zorlama olarak ortaya çıkmıştı. Buna karşın kamu hayatı, pazarda yurttaşların bir araya geldikleri ve kendi kendilerini temsil ettikleri komitelerde ortaya çıkıyordu. Bu komiteler katılan yurttaşların birbirlerine eşit olarak davrandıkları ve toplum ile ilgili sorunları tartıştıkları bir zemin yaratmaktaydı, polis özgürlüklerin alanıydı. Çünkü özgürlük, insanların birlikte hareket etmeleri ve yeni ilişkiler gerektirdiğinden, ancak yurttaşların birbirleriyle karşılaşıp yeni ilişkiler kurdukları açık kamusal alanlarda ortaya çıkabilirdi. Özel alanda ise Yunan yurttaşı bir aile reisi gerekliliğini hanede yerine getirse bile varoluşunu kamu ve kent ile birlikte tanımlıyordu (Dağtaş, 1999: 158; Karadağ, 2006: 9).

Hannah Arendt'in ileri sürdüğü kamusal alan modeli de Antik Yunan'ın Polis'ini odak noktasına almıştır. "Polis" üzerine inşa ettiği düşüncelerini ise insan doğasından kaynaklanan "zorunluluk" unsuru üzerinden; bireysel geçimin temini erkeğin görevi olunca kadına da türün devamını sağlama görevinin düştüğünü, bu iki doğal işlevde, erkeğin yiyecek sağlayacağı emeği ile kadının doğurucu emeği, aynı

yaşamsal aciliyetin konusu olduğu için hanedeki doğal topluluğu zorunluluğun eseri olarak ifade etmiştir. Polis alanını ise "özgürlükler alanı" olarak ifade etmektedir. Sonuç olarak Arendt, Kamu – özel alan ayrımını bu temelden hareket ederek açıklamakta ve kamusal mekânı Polis içinde hanenin dışında yurttaşların eyleme geçtiği alan olarak ele almakta; kamu-özel ayrımını da bu bağlamda yurttaşın politik olarak eyleme geçmesi bakımından bir koşul olarak görmektedir (Aktaran: Nalbant, 2016: 16). Arendt kamusal alanı kentle ilişkilendirerek; aile hayatından ve yakın arkadaşlık ilişkilerinden bağımsız, yeni bir değerler sistemi ürettiğini belirtir. Kentler büyüdükçe, yeni mekânlara ihtiyaç duyulmakta, kentsel park kapsamında, özelleşmiş işlevleri yüklenen açık alanların sayısı artmaktadır. Böylelikle küçük bir elit kesimin tekelinde olan kentsel mekânlar, toplumun geneline yayılmaktadır (Aytaç, 2007: 207).

Roma döneminde de kamusal alanın "res publica" ile ifade edilmesi, eski Yunan'dan pek farklı olmayan bir biçimde, aralarında aile bağı ya da yakın bağlar olmayan insanlar arasındaki birliktelik ve karşılıklı taahhüt bağlarını temsil eder; aile ve arkadaşlık bağlarından çok bir kitleye, bir halka, politik bir uygulamaya ilişkin bağdır (Dağtaş, 1999: 159). Roma Dönemi'nin ardından Orta Çağ'ın feodal toplumunda ise kamusal-özel ayrımı net değildir. Roma İmparatorluğu'nun yıkılması sonucu ortaya çıkan feodal krallıklar, güçlü merkezi yönetimler kuramamışlar ve derebeylikler kendi başlarına hareket etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla ortaya çıkan siyasal otorite boşluğunu Hristiyanlık inancı ve Kiliseler doldurmuştur. Kralla iş birliği yapan Kilise'nin dogmatik ve baskıcı rejimi karşısında kamusal alan diye bir şey kalmamıştır (Ersöz, 2015: 84; Dağtaş, 1999: 160). Habermas bu dönemdeki kamusal alanı "temsili kamu" olarak nitelendirmiştir. Çünkü buradaki temsili kamu, bir kamu alanı değil statü belirtisidir. Bu statü, iktidarını yüce bir kuvvetten alan feodal hükümdarın statüsüdür.

Feodal dönemden kapitalist döneme geçişle birlikte ise kamusal alan yapısal bir dönüşüme uğramıştır. Temsili kamunun kurumları olan kilise, krallık, soyluluk yerini ortaya çıkan yeni burjuva sınıfına bırakmıştır. Habermas'ın kamusal alan kavramı burjuva toplumunun ortaya çıkısıyla ilişkilidir. Kamusal alanı kamuoyunun oluşum süreciyle ilişkilendirerek açıklamıştır. Kamuoyu, burjuva kamusallığının gelişiminde kilit kavramdır. Bu dönemde kamusal alan genişlemiş, bu alana yeni

konular ve aktörler eklenmiştir. Kamusal topluluğun genişlemesiyle doğrudan tartışmaların yerini medya aracılığıyla yapılan dolaylı müzakereler almış; iktidarın halktan kaynaklandığı düşüncesi kuvvet kazanmış, bu müzakerelerin kurumsal güvenceleri hukuk devleti ile oluşturulmuştur. Burjuva toplumunda devlet otoritesi kişisel olmaktan çıkmış, ekonomik ve siyasal olanın birbirinden ayrı alanlar olduğu tanımlanmıştır. Devlet ile toplum birbiriyle ilişkili ama kendi kuralları uyarınca yürüyecek işleyişlere sahip iki ayrı özne olarak ortaya çıkmıştır (Karadağ, 2006: 26; Çalışkan, 2014: 46; Hasdemir ve Coşkun, 2008: 124). Bu devlet ve toplum ayrımıyla Habermas devlet dışında bir kamusal alana işaret etmiş ve bu alana özelliğini kazandıranın özel alan (burjuva ailesi) olduğunu belirterek bir ayrıma gitmiştir. Bu tanıma göre özerk bireylerden oluşan kamusal alana "özgür aktörler" sağlayan kurum, özel alanın çekirdeğini oluşturan burjuva ailesidir (Hasdemir ve Coşkun, 2008: 126).

Özgürlüklerini özel alanda alan bireyler herkes tarafından erişilebilen kamusal alanda bir araya gelerek bir kamusal birlik oluşturup toplumla ve devletle ilgili herkesi ilgilendiren konularda devlete karşı, ortak iyilik adına, rasyonel eleştirel bir şekilde tartışma ortamı yaratarak karar üretmektedirler (Varol, 2010: 126). Bu bağlamda Habermas için kamusal alanın; kamuoyuna benzer bir alanın oluşturulduğu, herkesin erişimine açık, devlet kurumlarının dışında ve genel yarara ilişkin tartışmaların yapıldığı bir yer olduğu söylenebilir. Habermas burjuva kamusal alanın oluşumuna katkıda bulunan gelişmeleri; süreli yayınlar ve basın ilişkileri şeklinde sıralamış; bu yayınlar kültürel ve edebi konuşmaların yanı sıra genel, sosyal ve politik tartışma ve görüşleri de içermiştir.

Yine bu dönemde ortaya çıkan kahvehaneler ve aristokratik salonlar da sosyalleşmenin gerçekleştiği, eğitilmiş elitlerin soylularla hemen hemen eşit şartlarda iletişim kurdukları, tartışabildikleri kamu alanları olarak ortaya çıkmıştır. Devletle ilgili konular statü gözetilmeden bu mekanlarda konuşulmaya başlamıştır. Ayrıca bu tartışmaların ilkesi kitap, dergi ve gazete gibi kültürel ürünlere ve ulaşabilen herkese açık olmalarıdır. Tiyatrolar ise kamusal alan olarak gelişen yerlerden diğeridir. Tiyatrolar insanların dışarıda tam ve özgür bir biçimde yaşayamadığı konularda kendini ifade etmelerini sağlamıştır. Kentlerde bulunan sokaklar, meydanlar ve parklar gibi alanlar da diğer kamusal alanları oluşturmuştur (Fırat, 2002: 48-50).

Tarihsel süreçten günümüze kadar değişim geçiren kamusal alan kavramı, özel alandan bağımsız ele alınamaz. Kamusal alan-özel alan ayrımının temelinde sanayileşmeye bağlı gelişen kapitalist toplum yapısı yer almaktadır. Sanayileşmeyle birlikte ailenin hem ekonomik üretim faaliyetleri hem de geleneksel fonksiyonları değişime uğramıştır. Kapitalist öncesi toplumda tarım ve imalat sektörünün ve siyasi yaşamın en önemli merkezi aileyken; modern toplumda aile bu siyasal ve ekonomik işlevlerini yitirmiştir. Aile bu işlevlerini yitirirken, kamusal hayatın mekanını oluşturan sosyal yaşam alanında da değişimler yaşanmıştır. Aristokrat evlerinde, cemaatlerin kapalı duvarlarında, kiliselerin arka bahçelerinde dışa kapalı dünyalar aleniyet kazanmıştır. Sosyal yaşamın gerekliliği ve sosyal yaşamın genişleyen alanı, tiyatro, sinema, eğlence kulüpleri, okul, gazete, dergi ve sanat gibi modern toplumun etkinlik alanları aile ve kapalı mekanlar içindeki özel yaşam alanını daraltarak kamusal yaşamı özel yaşamdan ayırmıştır (Çaha, 2006: 161-162).

Kamusal alan-özel alan arasındaki sınırları net bir şekilde toplum sözleşmesi kuramcıları; Locke, Rousseau ve Hegel çizmiştir. Locke'e göre, sosyal sözleşmenin oluştuğu ve devletin ortaya çıktığı alan kamusal alandır ve bu alan erkeklerle sınırlıdır. Özel alan ise duygusallığın, merhametin ve özverinin sembolü olan kadınların alanıdır. Locke bu alanlara; polis, savcı ve askerin alanı dediği "siyasal alanı" da eklemiştir. Rousseau ve Hegel "aşkın devlet" anlayışından yola çıkarak, siyasal otoritenin altında eriyen bir kamusal alandan bahsederler. Aşkın devletin taşıyıcısı durumundaki sivil toplumun objesini oluşturan erkekler kamusal alanı oluşturmaktadır ve bu alanda devlet kutsaldır ona tanrısal aşkla bağlanılır. Özel alan ise kadınların, çocukların ve engellilerin alanıdır (Özcan, 2013: 212).

Sennett'in tanımıyla kamusal alan; özel alan olarak işaret edilen aile ve yakın arkadaş kesimlerinden farklı konumu olan, görece çok çeşitli inançları içine alan, tanıdıklar ve yabancıların oluşturduğu bir toplumsal yaşam bölgesidir. Her yere girip çıkabilen, her yerde rahat hareket eden kozmopolit kamusal insandır. Kamu bölgesinde çok çeşitli, karmaşık toplumsal gruplar kaçınılmaz olarak bir araya geleceklerdir (Özcan, 2013: 205). Dolayısıyla Sennett de kamusal alanın kentin dönüşümüne aracılık eden bir işlevi olduğundan bahseder. Ona göre kentin en önemli

özelliği, kişisel farklılıkları gizlemeden ve kişisel değerleri başkasına dayatmadan başkalarıyla ilişki kurma fırsatı veren bir kamusal alan olmasıdır. Onun tanımıyla kamusal alan; özel alan olarak işaret edilen aile ve yakın arkadaş kesimlerinden farklı konumu olan, görece çok çeşitli inançları içine alan, tanıdıklar ve yabancıların oluşturduğu bir toplumsal yaşam bölgesidir. Her yere girip çıkabilen, her yerde rahat hareket eden kozmopolit kamusal insandır. Kamu bölgesinde çok çeşitli, karmaşık toplumsal gruplar kaçınılmaz olarak bir araya geleceklerdir. Dolayısıyla kamusal alanlar maddi bir alandır; kentin ruhu ve kentin ambiyansıdır. Bu alanlar fiziki, sosyal ve sembolik olarak kenti dönüştürmek, yeniden biçimlendirmek için birer araçtır (Nalbant, 2016:17; Özyurt, 2007:117, Özcan, 2013: 205).

Kentlerin oluşumundan bu yana, her kent içerisinde barındırdığı toplumu şekillendirmiş ve aynı şekilde bu toplumu oluşturan her bireyden birçok anlamda etkilenerek şekillenmiştir. Bu döngü kentleri yaşayan organizmalar haline getirmiştir (Erdönmez ve Çelik, 2016: 147). Kentler; nüfus, iktisadi, siyasi, bürokratik ve sosyal ölçekte genişledikçe bünyesinde kentsel yaşam pratiklerini organize eden yeni kamusal mekânlar barındırmaya başlamıştır. Kentler, Antik Çağ'dan günümüze kadar insanların ortak amaçlar doğrultusunda toplanabileceği, fikirlerini ve deneyimlerini paylaşabileceği, herkesin katılımına açık iletişim ve eylem alanları oluşturmuş ve bu oluşum özel yaşamların dışındaki ilişkileri ve karşılaşmaları da zorunlu hale getirmiştir. Aynı kente ait olma bilincini artıran ve kentin ortak kamusal belleğini oluşturan bu alanlar, her dönemde dönemin değişen sosyal, kültürel, ekonomik ve ideolojik yapısının izlerini taşıyan tasarımlarıyla kentsel doku içerisinde bu değişimleri yansıtmıştır. Kent mekânları, modernliğin dolayısıyla kamusal alanın yükselişiyle birlikte bir gelişim göstermiştir. Geleneksel dünyanın kalbi sayılan evden-özel alandan çıkma karşısında bu mekânlar, kitleleri kent merkezlerinde tutmada önemli rol oynamışlardır. Bu da insanların davranışları, yaşam biçimleri ve ilişkileri üzerinde dönüştürücü etkiler yaratmıştır. Dolayısıyla kamusal alanlar ve onları barındıran kent mekanları birbirinden bağımsız düşünülemez (Kedik, 2011: 233; Aytaç, 2017: 10).

Kent mekânlarda sınırsız kullanım söz konusu olmasa da bu mekanlar, her kesime ve toplumsal temsile açıklıkları itibariyle kamusal mekânlardır. Bu mekanlar

arasında müzeler, sanat galerileri, tiyatrolar, sosyal kulüpler, yayınevleri, kitapevleri, salonlar, kafeler, kahvehaneler, barlar, oteller, restoranlar, meydanlar ve parklar gibi mekânları saymak mümkündür. Bu mekânların her biri kentte yaşayanlara seslenen, sosyal temsiliyet vadeden, kentli katılımına ev sahipliği yapan mekânlar olarak kentin gündelik yaşamında önemli bir yere sahiptirler. Gündelik hayat sosyal, ekonomik, kültürel ve sembolik ilişkiler bütününden oluşur, sadece kentsel hayatı biçimlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kentliyi kenti değiştirme sürecine katarak politik bir alan oluşturur. Bu çerçevede kentsel mekânlar, uygunlaştırma ve direnişin zeminine dönüşürler.

Gündelik hayatı kuramsal bir temelde irdeleyen Henri Lefebvre onun pek çok iç içe geçmiş ilişkileri ve yaşamsal pratikleri barındırdığını ileri sürer. Ona göre, gündelik hayat birbirine zıt iki özelliğe sahiptir. Birincisi, gündelik hayatın döngüsel bir öze sahip olması, ikincisi de devamlılığından kaynaklanan gücüdür. Gündelik hayatın sıradanlaşması ve farkında olunmadan yaşanır hale gelmesi, onun söz konusu devamlılığından kaynaklanır. Bu iç içe geçmiş ilişkiler ve yaşamsal pratiklerin üretilmesinde gündelik hayatın içinde geçtiği kentin kamusal mekanlarıdır. Kent mekanları gündelik yaşama ev sahipliği yaparak sosyallik, kamusallık ve günlük yaşam süreçlerinin inşa edilmesinde önemli rol oynarlar (Aytaç, 2007: 206-212). Lefebvre kentsel mekâna ilişkin analizlerini kapitalizm üzerinden gerçekleştirmektedir. Ona göre kapitalist gelişme içinde, sermaye, mekânı bir meta haline getirmiştir. Kapitalizm, malların mekânsal yerleşmede üretildiği aşamadan, mekânın kendisinin kıt bir kaynak olarak üretildiği bir sisteme dönüşmüştür. (Solak, 2017: 32). Siyasal süreçlerle şekillenen mekânın aynı zamanda toplumsal ve tarihsel bir ürün olduğunu da belirtmiştir. Sosyal faaliyetler, mekân ve etkileşim birbirine bağlıdır. Sosyal etkileşim için mekân kullanılır ve bu etkileşim aynı zamanda mekânı üretir; kentsel mekânın bu üretimi de zorunlu olarak ona bağlı olan toplumsal ilişkilerin yeniden üretimini içermektedir (Güllüpınar, 2012: 13-14). Bu toplumsal ilişkilerin üretildiği kent mekanları da kamusal alanlardır.

Manuel Castells de kentsel mekânı ekonomi, siyaset ve ideoloji kavramları çerçevesinde inceler ve toplumsal oluşumların kentsel mekânda anlam kazandığını belirtir. Bunlar ise ekonominin belirleyiciliğinde oluşmaktadır. Castells kapitalist

ülkelerde kentsel mekânın üretim ve dağıtım işlevleriyle açıklanamayacağını, tüketim işlevi ile açıklanacağını savunmaktadır. Kentlerin bu tüketim işlevini de emeğin yeniden üretimi ile ilişkilendirerek açıklamaktadır. Castells'e göre kentler bu anlamda emeğin yeniden üretimi için gerekli olan kolektif tüketimin de elde edildiği alanlardır. Bu şekilde kolektif tüketim içinde tanımlanan mekânda kent; bir yandan yaşam çevresi bir yandan da sürekli akış içinde bulunan toplumsal bir pratik olarak görülmektedir. Kentlerde bulunan evler, devlet kuruluşları, meydanlar, parklar, ulaşım hizmetleri gibi özel ya da kamusal alanların hepsi insanların sanayi ürünlerini tüketme mekanlarıdır. Devlet kuruluşları, yollar, evler, yeşil alanlar planlayarak kent yaşamının birçok yönlerini etkilemektedir (Pınarcıoğlu vd., 2013: 91; Solak, 2017: 33).

Harvey de Castells ve Lefebvre gibi mekânı kapitalist üretim ilişkileri üzerinden açıklar. Harvey'e göre kentsel mekân, bir yandan üretim ve artık değer için kaynak olarak işlev görürken bir yandan da tüketim işlevi görür (Kurtuluş, 2013: 197). Yani mekân, kapitalizmin yaygınlaşması ile ortaya çıkan yaratılan çevrenin bir ürünüdür. Kapitalist girişimciler karlarını artırmak için kent mekanlarına yönelerek kentlerin yapılı çevrelerine yatırım yapmaktadır. Kentlerde yapılan gökdelenler, alışveriş merkezleri, lüks konutlar bu yatırımların örnekleridir (Güllüpınar, 2012: 17-19; Açıkgöz, 2007: 66). Buna göre Harvey için kent mekanlarında bulunan kamusal alanlar kapitalizme hizmet eden ve onun adaletsizliklerini yansıtan mekanlardır.

Buraya kadar aktarılmaya çalışılan bağlamda kamusal alan; bireylerin her türlü farklılıklarını özel alana bıraktığı, eşit hukuksal statülere sahip olduğu, devlet yanında bir kimliğe kavuştuğu alandır. Bireyler bu alanda herhangi bir dinin, cemaatin veya etnik grubun temsilcisi değil, devletle karşılıklı hak ve görevlere sahip bir vatandaş olarak öne çıkmaktadır. Aynı zamanda kamusal alanlar bulundukları yer itibariyle kentlerin gelişim süreçlerini toplumsal bütünlük içinde yansıtan, toplumun her kesimini bünyesinde barındıran, sınırlamaların olmadığı, toplumsal temsile açık, bir kentin fiziksel, sosyal, kültürel ve siyasi yapısını şekillendiren alanlardır.

Kamusal alan genellikle politiğin, bilgeliğin, erkin ve baskının yapılandırıldığı alanla; özel alan ise politikliği içermeyen, doğal, aile, arkadaşlık gibi gönüllülüğü kapsayan bireysel özgürlük alanıyla ilişkilendirilmiştir. (Akkirman, 2017: 48). Bu

şekilde kamusal ve özel alan kavramsallaştırmalarına bakıldığında, fedakârlık, duygusallık ve uzlaşmacılık gibi tutumlar özel alana yani kadına, siyasallık, bencillik, akılcılık ve savaşkanlık gibi tavırlar da kamusal alana yani erkeğe atfedilmiştir (Alkan, 1999: 6). Bu bağlamda, kamusal-özel alan ayrımları, toplumsallıktan bağımsız düşünülemez ve cinsiyet ayrımlarının kent mekanlarına taşınmasına da neden olmaktadırlar (Akkirman, 2017: 48).

1.2.2. Cinsiyete Dayalı Ayrımlar

Cinsiyet; bireyin genetik, fizyolojik ve biyolojik özellikleri dolayısıyla kadın veya erkek olarak nitelendirilmesidir. Bu özellikler kadın ve erkek arasında bir eşitsizlik değil, bir cins farkı yaratmaktadır. Ancak erkek veya kadın doğmak veya olmak nüfus dağılımında ve artımında dengeleri değiştirebileceği gibi cinsiyete dayalı toplumsal ayrım ve eşitsizlik konularında başrolü oynayan ögelerden biri haline de gelmiştir.

Bireyin cinsiyeti biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak değerlendirilmektedir (Bingöl, 2014: 108; Kaypak, 2014: 345). Bu ikisi birbirleriyle ilişkili ancak birbirlerinden farklı kavramlardır. Biyolojik cinsiyet; kadın-erkek arasındaki fiziksel farklılıktır. Toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasıdır. Toplumsal cinsiyet, biyolojik cinsiyetle açıklanamayan sosyal sınıf, ataerkillik, siyaset ve toplumdaki üretim biçimiyle bağlantılı bir anlama sahiptir. Yani kadın ve erkek farklılığının içeriği, genetik, fizyolojik ve biyolojik olarak belirlenmekte ve evrensel bir nitelik taşımaktadır. Buna karşılık, kadınlık ve erkeklik farklılığı, toplumun bireye yüklediği roller, tutum ve davranışlar arasındaki farklılıkları göstermektedir. Toplumun bireyi algılama biçimi ve ondan beklentileri, kültürel açıdan belirlenmekte ve değişkenlik göstermektedir (Demirbilek, 2007: 13; Arabacı, 2012: 4).

Toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet arasındaki farkı anlatmak için farklı tanımlamalar yapılmıştır. Batı literatüründe cinsiyet “sex”, kelimesi ile toplumsal cinsiyet kavramı ise “gender” kelimesiyle ifade edilmektedir. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley “sex” kavramı ile kadın ve

erkeği biyolojik anlamda ayırmakta "gender" kavramı ile ise kadın ve erkek arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeyi ifade etmektedir (Akkirman Köse, 2017: 5). Birleşmiş Milletler tarafından yapılan tanıma göre ise "toplumsal cinsiyet, kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkileri düzenleyen toplumsal kural, uygulama ve kurumlara atıfta bulunur ve kadınlarla erkekler arasında "kadınlık" ve "erkekliğin" sosyo-kültürel tanımlamaları kapsamında var olan iktidar ilişkileri ile ekonomik ilişkileri" kapsamaktadır (Aktaran: Arabacı, 2012: 4).

İnsanlık tarihi boyunca kadınlar ve erkekler eşit görülmemiş erkek hegemonyasının ağırlık kazandığı tarihi gelişim süreci itibariyle bu eşitsizlik kadınları olumsuz etkilemiştir (Uluocak ve Aslan, 2011: 26). Eski Yunan ve Roma geleneğinde kadın, alınıp satılan veya devredilen bir eşya; kötülüğün kaynağı, yaratılışta eksik kalmış sıra dışı bir varlık olarak kabul edilmiştir. Bunlarla birlikte kadının asıl konumunu cinselliği belirlemiştir. Eski Yunan'da kadın evleneceği erkeği seçmekte söz sahibi değildi, evliliğin sona ermesi erkeğin ilan etmesiyle bitmekte, kadın boşanmak istediğinde ailesinden yaşlı bir erkeğin boşanmayı ilan etmesi gerekmekteydi. Yine kocası isterse sağlığında ya da ölümüne bağlı olarak karısını başkasına devredebiliyordu. Kız çocukları evde annelerinin yanında eğitimlerini yapabiliyordu. Aristo'ya göre kadın toplumda erkeği için bir köledir; erkek üstün ve yönetendir. Demosten ise Atina'lı erkeklerin evlerinde sadık bekçiler bulundurmak için evlendiklerini günlük hizmetleri ve zevkleri için odalık kullandıklarını belirtmiştir (Gündüz, 2015). Demokrasinin temellerinin atıldığı, buna karşın kadın ve erkeğin yaratılıştan eşit olmadıkları düşünülen Atina'da topluma zıt düşünceler sunan Platon, kadına farklı haklar verilmesi gerektiğini savunur. Platon yaratılıştan gelen farklılığı kabul ederek bunun biyolojik farklılıktan ibaret olduğunu düşünür. Kadınlarla erkeklerin aynı işi yapabileceklerini savunur ve ona göre "devlet yönetiminde kadının kadın olduğu için; erkeğin de erkek olduğu için daha iyi yapacağı bir iş yoktur". Ancak yine de kadının hiçbir işte erkekler kadar iyi olamayacağını belirtmeden edemez. Dolayısıyla Platon'un "Devlet"i erkek gibi kadın yaratma odaklı bir sistemi geliştirmektedir (Atılgan, 2013: 18).

Roma'da ise ailede bulunanların yaşama hakkı babaya aittir. Kadınlar değerli bir eşya gibi alınıp satılır, kız çocuklarının eşini babaları seçer. Kadınların mal sahibi

olma hakkı yoktu; mahkemeye gitme veya şahitlik yapması yasaklanmıştı. Her kötülüğün anası kadınlar görüldüğü için evlilik benimsenmemişti. Roma sarayları ise cinsel fantezilerin ve aşırılıkların zirve noktasına ulaştığı mekanların başında geliyordu (Gündüz, 2015).

Batı uygarlıklarına temel oluşturan Antik Yunan ve Roma uygarlıklarında cinsiyet ayrımları Doğu uygarlıklarının temellerinden çok da farklı değildir. Eski Hint geleneğinde kadın, erkeğin mutlak egemenliği altında yaşıyordu ve erkeğine kayıtsız şartsız itaat ve sadakat göstermek zorundaydı. Beşerî işlemlerde kadının belirleme ve tercih hakkı bulunmuyordu. Kocası ölen kadın, çoğu yerde kocası ile birlikte yakılıyordu. Mirası, kocasının akrabaları olan erkeklere, akrabası olmadığı takdirde din adamlarına devrediliyordu. Dul kalanlar ise ölünceye kadar evlenemiyorlardı. Dönemin din anlayışına göre kadın, kötünün sembolüydü; gerektiği zaman tanrılar için kurban edilebilirdi. Eski Çin ve Japon geleneğinde kadının değeri, kocasına ve kocasının akrabasına olan hizmeti ile ölçülüyordu. Erkek, ailede mutlak hakimdi. Kadın, ıslah edilmesi gereken bir varlık olarak değerlendiriliyordu. "Madem karını sabahleyin dövdün, öğleyin de niçin dövmeyeceksin ki?!" şeklindeki Çin atasözü, bu dönemdeki anlayışı çarpıcı biçimde ortaya koymaktadır (Bahadır, 2005).

İslam toplumlarının da kültürel niteliğinin iki belirgin alanı yine erkek alanı ve kadın alanıdır. Osmanlı'da 1700'lerde kadınları, bu kadın alanlarında tutacak fermanlar çıkartılmıştır. Bu tutmanın genel nedeni de kadınların kıyafetleri, sokakta görünmeleri ve erkeklerle olan ilişkilerinin sınırı ve hangi konularda konuşacaklarıdır. Osmanlı toplumunda kadınların devingenliği her dönemde katı bir şekilde denetlenmiştir. Bu katı denetim modernleşmenin başladığı yıllarda daha da artmıştır. Modernlik ve gelenek arasına sıkıştırılan kadınlar hukuksal düzenlemelerle kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Kurumsal temelleri Tanzimat'la başlayan modernleşmede erkeklerle kadınlara farklı roller atfedilmiş, kadın erkeğe bağımlı hale getirilmiştir. Çünkü kadın, annelik rolüyle biyolojik ve toplumsal açıdan yeniden üreticidir; manevi alanın ve kültürel devamlılığın sağlayıcısıdır. Toplumsal değişimin sınırı kadını dikkatli bir biçimde denetlemekten geçer. Kadınlar erkekler gibi olmamalı onların yapamadıklarını toplum için üstlenmelidir. Bu nedenle toplumun, devletin, erkeğin ve kültürün özünü temsil eden kadının korunması, devletin ve milletin

devamlılığı için hayati önemdedir (Çakır, 2009: 76-79) ancak görülüyor ki bu koruma düşüncesi aynı zamanda kadınların; sosyal, ekonomik, eğitim ve cinsel alanda denetim altında tutulması demektir. Bu da kadını özerk bir insan varlığı olarak gören değil, erkeğin mülkü sayan ataerkil bir anlayışa denk gelir. Kadının bu şekilde bir mülk ve eve ait olarak görülmesi evlerin mimarisine bile yansımış; haremlik-selamlık bölümleri, yüksek bahçe duvarları ve mahallelerde çıkmaz sokak düzenlemeleri yapılmıştır. Kadınların kentin neresinde nasıl bulunacakları, nereye gidecekleri, ne giyecekleri ve nasıl davranacakları sürekli fermanlarla duyurulmuş, dış mekanlar kadınlar için yasaklanmıştır. Örneğin; hangi milletten olursa olsun kadınlar geceleri sokaklarda dolaşamaz, dondurmacı, kaymakçı gibi dükkanlara giremezlerdi, buna uymayıp kadınları dükkanına alan dükkân sahipleri cezalandırıldı. Kadınlar çarşıda mağazalara girip alışveriş yapamazlardı, mağazanın önünde alacağı şeyi söyleyip aldıktan sonra hemen eve dönmeleri buyurulmuştu. Ayrıca tüm taşıt türlerinde kadınlar erkeklerden ayrı bir bölümde yer alıyordu. Kadınların giyimi de İslam kurallarına uygun olmalıydı. Müslüman kadınların giysileri başörtüsünden, dış giysiye ve ayakkabıya dek sürekli yeniden tanımlanmış ve onları Gayrimüslim kadınlardan ayırma çabası içine girilmiştir. Hatta İstanbul'da ipekli ve sırmalı kumaşların satılması yasaklanmıştır (Çakır, 2009: 81-88). Bu şekilde geleneksel toplumlarda keskin çizgilerle belirlenen kadının yeri, modern toplumlarda da çok farklı değildir.

Modern toplumlar hiyerarşik ayrımların var olduğu toplumlardır ve özellikle cinsiyete dayalı eşitsizlikleri de üretmektedirler. Modern toplumlar bu eşitsizliklerin biyolojik özelliklerden kaynaklandığını ileri sürerek; biyolojik farkların toplumsal farklara neden olduğunu belirtirler. Örneğin; savaşmak erkeklerin işidir çünkü onlar güçlü ve dayanıklıdır. Çocuk yetiştirmek ise duygusal ve sabırlı olan kadının işidir. Bu şekilde toplumsal olan biyolojik olana bağlanarak açıklanmış olur; biyolojik cinsiyet değiştirilemeyeceğine göre toplumsal olarak cinslerin rolü de değiştirilemezdir. Bu düşünceyi destekler nitelikte modern toplumun alanı cinsiyet farkları ile işaretlenmiştir. Emek biçimleri cinsiyetlenmiştir ve kapitalist piyasanın düzeni kadın işi-erkek işi ayrımına göre işlemektedir. Ev içi ücretsiz emek kadınların fedakârlık ve sevgi ile yaptıkları işlere dayanır ve bunun karşılığında evlilik, erkeğin evine bakması ve duygusal taktir sunar. Fabrikalardaki makinenin kullanımı ise erkeğin kas gücünü

kullanır ve karşılığında erkeğe para, kendine bağımlı bir kadın, aile yaşamı, toplumsal hoşgörü sunar (Sancar, 2012: 23-25).

Kadının toplumsal yaşamdaki ikincil konumu siyasete katılım ve eğitim olanaklarına da yansımıştır. Kadınların eğitim seviyeleri ve okuma yazma oranları günümüzde bile hala erkeklere kıyasla daha düşüktür. Çünkü geçmişten beri erkeklere eğitim alıp, iş sahibi olmaları ve ailelerine bakmaları gerektiği aşılanmış ve eğitim kurumları erkeklere göre tasarlanmıştır, kadınlara, evde, ev işleriyle ilgilenmeleri gerektiği, okumasalar da "nasıl olsa kocaya gidecekleri" benimsetilmiştir. Kız çocukları için okul, evden çıkma fırsatı yaratan bir kurumdur. İlköğretimden daha ileri olan eğitimlerin hepsi, bilim ve sanat eğitimleri ve bu kurumların yer seçimiyle ilgili düzenlemeler sadece erkeklere aittir (Atauz, 2004: 57). Günümüzde eğitimdeki ayrımcılık biraz daha aşılmış olsa da hala kadınların üniversite tercihlerinde "kadın meslekleri" olarak adlandırılan öğretmenlik, hemşirelik gibi meslekler ön plana çıkmaktadır. Bu durum cinsiyetçi iş bölümünü artırmakta ve kadınları sekreterlik, hemşirelik, öğretmenlik gibi belli mesleklere yoğunlaştırmaktadır (TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Öğrenci Üye Kurultayı, 2005: 50). Toplumsal cinsiyet rollerinin kadın ve erkekler için öngördüğü yaşam kalıpları, kadınların siyasal katılımının da düşük düzeyde oluşunun temel nedenidir. Kadınlar bu alanda da geri plana itilmiştir (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 2011: 13). Bunun nedeni karar mekanizmalarına katılım aracı olan siyaset erkek işi olarak görülmüş, kadınların bu alana katılımları da önemli ölçüde sınırlanmıştır.

Yukarıda aktarılmaya çalışılan tarihsel sürecin kadın üzerinde kurduğu baskı ve kısıtlamalar sonucu 18. yüzyıldan itibaren kadınlar farklı coğrafyalarda toplumsal, siyasal, sosyal, hukuki ve idari pek çok alanda var olan eşitsizliklere ve toplum içindeki rollerine karşı mücadeleye girişmişlerdir. Feminizm olarak adlandırılan bu mücadele ilk olarak yerel düzlemde toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkmış, daha sonraları ise geniş düzlemde hem toplumsal hem de politik bir harekete dönüşmüştür (Taş, 2016: 164).

Feminizm; kadın-erkek arasındaki ilişkiyi aile, eğitim, iş dünyası, siyaset, kültür ve tarihe kadar geniş bir yelpaze içinde sorgulayan ve bu iktidar ilişkisini

değiştirmeyi amaçlayan siyasi bir harekettir. Kadınların özgürleşmesi, baskı altında tutulmalarının engellenmesi, haklarını meşrulaştırılması, kamusal veya özel alandaki eylemlerinde, faaliyetlerinde ve eşit haklara sahip olma durumunu kapsayan bir yaklaşımdır (Taş, 2016: 165; Aktaş, 2013: 59-60). Bu hareketler ışığında kadınlara oy verme hakkını tanıyan ilk ülke Yeni Zelanda olmuştur. 1883 yılında Yeni Zelanda'da tanınan siyasal haklar, 1902'de Avustralya'da; 1918'de Sovyetler'de; 1920'de ABD'de ve 1928'de Almanya'da tanınmıştır. Türkiye'de ise Nisan 1930 tarihinde Belediye Kanunu ile belediye seçimlerine, 5 Aralık 1934 tarihinde de genel seçimlere katılma hakkı elde etmiştir. Türkiye'den sonra ise, Fransa'da 1945 yılında; Yunanistan'da 1952'de ve İsviçre'de ise 1971 yılında kadınların siyasal hakları tanınmıştır. Ancak karar mekanizmalarına katılım aracı olan siyaset erkek işi olarak görüldüğünden, kadınların bu alana katılımları yine önemli ölçüde sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla kadınlar, geçmişten günümüze doğal olarak zaten sahip olmaları gereken insanlık haklarını, eğitim, çalışma, oy kullanma, toplumsal alanda var olma gibi hakları elde edebilmek için hep savaşmak zorunda kalmışlardır. Günümüzde artık tüm dünyada kadınların bu hak mücadelelerine tepkisiz kalmak olanaksız hale gelmiştir. Kadın aleyhine yapılan bu ayrımcılık, ulusal ve uluslararası düzeyde yapılan yasalar ve sözleşmelerle ortadan kaldırılmaya çalışılmakta, ülke siyasetlerinde ilk sıralarda yer almaktadır.

1948'de yayınlanan, Türkiye tarafından ise 1949 yılında imzalanan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin birinci, ikinci ve üçüncü maddelerinde tüm insanların eşit oldukları ve kişiler arasında ayrımcılık yapılmaması gerektiği vurgulanmıştır. Ardından 1952 yılında Kadının Siyasi Haklarına Dair Sözleşme ile kadının siyasetteki yeri güvence altına alınmak istenmiştir. 2000 yılında ise Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi imzalanmıştır (Bayhantopçu, 2017: 86).

Kadınların hak mücadelelerinin gelişimine en önemli katkıyı Birleşmiş milletler (BM) kararları ve toplantıları sağlamıştır. BM 1980 yılında "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi"ni (CEDAW) imzaya açmış ve ülkemiz dahil birçok ülke tarafından imzalanmıştır. Bu sözleşmeye göre, "*kadınlara karşı ayrım; kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer*

sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayrım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir" şeklinde tanımlanmıştır (Çelik, 2012: 152-156). Bu tanım kadınlara karşı ayrımcılığı, toplumsal cinsiyet temelli ayrımlara bağlamaktadır. Sözleşmenin diğer maddelerinde ise kadınların 1. maddede sayılan tüm alanlarda erkeklerle eşit olarak insan hakları ve özgürlüklerden yararlanmalarının sağlanması için her türlü yasal düzenlemelerin yapılmasının gerekliliğinden, anneliğin gereklerinin yapılması için alınacak önemlerin ayrımcılık olarak nitelendirilmemesi gerektiğinden, politika ve kamu hayatında kadınlara karşı ayrımı önlemek için her türlü önlemlerin alınacağından, tabiiyetin kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara erkeklerle eşit haklar tanınacağından, kadınlara her çeşit meslekte ve eğitimde erkeklerle eşit şartların sağlanmasından, çalışma hakkı, eşit istihdam hakkı, mesleki ve sürekli eğitim görme hakkı, eşit ücret hakkı, sosyal güvenlik hakkı sağlığın ve doğurganlığın korunması hakkı ve evlilik ve annelik gibi nedenlerle işten çıkarılmamaları için koruyucu yasaların gözden geçirilmesi, değiştirilmesi veya gerekirse kaldırılması gerekliliğinden ve buna benzer birçok konudan bahsedilmiştir (United Nations International Children's Emergency Fund (UNİCEF) "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi, 2004). Yine 2000 yılında gerçekleşen Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesinde benimsenen Binyıl Kalkınma Hedeflerinde Türkiye'nin ilk üç hedefi arasında 'kadının konumunu güçlendirmek ve cinsiyet eşitliğini geliştirmek' yer almaktadır. Aynı şekilde 2030 Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri arasında cinsiyet eşitliğini sağlamak yer almaktadır. Türkiye de bu girişimlere katkıda bulunan taraf ülkeler arasında yer almaktadır. 2014 yılında ise İstanbul'da imzalanan ve İstanbul Sözleşmesi olarak bilinen, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi; kadını her türlü şiddetten koruma ve kadına karşı şiddetle mücadeleye yöneliktir (Bayhantopçu, 2017: 86).

Görüldüğü üzere geçmişten bugüne konunun çözümüne yönelik yasal düzenlemelere ilişkin pek çok girişimde bulunulmasına ve birçok Sivil Toplum Kuruluşu'nun konuyla ilgili farkındalık yaratma çabalarına rağmen, bu girişimler yeterli düzeyde değildir ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği Türkiye'nin gündeminde

önemli bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Cinsiyet eşitsizliği yalnız eğitim, meslek edinme, istihdam, sosyal haklar, sağlık hakkına erişim gibi konular ile sınırlı değildir. Kentsel mekanların ve bu çalışma özelinde kamusal alanların kullanımında da toplumsal bütün içinde kadın, cinsiyete bağlı eşitsizlikler yaşadığı gibi kadına yönelik şiddetin doğurduğu kendini belli mekanlarda güvende hissetmeme hali kadınların kentsel mekanları kullanımına sınırlılıklar getirebilmektedir. Bu saptamadan hareketle bir sonraki başlıkta cinsiyet ayrımlarının kentsel mekanlardaki ve özellikle kentsel parklardaki yansımalarına ve ekonomik, toplumsal, kültürel olmak üzere her alanda yapılan ayrımların ayrıntılarına toplumsal cinsiyet üzerinden değinilecektir.

1.2.3. Kentsel Mekanlarda Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımlar

Kentsel mekanlar, insanların yaşamlarını sürdürdükleri yerlerdir. Dolayısıyla insanlar yaşadıkları mekanla sürekli etkileşim halindedir ve her ikisi de birbirini etkilemektedir. Bu etkileşimde mekân; sahip olduğu fiziksel ve psiko-sosyal koşulları ile insan ise sahip olduğu sosyal ve kültürel yapıyla var olur (Yalçınkaya, 2015: 640). Bu kültürel yapı toplumda yaşayan insanlar üzerinde belirleyici konumdadır. İnsanlar yaşadıkları topluma uyum sürecinde, çevrelerinde yapılanları taklit ederler, toplumun empoze ettiklerini, çevrelerinde gördüklerini farkına varmadan öğrenirler. Bu farkında olmadan etkilenme sonucunda çeşitli davranışlarda bulunurlar. Buna en güzel örnek toplumda kadın-erkek arasında yaratılan ayrımlardır. Toplum kadın ve erkeğe sahip oldukları cinsiyetten, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinden mekân kullanımına kadar birçok alanda kalıplar ve düzenlemeler sunmaktadır. Birey de bu öğretileri çoğu zaman farkına varmadan (kadınlık ve erkeklik rolleri gibi) bir yaşam biçimi olarak kabul etmektedir. Bu durum kendini örneğin mekân kullanımında, erkeklerin kadınlara göre daha geniş mekanlar, iletişimde kadınların daha yakın mesafeler kullanmalarında gösterir. (Yalçınkaya, 2015: 640-641). Dolayısıyla bu davranış şeklinin toplumsal cinsiyet ile açıklanabildiğini söyleyebiliriz.

Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek arasında köken bakımından biyolojik nitelikte olmayan farklılıklar ve onların yüklendikleri veya onlara yüklenilen rollerin ilişkilerin sosyal olarak yapılandırılmasıdır (Uluocak ve Aslan, 2011: 26). Bu

toplumsal cinsiyet rolleri, yeni doğan çocuklara büyürken, toplumda cinsiyete uygun kurallar ve davranış modelleri olarak yüklenmekte ve bu rollere uygun davranmaları beklenmektedir. Çocuklar olarak erkek ve kızlardan farklı beceriler beklenir, yetişkin olarak kadın ve erkekten; karı ya da koca, anne ya da baba olarak cinsiyetle ilişkili farklı roller beklenir. Yani toplumsal cinsiyet, kadınlık ve erkekliğin toplumsal olarak tanımlanmasıdır (Sankır, 2010: 13).

Yukarıda bahsettiğimiz mekânın, kamusal alan-özel alan olarak ayrımı toplumsal cinsiyet temelli bir ayrıma da karşılık gelmekte ve bu da toplumsal cinsiyet ile mekânın birlikte ele alınmasını gerektirmektedir. (Sadri vd., 2005). Bu yaklaşımla kadınların kentsel mekân kullanımı sınırlanmaktadır. Çünkü kentsel mekânlar toplumsal cinsiyete karşı duyarsızdır; kent yaşamı erkek merkezlidir. Mekân cinsiyetli düşünülmektedir. Kentler, cinsiyetçi roller ve toplumsal eşitsizliği nedeniyle kadınların ve erkeklerin farklı deneyimlediği yerlerdir. (Kaypak, 2014: 349). Çünkü kentler, cinsiyetlendirilmiş norm ve kimliklerin üretim, tüketim ve yeniden üretim sürecinde kilit mekânlar işlevi görürler. Aynı zamanda evde, kamuda ve hareket halinde yaşanan gündelik rutinlerin cinsiyetlendirilmiş somut hali ve toplumsal gerçekliği de kentleri biçimlendirir (Temürtürkan, 2011: 39). Ancak cinsiyete dayalı özel alan-kamusal alan bölünmesiyle birlikte ve sonrasında kent bilim çalışmalarında özel alan göz ardı edilmiş, "içeride" olup bitenler ilgi alanı dışında bırakılmıştır. Bu alanda yani evin kapısının önünde kent çalışmalarının görevi sona ermiş ve aile içi iş bölümü, erk ilişkileri ve emekle ilgili sorunlar görmezden gelinmiştir (Alkan, 2005: 24).

Feminist yaklaşım klasik kentsel mekâna yönelik anlayışların ekonomik üretim ve yönetsel işlevlere odaklı olmasıyla, "kadını ve kadının kent mekânını kullanımını" göz ardı ettiğini ve bu anlayışlara dayalı olarak yapılan kent mekânı düzenlemelerinin kadını kentin kenarına ittiğini ileri sürerken (Kaypak, 2014:349), kent sosyologları kentsel yaklaşımlarını cinsiyet körlüğü içerisinde geliştirmişlerdir.

Daha önceki başlıklarda aktarıldığı üzere, Lefebvre kentsel mekân tanımlamasında ataerkil niteliği göz ardı edilen kapitalist üretim ilişkilerine ve sınıfsal çelişkilere odaklanmış mekânın ideolojik ve politik süreçlerden ayrılmayan toplumsal

bir ürün olduğunu söylese de cinsiyeti kentsel, toplumsal ve mekânsal çözümlemesinde dikkate almamıştır. Castell'in yaklaşımı da buna benzerdir. Castells mekânı yapılandıran sürecin, emeğin basit ve genişletilmiş yeniden üretim olduğunu söyler. Buna bağlı olarak devletin sağladığı konut, ulaşım ve sağlık gibi hizmetleri içine alıp ev içi emekle sağlanan mal ve hizmetleri göz ardı eden toplumsal tüketim kavramı da kadınları dışarıda bırakır (Alkan, 2005: 35-36). Yani emeğin yeniden üretimi bağlamında; kadınların ikincil bağımlı rolünün bu hizmetlerin sürdürülebilmesi için yapılan yatırımı en aza indirmeye olanak sağladığını vurgular. Sonuçta sistem hala işliyorsa bu, kadınların ücretsiz ulaşımı garantilemesi, yemek yapması, eve, çocuklara ve yaşlılara bakması sayesinde olmaktadır. Eğer kadınlar bunu durdurursa kent, işlevlerini yerine getiremeyecektir.

Görüldüğü gibi kentsel mekân, ataerkil düşünce yapısının vücut bulduğu ve kadının erkek-egemen dünyadaki yerinin ikilemlerle pekiştirildiği bir işlev üstlenmektedir ve bu ataerkil sistem mekân üzerinden yeniden üretilmektedir. Kamusal alanlar bu ataerkil düşünce sistemine göre erkekleri merkeze alacak şekilde düzenlenmiş, ev içi işlerden sorumlu olan kadın doğal olarak göz ardı edilmiştir. Bu durum da kadınların erkek-kentlerde yaşamakta olduğu sorunlar ve kentin olanaksızlıkları, sadece kadınların günlük yaşamını etkilemekle kalmaz; kadının yerel yönetime, eğitime, iş gücüne ve toplumsal yaşama katılımını da engellemektedir (Oğuz ve Atatimur, 2008: 3-15). Kadınların toplumsal yaşamın her alanında karşılaştıkları bu engelleri daha ayrıntılı açıklamak durumun ciddiyeti açısından büyük önem taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyetin kadın emeğinin örgütlenmesi çerçevesinde kentsel mekanla ilişkisi cinsiyete dayalı iş bölümünde de kendini göstermektedir. Geleneksel hane yapısında, cinsiyetçi iş bölümü çerçevesinde çocuk ve yaşlı bakımı, akraba ziyaretleri, alışveriş, fatura yatırma, gibi ev içi yükümlülükler kadınlar tarafından üstlenilmiştir (Kalfa, vd., 2009: 220). Çalışma hayatında kadının emeği ikinci plana atılmakta, kadın, yedek işgücü olarak görülmektedir. Çalışan kadınların çoğu sosyal haklardan yararlanamamakta ve yasalardan gelen haklarını kullanamamaktadır. Erkeklere göre daha düşük ücretle çalıştırılmaktadırlar. İşverenlerin herhangi bir kriz anında ya da zorlukta gözden kolayca çıkarabildiği hatta öncelikli olarak çıkarabildiği

çalışanlar yine kadınlardır. Çünkü ataerkil düşünce yapısında aile reisi olarak erkek evine bakmakla yükümlüdür, dolayısıyla çalışıp para kazanmak erkeğin görevidir. Kadının ise öncelikli görevi, ev işlerini yapmak, kocası ve çocuğuna bakmaktır. Kamu sektöründe çalışan kadınlar da kamu hiyerarşisinin alt kesimlerinde çalışmaktadır ve burada da işe alma ve terfilerde öncelik tabii ki kadınların değildir. Yine kadın, işyerinde taciz ve tecavüzlere maruz kalmakta, bir yandan emeğinin karşılığı için mücadele ederken diğer yandan kendini korumaya çalışmaktadır. Dolayısıyla kadın, çalışmak istediğinde daha seçici davranmaktadır ve bu durum iş bulma oranını düşürerek kadının karşısına yeni bir engel çıkarmaktadır. Kimisi bu ve benzeri nedenlerle iş bulamazken, kimisi de kocası-ailesi izin vermediği için iş hayatına katılamamaktadır (TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Öğrenci Üye Kurultayı, 2005: 51).

Kadınların iş hayatına katılımını engelleyen diğer bir nedenin de evlilik olduğu söylenebilir. Ev ortamındaki her işten kadının sorumlu olması gerektiği, çalışırken ev işlerini, çocuklarını ihmal etmemesi gerektiği düşüncesiyle kadınların iş hayatı ikinci plana itilmektedir. Ataerkil toplumun bir yansıması olan bu düşünceler sonucunda kadın, bu işlerini aksatmayacak ise çalışmayı düşünmektedir (Demirbilek, 2007: 21). Çünkü kentsel çevrenin biçimi kadınların hem evde hem işte çalışmak şeklindeki ikili rolünü daha da zorlaştırmıştır. Evlerin tasarımı bütün zamanını evde geçirmeye ayıran birini varsaymış ve buna bağlı olarak ücretli işlerin yer seçimi, çalışanların evle ilgili sorumluluğunu yok sayacak şekilde seçilmiştir (Mackenzie, 2002: 254).

Ücretli işlerin düzenlenişine bakıldığında örneğin çalışma saatlerinin okul veya kreş saatlerine uygun olmadığı görülür. Çünkü çocuğu okuldan veya kreşten alacak/bırakacak kişi kadındır. Bu durum da kadının çalışma hayatına katılmasını veya katılmak istemesini sınırlamaktadır (Alkan, 2005: 52). Mackenzie de (2002) 20.yüzyıl kentinden bahsederken kadınların konumuna değinmiş, kadınların birincil çalışma alanının ev ve çevresi olduğunu söylemiştir. Ücretli çalışma yaşamında ise kadınlar genellikle evde yaptıklarının kamusal dengi olan görevleri yerine getirmektedir. Bu görevlerin ev ve çevresindeki işlerin devamı olması, onların gerçek çalışanlar olmadığını göstermektedir. Ev ve komşuluk birimi hala kadınların mekânı olarak görülmektedir.

Kentsel ulaştırma sistemleri de geleneksel aile modelinde çalışan erkeğe göre ve onun işe gidişini en kısa yoldan yapması için tasarlanmıştır. Bu nedenle kadınların hareket alanı erkeklerinkinden çok daha dardır. Kadınların hareketliliği, işe gidiş-gelişi ulaşım araçlarını kullanması ve yaptıkları seyahatlerin kalıpları erkeklerinkinden farklıdır. Cinsiyete dayalı iş bölümü çerçevesinde kadınlara yüklenen görevlere bağlı olarak kadınlara özgü ulaşım şekilleri ortaya çıkmıştır (Aktaş, 2017: 141). Ev içi işlerin kentsel mekanlardaki sürekliliği zincirleme yolculuk olarak ifade edilmektedir. Zincirleme yolculuk, kadınların daha kısa mesafeli, daha fazla duraklı ve farklı etkinlikleri art arda sıraladıkları bir yolculuk örüntüsüdür. Kadınların kent içi ulaşımlarının önemli bir özelliğidir ve çalışma hayatına katılımlarının yükseldiği durumlarda bile artan bir ulaşım şeklidir. Bu şekilde kadınların çalışma hayatına yarı zamanlı katılmaları veya ev içi işleri yüzünden bu işleri tercih etmeleri onların ulaşımlarını erkeklerden farklılaştırmaktadır. Kadınların ekonomik olarak erkeklere bağımlı olması veya erkeklerden daha düşük gelire sahip olmaları onların yaya ve toplu taşıma gibi daha ucuz ulaşım şekillerini tercih etmelerine neden olmaktadır. Ayrıca kadınların otomobil sahibi olma oranlarının erkeklere göre daha düşük olması da bu ulaşım şekillerine yönlendirmektedir. Diğer yandan uydu kentlerin giderek yaygınlaşması da kadınların uzun mesafelerde yolculuklarını azaltmakta ve kent kullanımlarını kısıtlamaktadır (Kalfa, vd., 2009: 220-223).

Ulaşım olanaklarında olduğu gibi kadınlar kentte diğer bazı kullanım alanlarında ve birçok erkek egemen mekânda eşitsiz deneyim yaşar, önyargılı değerlendirilir, cinsel veya diğer türde tacizlerle karşılaşırlar. Ayrıca dil, ırk ya da etnik ayrımcılığı daha şiddetli yaşarlar. Memleketi, akrabaları, cinsel yönelimleri, yaşları üzerinden çok daha fazla ayrımcı davranışa maruz kalırlar (Baykan, 2015: 16). Örneğin kentlerde bulunan pazar ve alışveriş yerleri, genellikle kadınların da kullandığı kamusal mekânlardır. Ama bu mekânları asıl düzenleyenler, erkeklerdir. Bu nedenle kadınların buradaki varlığı geçici bir varlık olarak algılanmıştır. Pazarlar da genelde evlerine yakın, mahalle aralarında kurulan alanlardır. Yani kadın kamusal alana çıktığında bile özel alanına yakın sınırlarda işlerini halletmektedir. Bu mekânlarda kadınlar ve erkekler vardır, ama biri asli, diğeri geçici ziyaretçi olarak bulunur. Sportif faaliyetler de özellikle kitle sporları ve popüler sporlar ve bu sporların

yapıldığı, izlendiği mekânlar, tamamen erkeklere aittir (Atauz, 2004: 56). Benzer şekilde kahvehaneler veya futbol maçları kadınların çekinerek girdikleri veya girmek istemedikleri "erkek egemen" mekânlar olarak bilinmektedir (Baykan, 2015: 16).

Toplumsal yaşamda kadınların maruz kaldığı ayrımcılık, kentsel mekanların kadınlar için güvenliksiz olmasına neden olmaktadır. Kadınların büyük bir bölümü güvenlik nedeniyle kentin bazı mekanlarından uzak durmakta veya belli saatlerde bu mekanlara gidebilmektedir (Aktaş, 2017: 141). Bu yüzden güvenlik kadınlar için erkeklerden daha farklı bir önem taşır. Parklar ve rekreasyon alanlarını ele alacak olursak; bu alanlar kadınlara ve çocuklara açık alanlardır, ancak yine de bu tür alanlar daha çok aileye açıktır ve kadınlar ailenin bir üyesi olarak bu mekânlarda aile erkekleriyle birlikte bulunabilirler. "Kendi" başlarına ancak günün belli saatlerinde bu tür alanlarda bulunabilecekleri algısı yaratılmıştır. Bu mekanlar belli bir saatten sonra kadınlar için girişi mümkün olmayan alanlardır. Ne yazık ki kentsel mekanlarda rahatça dolaşmak belli bir şekilde giyinmiş olmaya, yanında bir erkek olmasına ya da belli bir yaşta olmaya bağlıdır. Yine yetersiz cadde ve sokak aydınlatmaları, binalar ve sokaklar arasındaki dar, sessiz ve kör geçitler, açık kamusal alanlarda yeterli derecede eğitilmiş güvenlik görevlilerinin olmaması ve bu tarz yerlerin kontrolünün polis tarafından düzenli yapılmayışı gibi nedenler kadınların kendilerini güvenliksiz hissetmelerini artırmaktadır. Bunlar dışında kadınların güvenliğini tehdit eden diğer bir neden özel ve kamusal olmak üzere her alanda şiddete maruz kalmalarıdır (Atauz, 2004: 57; Alkan, 2005: 54-55).

Herkesin kullanımına açık olan kentsel park alanlarında, cinsiyet temelli saldırılar cinsiyet ayrımcılığını destekler nitelikte her geçen gün artmaktadır. Bu nedenle parklar da diğer kent mekanları gibi kadınların sınırlı olarak kullanmak zorunda kaldığı alanlar haline gelmiştir. 31 Temmuz 2017'de Maçka Park'ında yaşanan olay kadınlara karşı ayrımcılığı gözler önüne sermektedir. Maçka Parkı güvenlik görevlisi, şort giyen bir genç kıza "bu kıyafetle parka girmene izin vermem" diyerek genç kızı taciz etmiş, parktan atmaya çalışmıştır. Güvenlik görevlisi, çevreden şikayetlerin geldiğini, parktaki insanların kızın kıyafetinden rahatsız olduklarını ileri sürerek olayı polis çağırma noktasına getirmiştir (Cumhuriyet Gazetesi, 2017). Diğer bir olay 9 Aralık 2016'da Manisa'nın Turgutlu ilçesinde gerçekleşmiştir. Hamile bir

kadın evinin yakınında bulunan bir parkta spor yaptığı sırada bir erkek tarafından saldırıya uğramıştır. Kadının yanına gelen saldırgan "bir daha burada spor yapmayacaksın" diyerek, birden kadına vurmaya başlayarak kadını ağır yaralamıştır (Sözcü Gazetesi, 2016). 19 Temmuz 2017'de Düzce Küçüksu Park'ında da bir kadın birdenbire sinir krizi geçirip bayılmış, hastaneye kaldırılan kadının zorla bir evde tutulduğu ve 5 kişinin tecavüzüne uğradığı ortaya çıkmıştır (Cnntürk, 2017). Yine İstanbul'da 20 Haziran 2017'de bir genç kız şort giydiği için otobüste saldırıya uğramıştır (BirGün Gazetesi, 2017). Daha bu ve benzeri şekilde, ülkemizde duyduğumuz ya da duymadığımız kadına şiddet, ayrımcılık ve taciz gibi birçok olay yaşanmaktadır. Birçok kadın bu olayları kolay atlatamamakta, bedensel ve psikolojik rahatsızlıklar yaşamakta ve birçoğu da birlikte olmak istemedikleri, ayrıldıkları eşleri, sevgilileri yüzünden hayatlarını kaybetmektedirler.

Oysa, yukarda örneklenen alanlar arasında yer alan kent parkları özelinde kentsel mekanlar; kamusallığın oluşmasına katkı sağlayan, toplumda yaşayan herkesin kullanımına açık, sosyalleşme alanlarıdır. Kent parkları, kentsel mekânda; sağlık, sosyal iletişim, psikolojik rahatlama, çevresel kalitenin artırılması gibi sağladıkları yararlar ile tercih edilmektedir. Dolayısıyla bu alanların toplumun her kesiminden ve her sınıftan insanın cinsiyete dayalı bir ayrım olmaksızın kullanılabilir ve erişilebilir duruma getirilmesi, eşitlikçi kent yaşamı, kamusallık ve çevre kalitesi açısından önemlidir (Özdemir, 2007: 42). Bu durumun düzeltilmesi için günlük yaşamın her alanında kendini gösteren ataerkil egemenliğe karşı eşitlikçi bir düşünce tarzı benimsenmeli, kentsel mekanlar, kadınların varlığı düşünülerek planlanmalıdır. Bu planlama daha demokratik, toplumun bütününü yani kadınlar ve erkekleri eşit bir biçimde kararların oluşumuna katan ve yönetme anlayışından daha çok yönetişim anlayışına yakın olan bir politik ortamın yaratılmasıyla sağlanabilir (Atauz, 2004: 58).

Kentsel mekanların güvenli algılanmaları ve her iki cinsiyet tarafından da eşitlik içinde kullanımlarını sağlamanın çeşitli yolları vardır. Bu yolları bulmak için hangi unsurların güvensizliğe neden olduğunu ortaya koymak, örneğin gündüz vakti güvenle kullanılan bir yolun, üst geçidin ya da parkın geceleri kadınlar için neden ıssız, tekinsiz yerlere dönüştüğünü düşünmek gerekir. Belki de bunun nedeni geceleri kamusal alanların yeterince aydınlatılmaması ya da güvenli olacağı düşüncesiyle aşırı

aydınlatma yapılması ile ortaya çıkan mutlak karanlık ve göz parlaması sonucu mekânın net görülememesidir. Daha doğru bir ifadeyle kamusal alanlarda yaşanan ışık kirliliğinden kaynaklı güvensizlik hissidir. O halde, kamusal alanların kullanımında ışık kirliliğinin de bir güvenlik sorunu oluşturabileceği iddia edilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. IŞIK KİRLİLİĞİ

2.1. AYDINLATMA KAVRAMI

Işık; aydınlatma olgusunun en temel unsurlarından biridir. Işığı fark edebilmemizi sağlayan en önemli duyu organlarımızdan biri ise gözdür. (Coşkun, 2005: 4). Çevremizi diğer duyu organlarımızla da algılayabiliyoruz kuşkusuz ama gözümüzle bu algılama çok daha kolay ve ayrıntılı gerçekleşmektedir; ışığı %80-90 gözümüzle algılamaktayız. Görme olayının gerçekleşmesi için de aydınlatılacak yüzeylerin olması gerekmektedir. Dolayısıyla ışık, göz ve görülecek nesne üçlüsü aydınlatma konusunun temelini oluşturmaktadır (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, 2007; Turgay ve Altuncu, 2011: 169). Uluslararası Aydınlatma Komisyonu'na (Commission internationale de l'éclairage-CIE) göre ışık; "görme organına bağlı veya göz aracılığıyla sağlanan bütün duyulama verisi ve gözü uyarabilen ışınım" olarak tanımlanmaktadır. Işığın kaynakları ise güneş, yıldızlar, lamba, mum vb.dir (Onuk, 2008: 3). Bu gibi ışık kaynaklarının bir nesneye ve çevreye ışık yollayarak, o nesneyi veya çevreyi görünür kılmasına aydınlatma denir (Şahin, 2012: 5). Aydınlatma; nesneleri gerçek büyüklükleri ve doğal renkleri ile fark etmemizi, görmemizi sağlayan sistemlerdir (Coşkun, 2005: 4). Aydınlatmanın CIE tarafından kabul görmüş tanımı ise, "Çevrenin ve nesnelerin gereği gibi görülmesini sağlamak amacıyla ışık uygulamak" şeklindedir. Buna göre aydınlatma, nesneleri ışıklı kılmak değil, bu nesnelere ve çevrelerine ışık yollayarak görünmelerini sağlamaktır (Üstün, 2014: 4).

Görülmesi gereken nesne ve çevreler, bulundukları mekanlara, zamanlara, koşullara ve amaçlara göre çok değişik şekillerde olabilirler. Örneğin; nesneler parlak veya mat yüzeyli, büyük veya küçük; hareketli veya hareketsiz olabilirler. Bu nesnelerin görülmesi gereken süre, birbirlerinden farklı olabilir. Tüm bu etkenler nesnelerin en iyi şekilde görünmesi için oluşturulacak aydınlığın nicelik ve niteliğini

büyük oranda etkiler. Aydınlatma tekniği tüm bu değişkenleri göz önüne alarak, aydınlatmanın olması gerektiği gibi yapılmasını sağlayan tekniktir. Böylece bu teknik, bir yandan görsel algılamanın en iyi koşullarda gerçekleşmesini sağlarken, öte yandan, bunun ilk yapım giderleri ve kullanma harcamaları bakımından en ekonomik bir çözümle elde edilmesini, insan doğasına uygunluğunu, sonucun estetik değerler ve iç mimariye uyum bakımından da doyurucu olmasını sağlar (Sirel, 199: 2).

Aydınlatma, gün ışığının yetersiz kaldığı zamanlarda görebilmeyi sağlayan en önemli ögedir. Dolayısıyla aydınlatma insanların eski çağlardan beri en önemli gereksinimi olmuştur (Serin, 2010: 9). İnsan var olmaya başladığı günden bu yana birçok önemli buluş yapmıştır. İşte bu buluşlardan bir tanesi olan ateşi de güvenlik, emniyet ve ısınma amacıyla kullanmıştır. Elektriğin icadına kadar ise mum, gaz lambası, meşale ve kandili kullanmıştır. Bu aydınlatma araçları selüloz, yağ, reçine, katran gibi sıvılar ve kolay yanan bitkilerin birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır. Yunan ve Roma dönemlerinde de caddelerin aydınlatılmasında, gece düzenlenen şenliklerde, dini ve evlenme törenlerinde meşaleden yararlanılmıştır. Mum ise Antik Çağ'da duvar resimleri ve yazıtlarda kullanılmıştır (Üstün, 2014: 5). Osmanlı döneminde de ilk temel aydınlatma aracı olarak mum kullanılmıştır. Daha sonra çıra ve başka kolay alev alan ağaçların taşındığı, demir bir sırığa bağlı çıra kandili denilen meşale kullanılmıştır (Onuk, 2008: 8).

Kentleşmenin artmaya başlamasıyla birlikte kentlerde özellikle geceleri güvenlik sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu anlamda ilk planlı kent aydınlatmaları sanayileşme ve kentleşmenin gelişmesiyle başlamıştır. Berlin, Londra, Paris gibi kentlerde cadde ve meydanlar yağ lambaları ve gaz lambalarıyla aydınlatılmıştır. Bu dönemlerden günümüze çok farklı aydınlatma yöntemleri kullanılmış, günümüzde kullanılan sokak aydınlatması yöntemi 19.yüzyılda havagazının gelişmesiyle ortaya çıkmıştır. 1810'lu yıllarda Fransa, Paris ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde havagazı ile aydınlatma bir dönüm noktası olmuştur. Ülkemizde ise ancak 1856'da İstanbul'da ilk şehir aydınlatması çalışmaları başlamıştır. Cadde, sokak ve iç mekân aydınlatmasının ilk örneği Dolmabahçe Sarayı için kurulan Dolmabahçe Gazhanesi'dir. Burada üretilen havagazının fazlası Beyoğlu'na gönderilmiştir. Böylelikle havagazı ile aydınlatılan ilk cadde İstiklal

olmuştur. İstiklal'i, Beşiktaş ve Kağıthane caddelerinin aydınlatılması izlemiştir. Daha sonra önemli caddelerin aydınlatılmasının ardından idari binalar, duraklar gibi sosyal amaçlı aydınlatmalara geçilmiş; 1880 yılında Avrupa yakasında Yedikule, 1891'de Anadolu yakasında Kadıköy Hasanpaşa Gazhanesi kurulmuştur. Dolayısıyla bu dönemde yapılan aydınlatmaların sadece gecenin karanlığından kurtulma amacını değil modern şehir görüntüsü yakalama amacını da taşıdığı söylenebilir. Kent aydınlatmalarıyla ilgili bu yıllarda başlayan gelişmeler Edison'un ilk karbon telli akkor lambayı dünyaya tanıtmasından sonra hızlanmıştır. 20 yüzyılda aydınlatmadaki teknik gelişmeler şehir aydınlatmalarına da yansıtılmış ve sokak aydınlatmasında kullanılan sıcak ve sürekli bir ışık tayfına sahip olan cam fenerler kaldırılarak yerine elektrikli lambalar takılmıştır. Kent aydınlanması konusundaki en hızlı ilerleme süreci, gaz lambasına göre 20 kat daha az enerji tüketen elektrikli lambaların kullanımından sonra başlamıştır (Üstün, 2014: 6-7; Onuk, 2008: 10-12).

Günümüze kadar bu şekilde bir değişime uğrayan aydınlatmanın kullanımı da değişmiş; aydınlatma kentlerde sadece ev, park, yaya ve araç trafik yollarının aydınlatmasıyla kalmamış, tabiat alanları, eğlence mekanları ve reklam panoları gibi kenti gerek kullanım gerekse estetik açıdan çekici kılacak çok farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır (Özarabacı, 2017: 15; Düzenli, 2015).

2.1.1. Aydınlatma Türleri

Her mekânın fiziksel özellikleri, verileri ve kullanım amaçları farklıdır. Dolayısıyla her mekânın farklı aydınlatma biçimlerine ihtiyacı vardır (Saraf, 2013: 3). Bu nedenle aydınlatma; ışık kökeni bakımından, amacı ve aydınlatılan yere göre olmak üzere 3'e ayrılır.

2.1.1.1. Işık Kökeni Bakımından Aydınlatma

Işık kökeni bakımından aydınlatma da kendi içinde; *doğal aydınlatma* ve *yapay aydınlatma* olarak 2'ye ayrılır. Doğal aydınlatmanın ana kaynağı gün ışığıdır. Gün ışığı, güneş (sıcak renkli, doğrultulu) ve gök (soğuk renkli, doğrultusuz) ışığının birleşmesinden oluşur. Gün ışığının oluşumu; mevsimlere ve iklimlere göre sürekli

değişkenlik gösterir. Bu da doğal aydınlatmayı yapay aydınlatmadan ayıran özelliktir (Uçaralp, 2014: 10-11). Gün ışığı ile aydınlatma pencere, tavan penceresi, ışık tüpleri ve ışık rafları kullanılarak sağlanır. Malzemenin cinsi ne olursa olsun doğal aydınlatmanın doğru yapıldığı mekanlarda aydınlatma problemleri yaşanmaz. Doğal aydınlatma; ekonomik olması, gözü yormaması, canlılar üzerinde psikolojik ve fiziksel olumlu etki yaratması gibi özellikleriyle en uygun aydınlatma şeklidir (Uçaralp, 2014: 10-11; Işık, 2003: 1-2). Yapay aydınlatma ise gün ışığı aydınlatmasının yetersiz kaldığı veya istenmediği durumlarda kullanılmaktadır. Işık her tarafa eşit yayılmalı ve parlama yapmamalıdır. Yapay aydınlatma yapılacak mekânın, işlevi ve konforu için ışık renklerinin ve aydınlatma elemanlarının doğru seçilmesi, yüzey malzemesine göre değerlendirilmesi çok önemlidir.

2.1.1.2. Amaçları Bakımından Aydınlatma

Amaçları bakımından aydınlatma ise; *fizyolojik aydınlatma, dekoratif aydınlatma ve dikkati çeken aydınlatma* olarak üçe ayrılır. Fizyolojik aydınlatmada amaç cisimlerin şekil ve renk detayları ile hızlı ve rahat görülmesidir. Bu koşulları sağlayan fizyolojik aydınlatmada diğer aydınlatma çeşitlerinde olduğu gibi gözün görme yeteneğini bozabilecek ve fizyolojik rahatsızlıklar doğurabilecek etkilerden, örneğin göz kamaşmasından kesinlikle kaçınılmalıdır. Depo, tünel otoyol, metal işleme atölyeleri bu türe örnektir. Dekoratif aydınlatma ise fizyolojik aydınlatmanın tersine görülmesi istenen cisimleri bütün ayrıntıları ile göstermek değil, estetik etkiler uyandırmaktır. Dikkati çeken aydınlatmada amaç dikkati çekmek yani reklam yapmaktır. Bunun için yüksek aydınlık düzeyleri, renkli ışıklar, değişken şekiller ve yanıp sönen düzenler kullanılır. Görsel işlerin yapılmasına kolaylık sağlayan, iş alanına çok yakın ışık kaynaklarından yayılan ve sadece o çalışma alanına ait bir aydınlatmadır (Yapar, 2007: 5; Uçaralp, 2014: 12-13).

2.1.1.3. Aydınlatılan Yere Göre Aydınlatma

Bu aydınlatma türü; *iç mekân aydınlatması* ve *dış mekân aydınlatması* olarak ikiye ayrılır. İç mekân aydınlatması adından da anlaşılacağı gibi konut, hastane, okul, AVM, iş merkezleri vb. gibi kapalı alanların aydınlatılmasıdır. Yani insanların

dinlenme, yeme-içme, eğlenme gibi faaliyetlerini sürdürdüğü alanların aydınlatılmasıdır. Bu aydınlatma türünde; duvar ve tavandan yansıtma yoluyla aydınlatma kullanılır (Coşkun, 2005: 13; Yapar, 2007: 7).

Resim 5: Konut aydınlatması



Kaynak: www.konyahaber.com, 03.04.2018

Resim 6: AVM aydınlatması



Kaynak: www.planlux.net, 03.04.2018

Dış mekân aydınlatması; kapalı alanların dışında yapılan aydınlatmadır. Açık alanların aydınlatılmasıdır. Aydınlatılacak yüzey genellikle ışık kaynaklarından gelen direkt ışıklar tarafından aydınlatılır (Yapar, 2007: 7). Dış aydınlatmanın öncelikli amacı güvenliktir, diğer amacı ise insanların estetik duygularına hitap etmektir. Gün ışığının kaybolmasıyla anlam kazanan dış aydınlatma günümüzde yalnızca emniyet ve güvenlik konularını kapsayan yaya ve araç trafik yollarının, meydanların, parkların aydınlatılmasıyla kalmayıp bunun yanında kenti gerek kullanım gerekse görsel yönden çekici kılan, kenti güzelleştiren aydınlatmaların yapılmasını kapsamaktadır (Sözen, ty: 2). Yani dış aydınlatma ile bir yandan yeşil alanlar, parklar, meydanlar, yaya yolu ve araç yolu gibi önemli yerlerin güvenliği sağlanarak; çevre ve insanlara zarar verebilecek olaylar azaltılırken; diğer yandan bir bölgenin gece kullanımını özendirmek için o bölgeye ait göze çarpan özellikleri açığa çıkarmaya yardımcı olmak amaçlanır (Yenioğlu, 2010: 27). Bu nedenle dış mekân aydınlatması; *kentsel değerlerin dışındaki aydınlatma* ve *kentsel değerlerin aydınlatılması* olarak ikiye ayrılır.

Resim 7: Bahçe aydınlatması



Kaynak: www.peyzajist.wordpress.com, 03.04.2018

- **Kentsel değerler dışındaki alanların aydınlatılması:** Kentsel değerlerin dışında kalan alanların aydınlatılması kullanıcılara hem görsel konfor hem de fiziksel rahatlık sağlar. Kentsel değerlerin dışında kalan alanların aydınlatılması örnek olarak araç ve dolaşım alanlarının aydınlatılması, yol, kavşak, tünel, havaalanı, köprü, demiryolu ve açık spor alanlarının aydınlatılması verilebilir (Dedeoğlu, 2006:19). Bu alanlarda aydınlatmanın niceliğine yani aydınlatılacak alanda kullanılacak ışığın rengi, doğrultusu, yumuşaklığı, sertliği, saydamlığı gibi özelliklere dikkat etmek gerekir (Yenioğlu, 2010: 17).

- **Kentsel değerlerin aydınlatılması:** Aydınlatılan kentsel değerler; içinde bulundukları kent bölümünün görünüşünü daha anlamlı ve etkili kılarlar. Kentin karakterini belirleyen kentsel değerlerin aydınlatılması yalnızca aydınlatılan konunun görünmesini sağlamaz; konunun mimari özelliklerinin, biçimlenişinin ve işlevinin de ortaya çıkmasını sağlar (Düzenli, 2015). Kentsel değerlerin aydınlatılması, geceleri insanların kısa ya da uzun süre bir arada bulunduğu, toplandığı, yaşadığı, tarihi, mimari, yaşamsal, sanatsal, kültürel değer taşıyan öge, yapı ve mekanların aydınlatılmasını amaçlar ve aydınlığın niteliği önemlidir. Aydınlatma yapılırken ışığın renksel özellikleri, aydınlatılacak değerin işlevine uygun olmalıdır (Göl, 2004: 10). Bu anlamda kentsel değerlerin aydınlatılması; yapı yüzeyleri, plastik ögeler, köprü, meydan ve parkların aydınlatılması konularını içerir. Yapıları işlevlerine göre vurgulamak, özel yapıların gece görünürlüğünü sağlamak gibi amaçlarla yapı yüzeyleri aydınlatılır. Plastik ögelerin aydınlatılması ise pano, resim, afiş, heykel, anıt gibi ögeleri kapsar. Bu ögelerin aydınlatılması estetik ve fonksiyonel amaçlı yapılmaktadır. Köprülerin aydınlatılması, kentin gece görünümüne katkı sağlamak açısından önem taşımaktadır. Meydanlar ise kentlerde belirli yerlerde bulunurlar ve insanların buluşma noktalarıdır. Bu anlamda bu alanların da aydınlatılması önemlidir. Meydanın çevresindeki yapıların mimarisine ve işlevine bağlı olarak ya meydan aydınlatılmakta ya da meydanda yer alan fıskiye ve merdiven gibi ögeler aydınlatılmaktadır. Parkların aydınlatılması ise insanların parkları gece kullanabilmeleri açısından önemlidir. İnsanların çevrelerini rahat görebilmeleri ve kendilerini güvende hissetmeleri bir anlamda bu alanların aydınlatılması ile sağlanmaktadır (Dedeoğlu, 2006: 18-19; Coşkun, 2005: 14-15). Parkların aydınlatılması, bu çalışma kapsamında ilerleyen konularda daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

2.1.2. Aydınlatmanın Etkileri

Aydınlatmanın insan sağlığına, kent yaşamına ve çevreye olumlu veya olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler aydınlatma tasarımının doğru ve iyi bir şekilde yapılmasına bağlıdır. Doğru bir aydınlatma ortamı; çok ışıklı bir aydınlatma ile değil, ne kadar ışığa gereksinim varsa o kadar ışığın kullanılmasıyla sağlanır. İyi bir aydınlatmada amaç, belirli bir aydınlatma düzeyi elde etmek değil, görme koşullarını iyileştirerek insanın göz, ruh, fizik, estetik ve motivasyon birlikteliğini sağlamak olmalıdır. Önemli olan mekânın büyüklüğüne ve gün ışığından nasıl yararlanıldığına bakarak, doğru ışığın doğru yerde kullanılmasını sağlamaktır (Gençoğlu, 2005: 144; Yapar, 2007: 5).

2.1.2.1. İnsan Yaşamına Etkileri

Aydınlatmanın insan sağlığı üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Aydınlatma ile görünür hale gelen ışık; tıp biliminin başlangıcından bu yana bir tedavi yöntemi olarak kullanılmıştır. Özellikle 1980 sonrasında yapılan araştırmalarda, ışığın insan vücudu üzerindeki etkileri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda vücudun aldığı yeterli ışığın deri hastalıkları, depresyon, korku ve verem gibi pek çok hastalığın önleyicisi olduğu söylenebilmektedir. Bu bağlamda fototerapi; günümüzde deri hastalıkları başta olmak üzere pek çok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır (Şahin, 2012: 35).

Aydınlatma insanların göz sağlığını korur ve görme yeteneğini artırır. İyi ve doğru aydınlatılmamış bir ortamda göz sağlığı olumsuz etkilenir. Gözün yapısı, işleyişi, özellikleri ve fizyolojik-optik esaslar göz önüne alınarak yapılan iyi bir aydınlatma göz sağlığını korur. Görme yeteneği; kontrast duyarlılığı, şekil duyarlılığı (kesinlik) ve görme hızının bileşiminden oluşmaktadır. Gözün görme yeteneği; kontrast ve şekil duyarlılığı ile algılama hızı gibi kriterleri kapsar. Bunların artırılabilmesi veya bazı durumlarda en azından optimize edilebilmesi iyi bir aydınlatmayla mümkündür.

Aydınlatma insanların çalışma hızlarını ve verimlerini artırır. Üretim tesislerinde iyi bir aydınlatma iş verimini yükseltir. İyi aydınlatılmış tesislerde aynı zamanda kaliteli üretim yapılır. İyi görme koşulları sağlandığında insan gözü yorulmaz ve hatalara anında müdahale edilerek kalitenin bozulması önlenmiş olur (Üstün, 2014: 16). Aydınlatma şiddeti arttıkça yapılan işin ince detaylarının fark edilmesi o kadar kolay olmaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalar, yüksek aydınlatma şiddetinin konsantrasyon ve motivasyonunun artmasına ve bunun çalışanın performansının %50 oranında artmasına neden olduğunu göstermektedir. Çalışanın hata yapma oranı azaldığı için, yüksek aydınlatma şiddeti olan işyerlerinde iş kazaları da azalmaktadır. Amerikan Ulusal Güvenlik Konseyinin raporuna göre kötü aydınlatma tüm iş kazalarının %5'inin nedenidir ve bu oran kötü aydınlatmadan kaynaklanan göz yorgunluğu ile birlikte değerlendirildiğinde iş kazalarının %20'sine ulaşmaktadır. Çalışanları verimliliği de aydınlatma ile doğru orantılıdır. Yapılan bir çalışmada başlangıçta 100 lüksten az aydınlatma şiddetine sahip 15 işyerinde aydınlatma şiddetindeki artış sonucunda verimlilikte %4-%35 oranında artış gözlenmiştir (Bayrakdar, 2016: 8-10). Yapılan başka bir çalışmaya göre aydınlık düzeyinin 300 lux'den 500 lux'e çıkarılması halinde; verimliliğin ağır işlerde %10, kolay işlerde %2,5 oranında arttığı tespit edilmiştir (Şahin, 2012: 7). Tüm bunlarla birlikte aydınlatma düzeyi 1000 lux'ün üzerine çıktığında; yansımalar, koyu gölgeler aşırı kontrast ve göz kamaşması oluşumu nedeniyle insan için olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığı bilinmektedir. Bu nedenle Çalışanların en çok tercih ettiği aydınlatma şiddeti değeri 400-850 lüks arasındadır (Zeyrek, vd., 2014: 18)

Trafik kazalarının azalmasında iyi bir aydınlatma etkilidir. Trafiğin yoğun olduğu yollarda iyi görme koşullarının sağlanmasıyla kaza olasılıkları azalmaktadır. CIE tarafından yapılan ve yaklaşık 50 deneyi içeren sonuçlara göre iyi bir yol aydınlatması yapıldığında; yoğun trafikli şehir yollarında %30, şehirlerarası yollarda %45, otoyollarda %50 ve daha fazla trafik kazalarında azalma olduğu görülmüştür.

Endüstri kuruluşlarında; gece vardiyalarında da gündüz çalışma sırasında elde edilen iş verimi düzeyine erişilebilmesi için iyi ve kaliteli bir aydınlatma gereklidir. Böylece vardiya sistemiyle ekonomik potansiyel ve çalışma hacminin artmasına katkı sağlanacaktır.

Aydınlatmanın en önemli etkilerinden biri de insanların kendilerini güvende hissetmelerini sağlamasıdır. İnsanlar bulundukları çevrelerde etraflarını iyi görebildiklerinde kendilerini rahat hissederler. Taciz, cinayet, hırsızlık gibi suç teşkil eden davranışların gerçekleşmesi aydınlık bir ortamda caydırıcıdır. Mevcut araştırmalar; sokak aydınlatmalarının suç oranlarının azalması üzerinde olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur. İngiltere'de yapılan bir araştırmada, aydınlatmanın suç oranlarını %30 azalttığına ulaşılmıştır.

İyi aydınlatılmış ve estetik duygulara cevap veren bir aydınlatma, ortamda bulunan insanların moralini yükseltir, insanlara rahatlık duygusu verir. Fiziksel ve psikolojik olarak yorgunluk ve sinirliliğin azalmasını sağlayarak insanların yaşam kalitesini yükseltir (Üstün, 2014: 16-17, 37).

2.1.2.2. Kent Yaşamına Etkileri

Kentler; kenti kullananların ulaşım ağları, alt yapıları, mekanları, güvenlik gibi yaşamsal açıdan zorunlu ve yaşamı kolaylaştırıcı gereksinimlerini karşılayan, sosyal ve kültürel olanakları artıran, kentin görünümüyle ilgili estetik özelliklerin korunmasını, iyileştirilmesini sağlayarak yaşam kalitesini yükselten 24 saat yaşayan canlı bir organizmadır. Bu anlamda kentte yaşayanların yaşamlarını belli bir kalitede ve güvenlik içinde sürdürmeleri, mekanları kullanmaları, kültürel olanaklardan yararlanmalarının gece de sağlanabilmesi önem taşımaktadır. Bu da aydınlatma ile mümkün hale gelmektedir (Enerji, Elektrik, Aydınlatma, Elektronik ve Otomasyon Dergisi, 2017: 25). Dolayısıyla kentsel aydınlatmanın amacı kenti geceleri de yaşanır hale getirmek ve kent değerlerini ortaya çıkarmaktır (Düzenli, 2015). Kent aydınlatması günümüzde emniyet ve güvenlik adına araç ve yaya yolları, köprü, kavşak aydınlatması olmaktan çıkmış;

- Kentin gece ve gündüz kullanımlarını dengeleyen,
- Kentsel değerleri ön plana çıkararak; kentteki özgün yapı ve mekanların önemini vurgulayan,
- Kent planlarının kolay okunabilmesini sağlayan, kent kimliğini ön plana çıkararak kentleri çekici kılan,

- Kentte yaşayanların konforunu, güvenliğini ve huzurunu sağlamayı amaç edinen,
- Kentin mekân algısı ve imajına olumlu katkıda bulunan,
- Eğlence, dinlenme, spor vb. faaliyetlerin gece de kentsel alanda gerçekleşmesini sağlayan
- Kenti işlevsel olarak en iyi şekilde kullanılır hale getirerek; kentin tarihi, mimari, sanatsal, estetik ve sosyal değerlerini de anlamlandıran önemli bir olgu haline gelmiştir (Okutan ve Ünver, 2014; Küçük, 2014: 6).

Aydınlatmanın kentte yarattığı bu etkiler; kent aydınlatmasının işlevsel ve mimari aydınlatma olarak ikiye ayrılmasına neden olmuştur. İşlevsel aydınlatmaya güvenlik amaçlı aydınlatma diyebiliriz. İşlevsel aydınlatma; yol, köprü, meydan gibi yaya ve araç ulaşım ögelerinin, açık spor alanlarının, meydan, park ve bahçelerin, sanayi ve ticaret alanlarının aydınlatılmasıdır. Mimari aydınlatma ise estetik amaçlı aydınlatmadır. Mimari aydınlatma; tarihi, çağdaş, mimari, sanatsal ve kültürel anlamda değer taşıyan yapıların aydınlatılmasıdır. İşlevsel aydınlatmada temel ilke insanların eylemlerini en kısa sürede ve güvenli bir biçimde gerçekleştirmelerini sağlamakken; mimari aydınlatmada amaç insanların güvende hissetmelerinin yanında, insanlara etkileyici ve çekici bir görsel çevre yaratmaktır (Ünver, 2018).

Aydınlatmanın kent yaşamına olumlu etkide bulunması, aydınlatmanın gerektiği gibi yapılmasına da bağlıdır. Kentle ilgili her konuda olduğu gibi aydınlatma konusunda da her kentin kendi özellikleri doğrultusunda yapılmış bütüncül bir aydınlatma master planına gereksinimi vardır. Aydınlatma master planları; birçok farklı aydınlatma ögesinin, kentin farklı bölgelerinde farklı amaçlara hizmet eden aydınlatma elemanlarının hepsinin birbirleriyle uyumlu bir şekilde bir araya gelerek kentte bir bütün oluşturmalarına olanak sağlayacak ve hepsini bir çatı altında toplayacak çerçeve olarak tanımlanmaktadır (Enerji, Elektrik, Aydınlatma, Elektronik ve Otomasyon Dergisi, 2017: 26; Küçük, 2014: 14). Aydınlatmanın kent yaşamına etkileri kent-insan-çevre ilişkisine de yansımakta; her bir etki diğer bir konudaki etkilerin ortaya çıkmasına ortam hazırlamaktadır. Dolayısıyla kent aydınlatma master planı olmadan bireysel veya rastgele yapılan aydınlatmalar kentte yaşayanlar, kent değerleri ve çevresel açıdan çeşitli olumsuzluklara yol açabilmektedir (Enerji,

Elektrik, Aydınlatma, Elektronik ve Otomasyon Dergisi, 2017: 26).

2.1.2.3. Aydınlatmanın Çevresel Etkileri: Işık Kirliliği

Aydınlatmanın etkileri çevresel açıdan bazı olumsuzluklar doğurabilmektedir. Kentlerde insanların yaşamlarını gece de sürdürmelerini sağlamak için yapılan dış aydınlatmaların neden olduğu ışık kirliliği bu olumsuzlukların en büyüğüdür. Diğer olumsuzluklar da ışık kirliliğine bağlı olarak ortaya çıkmıştır (Enerji, Elektrik, Aydınlatma, Elektronik ve Otomasyon Dergisi, 2017: 26).

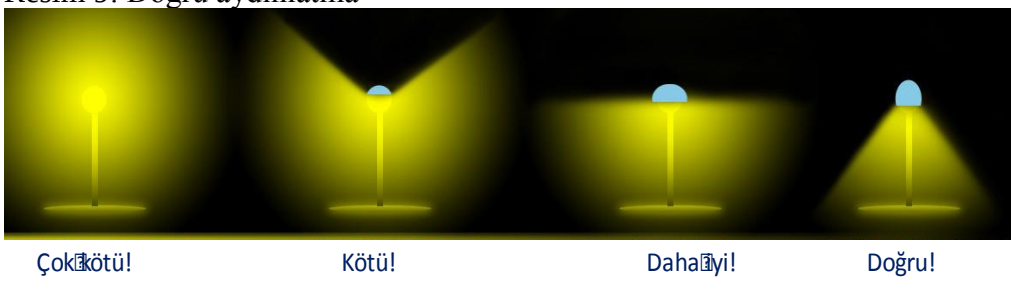
Resim 8: Işık Kirliliği Örneği



Kaynak: www.nkfu.com, 03.04.2018

Işık kirliliği; aydınlatmada ışığın yanlış yerde, yanlış miktarda, yanlış yönde ve yanlış zamanda kullanılmasıdır (Ansarı, 2013: 12). Geçmişten günümüze ışığın kullanımının artması ve değişmesi, aydınlatmanın güvenlik amacının yanında kent hayatını estetik ve konforlu hale getirme amacıyla kullanımının artması, bir yerin ne kadar aydınlık olursa o kadar güvenilir, modern ve gelişmiş olarak algılanması ışık kirliliğinin ortaya çıkmasına ve artmasına neden olmuştur (Çetin, vd., 2003; Özarabacı, 2017: 6).

Resim 9: Doğru aydınlatma



Kaynak: http://www.greenefficientliving.com.au, 03.04.2018

Aşağıdaki iki görselde yanlış aydınlatma çok net anlaşılmaktadır. Direğin altında duran kişi yanlış aydınlatma nedeniyle görünür değildir.

Resim 10: Yanlış aydınlatmaya örnek



Kaynak: http://cescos.fau.edu, 03.04.2018

Resim 11: Yanlış aydınlatmaya örnek 2



Kaynak: http://cescos.fau.edu, 03.04.2018

Kent aydınlatmalarında aşırı ışık kullanımı ile aydınlatılacak yüzeyin dışına taşan bilinçsiz, verimsiz, düşünülmeden ve çoğu durumda gereksiz yapılan aydınlatma ile oluşan ışık kirliliği; her geçen gün artan ve son yıllarda ülkemizde ve dünyada yeni yeni çevre sorunları arasında yer almaya başlayan; modern kentlerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir **(**Polat, 2016; International Dark-Sky Association (IDA)). Bu nedenle birçok ülkede ışık kirliliğine karşı birlikler kurulmuş, ulusal komiteler oluşturulmuştur.

Türkiye'de 1998 yılında kurulan Işık Kirliliği Çalışma Grubu çalışmalarını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Bu gruba Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Elektrik İşleri Etüt İdaresi Başkanlığı (EİE), Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi (TEDAŞ), Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM), Türk Standartları Enstitüsü (TSE), Tübitak Ulusal Gözlemevi (TUG) ve İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)'nden uzmanlar katılmaktadır. Bu kuruluşlar ışık kirliliğinin önemine vurgu yaparak; ışığın nerede lazımsa orda kullanılması, gece güvenliğinin ve görme koşullarının sağlanması, yapılan yanlış aydınlatma ile gökyüzünün yapay aydınlatılmasının önüne geçerek

karanlık kalmasının sağlanması ve böylece enerjiden tasarruf edilmesini amaç edinmiştir (Demircioğlu ve Yılmaz, 2005: 118). Bu bağlamda ışık kirliliğinin başlıca nedenleri; aydınlatmanın amacı ve ilkeleri dışında gereksiz ve bilinçsiz kullanımı, aydınlatılması planlanan alanların dışına taşacak şekilde ışığın yanlış yönlendirilmesi ve aşırı ışık kullanımı şeklinde sıralanabilir (Dokuzcan, 2006: 18). Bu nedenlerin yarattığı ışık kirliliğinin temel bileşenleri ise;

- Gökyüzü parlaklığı (sky glow),
- Işığın taşması (Light trespass),
- Kamaşmadır (Clutter) (IDA).

Gökyüzü Parlaklığı: Gökyüzü parlaklığı ışık kirliliğinin temel bileşenlerinden biridir. Özellikle kentlerde oluşan gökyüzü parlaklığının; çevre kirliliği, atmosferde yer alan toz ve gaz miktarı, gökyüzüne yansıyan ışık yoğunluğu gibi çeşitli nedenleri vardır (Dokuzcan, 2006: 20).

Gökyüzü parlaklığını artıran kaynaklar doğal ve yapay kaynaklar olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal kaynaklar:

- Ay ve yeryüzünden yansıyan güneş ışığı
- Atmosferin üst tabakalarındaki alçak seviyeli hava parlaklığı
- Gezegenler arasındaki toz bulutundan yansıyan güneş ışığı
- Atmosferde yayılan yıldız ışığı
- Silik, henüz oluşmamış yıldızlar ve nebulanın oluşturduğu fon ışığıdır. Nebula, belli belirsiz ışık lekeleri şeklinde görülen uzay objeleri veya yayınık kozmik toz kütleleri ve gazdır (Çevreonline, 2015).

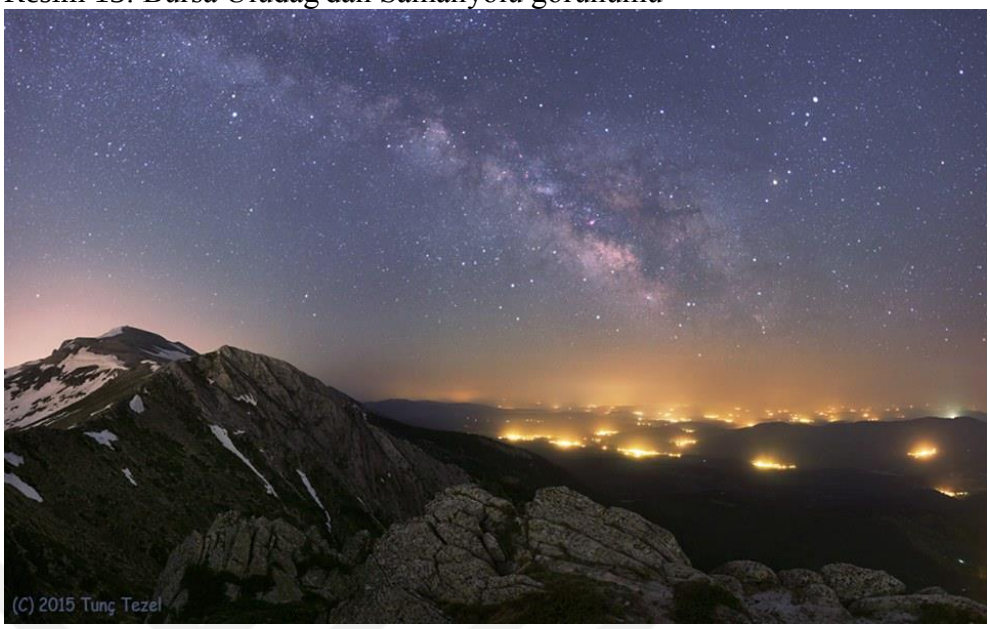
Resim 12: Gökyüzü parlaklığı örneği



Kaynak: www.kozmikanafor.com, 03.04.2018

Yapay ışık kaynakları elektrik enerjisini ışık enerjisine dönüştürerek aydınlatma sağlarlar. Ekransız aydınlatma armatürü kullanılması, ışığın direkt gökyüzüne çevrilmesi ve yeryüzünden yansıyan ışıklar "kaçak ışıklar" olup, gökyüzü parlaklığını artırmaktadır. Gökyüzü parlaklığı iki şekilde ortaya çıkmaktadır: Gök aydınlanması ve alan aurosı. Gök aydınlanması; direkt gökyüzüne yönelmiş olan ışıkların atmosferdeki toz ve gaz molekülleri ile etkileşime girmesi ve havada tutulması ile ortaya çıkmaktadır. Alan aurosı ise direkt gökyüzüne yönelmemiş, yansıma sonucu yönelmiş ışıkların atmosferdeki toz ve gaz molekülleri tarafından atmosfere saçılarak parlak bir fon yaratması ile ortaya çıkmaktadır. Gökyüzü parlaklığı atmosferdeki gaz ve toz miktarına ve hava koşullarına bağlı olarak değişebilmektedir. Kötü hava koşullarında ise ışığı atmosfere yayan parçacık sayısı daha fazladır. Dolayısıyla artan gökyüzü parlaklığı nedeni ile israf edilen ışık ve enerji miktarı gözle görünür hale gelir. Türkiye nüfusunun %70'i aysız bir gecede ayın ilk dördün evresinde oluşan parlaklıktan daha parlak gece gökyüzü altında yaşamaktayken nüfusun %25'i Samanyolu'nu gece hiç görememektedir. Yine Türkiye nüfusunun %79'u; yapay gökyüzü parlaklığı doğal gece gökyüzü parlaklığından %11 daha parlak, %62'si 1 kat daha parlak, %40'ı 3 kat daha parlak ve %15'i 9 kat daha parlak olan yerlerde yaşamaktadır (Onuk, 2008: 17-20).

Resim 13: Bursa Uludağ'dan Samanyolu görünümü



Kaynak: (Fotograf: Tunç Tezel, 2015)

Türkiye'nin uzaydan görünümü ise aşağıdaki şekilde göründüğü gibidir. Görüldüğü gibi neredeyse tüm illerimiz seçilebilmektedir. Dünya üzerinde görmek için kullandığımız aydınlatmalar bu şekilde uzaydan fark edilebiliyorsa bu yaşadığımız yeri değil, gökyüzünü aydınlatıyoruz demektir ve işte ışık kirliliği de tam olarak bu şekilde yapılan yanlış ve çok fazla ışık kullanımıdır.

Resim 14: Türkiye'nin uzaydan görünümü



Kaynak: http://www.blue-marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018.

Dünyanın gece çekilen fotoğraflarıyla yapılan bir araştırmada ise insan yapımı ışıkların her yıl daha parlak hale geldiği ve dünyanın daha geniş bir kesimine yayıldığı ortaya çıkmıştır. 2012-2016 yılları arasında dünyada geceleri aydınlatılan alanların yılda %2 arttığı tespit edilmiştir. Araştırmada NASA'nın geceleri ışık seviyesini ölçen özel radyometre uydusu kullanılmıştır. Bilim insanları parlaklık seviyesindeki değişimin ülkeden ülkeye değiştiğini de ortaya koymuş; ABD ve İspanya gibi dünyanın "en parlak uluslarından bazılarının" parlaklıkları aynı seviyede kalırken, Güney Amerika, Afrika ve Asya'daki ülkelerde ışık kirliliğinin arttığı tespit edilmiştir (Gill, 2017).

Resim 15: Kuzey Amerika'nın görünümü



Kaynak: http://www.blue- marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018

Kuzey Amerika'daki ışık kirliliğine baktığımızda şehirlerin yerleri hatta sınırlar, yol üzerindeki küçük yerleşim yerleri bile görünmektedir.

Resim 16: Asya, Uzak Doğu görünümü



Kaynak: http://www.blue-marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018

Asya ve Uzak Doğu'ya baktığımızda da muazzam bir ışık kirliliği görülmektedir. Kuzey Kore neredeyse görünmüyor, sınır keskin bir şekilde belli oluyor.

Resim 17: Avrupa'nın görünümü



Kaynak: http://www.blue-marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018

Avrupa ülkelerine baktığımızda da yine büyük şehirlerin parladığını görmekteyiz.

Işık Taşması: Aydınlatma armatürlerinin verdiği ışık, aydınlatılacak bölge sınırlarının dışına taşmamalıdır. Işık kaynağının yanlış yönlendirilmesi ile istenmeyen veya gerekmeyen yerlerin aydınlatılması ışık kirliliğini artıran diğer bir bileşendir. Taşma olumsuz sonuçlara yol açarak dikkat dağıtabilir, enerji israfına neden olabilir. Bu ışık taşmasına ışık tecavüzü de denir. Örneğin bahçe aydınlatmaları sonucu komşu binaların pencereleri de aydınlatılıyorsa burada bir ışık tecavüzü vardır ve insanların evlerinde rahatsız olmalarına neden olabilir (Çetegen vd., 2005: 77; Ansarı, 2013: 13). Bunun dışında dikkat çekmesi için aşırı aydınlatmaya maruz kalan reklam panoları, binaların iç aydınlatmasından taşan ışıklar, bina dış cephe aydınlatmaları ışık taşmasının diğer örnekleridir.

Resim 18: Işık taşmasına örnek yanlış bahçe aydınlatması



Kaynak: www.gepaelektrik.com, 17.05.2018

Kamaşma: Kamaşma; gözün alışık olduğu aydınlatma düzeyini aşıp, görme yetisinin bozulması ve nesnenin görünürlüğünün kaybolmasıyla ortaya çıkan ışık kirliliği bileşenidir. Işık kaynağı, aydınlattığı nesneden daha belirgin ise aydınlatma kötüdür (Aksay vd., 2009: 235). Rahat ve güvenli görüşü engelleyerek ışık kirliliğine yol açan bu durum özellikle ulaşımda insanlar için tehlike oluşturmaktadır. Yol aydınlatmada kullanılan uygun şekilde tasarlanmamış ya da yola komşu yapılarda kullanılan doğru yönlendirilmemiş yapay aydınlatma kaynakları, kalitesiz dış aydınlatma armatürleri ve armatürlerin bilinçsiz kullanımı kamaşmaya neden olmaktadır. Kamaşmanın üç farklı türü vardır; *kör edici kamaşma, geçici kamaşma ve*

rahatsız edici kamaşma. Kör edici kamaşma; göze gelen çok yoğun ışığın etkisi kaldırıldığında bile herhangi bir cismin görülmediği ya da seçilemediği durumlar olarak tanımlanmıştır. Özellikle trafik seyri esnasında, aydınlatmanın çok fazla parlaklığa sahip olması ya da direk yola yönlendirilmesi sonucu şoförlerde geçici körlüğe neden olabilmekte bu da kazalara yol açmaktadır. Geçici kamaşma; görsel algılamayı bozan ve ayrıntıların seçimini zorlaştıran kamaşma türüdür. Bu kamaşma kişiyi çok rahatsız etmeyebilir. Işık kaynağında güçlü parıltı şeklinde algılanmaktadır. Rahatsız edici kamaşma ise görsel algılamayı etkilemeden kişide rahatsızlık yaratan, ışık kaynağında hafif parıltı şeklinde olan kamaşma türüdür (Onuk, 2008: 21-22).

Resim 19: Yanlış aydınlatmanın neden olduğu kamaşma



Kaynak: http://www.tug.tubitak.gov.tr, 03.04.2018

Yanlış, aşırı ve bilinçsiz aydınlatmanın ortaya çıkardığı ışık kirliliğinin insanlara, ekonomiye ve tabi ki çevresel bir sorun olması dolayısıyla doğal yaşama çeşitli olumsuz etkileri de bulunmaktadır. İnsan üzerindeki en önemli olumsuz etkisi ise Melatonin hormonunun ışıklı, aydınlık ortamda salgılanmaması ya da azalmasıdır. Melatonin beyinde 23.00 ile 05.00 saatleri arasında salgılanan, hücreleri koruyucu etkisi olan bir hormondur. Hormonun temel görevi vücudun biyolojik ritmini ayarlamaktır. Antioksidan özelliği vardır, hücreleri yenileyerek bağışıklık sistemini güçlendirir, tiroitten pankreasa, böbreküstü bezlerinden kadın ve erkek üreme sistemlerinin düzgün çalışmasına kadar birçok yararı bulunmaktadır. Bu nedenle melatonin hormonunun salgılanmasının azalması farklı sağlık sorunlarına neden olur. Geceleri aydınlık ortamlarda bulunanlarda melatonin salgısı azaldığından yıllar içerisinde hücrelerde kalıcı hasarlar ortaya çıkmaktadır. Özellikle kadınlarda meme,

erkeklerde prostat kanseri olma riski artmaktadır. Diğer yandan stres, cilt kanserleri, vücudun biyolojik saatinin bozulması, bağışıklık sisteminin zayıflaması, göz rahatsızlıkları, migren gibi hastalıklarda da önemli rol oynayabileceği gözlenmiştir (Ansarı, 2013: 14-15; Aslan, 2018: 72). Diğer bir etkisi gök parlaması sonucu astronomik araştırmaların sağlıklı yapılamamasına neden olmasıdır. Uygun yapılmayan aydınlatma ile gökyüzüne saçılan kontrolsüz ışık atmosferik olayların daha sönük görünmesine, fotoğraflarda kararma olmasına, gökcisimlerinin parlaklık ölçümlerinin birbirine karışmasına dolayısıyla astronomik gözlemlerin sağlıklı yapılmamasına neden olmaktadır. İnsanlar iyi aydınlatılmış kent alanlarında kendini daha güvende hissetmektedirler. Ancak güvende hissetmek aşırı aydınlatma ile karıştırılmaktadır. Aşırı aydınlatma da en az eksik aydınlatma kadar tehlikeli olabilmektedir. Çünkü aşırı aydınlatmanın içinde kalan kişi odak noktası oluşturur. Etrafı kişinin bulunduğu ortama göre karanlıkta kalacağından kişi etrafını algılayamazken dışarıdan gözlenebilmesi daha kolay olacaktır (Onuk, 2008: 26-29).

Işığın üretim maliyeti yüksektir. Işık üretilirken kömür, petrol ve su gibi doğal kaynaklar kullanılmaktadır ve bu kaynaklar ışık kirliliğinin yarattığı kamaşma, gökyüzü parlaklığı, aşırı ışık kullanımı gibi nedenlerle boşa harcanmaktadır. Boşa harcanan enerji de ekonomi üzerinde ciddi bir zarar yaratmaktadır. Günümüzde, kentlerde sadece sokak aydınlatmaları için harcanan enerji kentin toplam harcadığı enerjinin %4 ile %6'sına karşılık gelmektedir. Reklam amaçlı aydınlatmalar ve bina cephelerinin aydınlatılmasının oluşturduğu aydınlatmaların bu orana eklenmesi %10'lara varan bir sonuç doğurduğu ve bu tür aydınlatmalarda Uluslararası Karanlık Gökyüzü Birliği'nin yaptığı bir araştırmaya göre bu şekildeki dış aydınlatmalarda ışığın %30 kadarı boşa gitmektedir. Bu yanlış uygulamaların maliyeti ABD'de yılda 2 milyar dolar, Londra'da 2,9 milyon dolar, Paris'de 3,3 milyon dolar, New York'da 14 milyon dolardır. Ülkemizde ise bu kayıpların parasal karşılığı 6 trilyon TL'den fazladır (Polat, 2016; Ansarı, 2013: 17). Diğer yandan ışık üretilirken kullanılan kömür ve petrol gibi kaynaklardan elektrik elde edilmesi çevreye de zarar vermektedir. Bu kaynakların kullanılması sonucu havaya karbondioksit ve sülfür gibi gazlar yayılmakta ve bu gazlar da asit yağmurlarına neden olmaktadır. Yani ışık kirliliği ile israf edilen enerji bir yandan doğal kaynakların tahribatına neden olurken diğer yandan zararlı atıkların ortaya çıkmasına ve çevresel zarara neden olmaktadır (Onuk, 2008: 29).

Işık kirliliği insan yaşamı ve ekonomiye verdiği zararlar yanında; bitkilerden hayvanlara doğal yaşam üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır. Dünya'nın 24 saatlik gece-gündüz döngüsü tüm canlıların biyolojik saatine etki eder. Dünya var olduğundan beri canlılar bu döngüye göre yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Hayvanlar da bitkiler de bu döngü içerisinde ışığa da karanlığa da ihtiyaç duyarlar. Gecenin yapay ışıklarla aydınlatılması hayvanlarda yön duygusunun kaybı sonucu yanlış yerlere göç etme ve buna bağlı yaralanma veya ölümlere, karanlıkta yiyecek bulan hayvanların aydınlatmalar sonucu beslenmelerinin sekteye uğraması, kimi hayvanların da üreme döngülerinin bozulmasına yol açar. Örneğin; ışık kirliliği göçmen kuşlar için önemli bir tehdittir.

Resim 20: Işık kirliliğinin canlı yaşamına etkileri



Kaynak: www.listelist.com, 03.04.2018

Yönlerini geceleri yıldızlardan, Güneş'ten, Ay'dan ve Samanyolu'ndan yararlanarak bulan kuşlar, kent ışıklarının etkisiyle yollarını şaşırıp kaybetmektedirler. Bu ışıklar kuşların gece-gündüz algılama mekanizmalarını etkiyebilmektedir. Geceleri Ay'dan gelen ışıkla belirli bir açıyla hareket eden kuşlar, kent ışıkları için de aynı davranışı yaptıklarında yönlerini değiştirmiş, kaybetmiş olurlar. Yapay ışıkların neden olduğu gök parlaması sonucu karanlık olduğunu anlayamayıp, göç etmeye devam

ettiklerinde yorgunluk sonucu bu durum ölümlerine de neden olmaktadır. Resim 17'de görüldüğü gibi sokak lambalarının, kentlerdeki büyük binaların gereksiz aydınlatılması da kuşların onlara çarpmasına ve ölme lerine neden olabilmektedir. Dolayısıyla bu durum ekolojik dengeye zarar vermektedir.

Işık kirliliği böcekler için de tehlike yaratmaktadır. Bazı böcek türleri ışığa karşı duyarlı iken bazı böcekler ise yaşamları için daha fazla ışığa ihtiyaç duyarlar. Tarlalarda, ormanlarda, göllerde yapılan aydınlatmalar böcek popülasyonlarını artırmakta ya da duyarlı olan türlerin yok olmasına neden olmaktadır. İki yaşamlılar (hem karada hem suda yaşayabilen) olarak bilinen amfibiler ışığa karşı insanlardan duyarlıdırlar, insanların görebileceğinden daha düşük seviyelerdeki ışıkları bile algılayabilirler. Dolayısıyla ışık kirliliğinden onlar da etkilenmektedir. Bulundukları ortamdaki ışık seviyesinde bir artış olduğunda saatlerce sürebilen geçici bir körlük yaşarlar ve bu sırada hareket edemezler. Fazla ışığa maruz kalan bazı kurbağaların çiftleşmedikleri, karanlıkta beslenen bazı kurbağaların da ışık seviyesi arttıkça beslenmedikleri görülmüştür. Deniz kaplumbağalarının da ışık kirliliğinden olumsuz etkilendikleri bilinen bir gerçektir. Caretta carettalar yumurtalarını sahilde uzak ve karanlık yerlere bırakırlar Sahilde yumurtalarından çıkan minik kaplumbağalar, geceleri kara ile deniz arasında ki aydınlık farkından faydalanarak denize ulaşmaktadır. Ancak sahildeki yapay ışıklar kaplumbağaların denize ulaşmalarına olumsuz etkide bulunur. Bu ışıkları okyanus yüzeyinin parlaklığına benzeten kaplumbağalar bu ışıklara doğru yönelirler ve denize hiç ulaşamazlar. Bu durum yumurtadan çıkan yavruları ölmelerine neden olur. Yolunu kaybeden kaplumbağalar insanlar tarafından denize yöneltilse bile yön duyguları karıştığından dolayı başarısız olabilmektedirler. (Dokuzcan, 2006: 31-32; Aslan, 2018: 61-67).

Balık türleri de fazla ışığa farklı tepkiler vermektedir. Örneğin fazla ışık alabalıklarda yumurtlama dönemini değiştirmekte ve yumurta kalitesini bozmaktadır. Somon balığı 1/10 lüksün üzerinde ışığın etkisi altında kalınca ışın az olduğu taraflara doğru yüzmektedir. Bu da Somon balıklarını yakalamak için yapılan bir tuzaktır ve Somon balığının popülasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. Mercanlar da aşırı ışık yüzünden kendilerine renklerini veren mikroskobik bitkileri reddederek beyazlaşmakta ve strese girmektedirler. Yapılan araştırmalara göre ışıklandırılmış spor

sahalarının etrafında yaşayan kurbağaların çiftleşme dönemini yaşamadıkları ve bu durumunda popülasyonlarının azalmasına neden olduğu gözlemlenmiştir. Işık kirliliğinden besin zincirinin en altındaki zoo planktonlar bile etkilenir. Örneğin göllerde ölü algleri yiyerek beslenen ve botanik dengesini düzenleyen Daphnia isimli zoo plankton ışık kirliliği etkisiyle yaşayamamakta bu da su kalitesini düşürmektedir. Işık bitkiler için de hayati öneme sahiptir. Büyüme ve çiçeklenme dönemlerinde ışığın miktarı, süresi, geliş açısı çok önemlidir. Bu nedenle yapılacak aydınlatmalar bitkinin türüne, yerine ve mevsimine göre düşünülmelidir. Sürekli gece aydınlatmaları bazı bitki türlerinde dinlenme dönemine girmeme, erken yaprak-çiçek oluşumu gibi etkilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Ansarı, 2013: 15-16). Örneğin patates, çilek, mısır, tütün gibi bitkilerin günlük ışığa ihtiyaç süreleri 12-14 saatten azdır. Bu süre uzarsa olgunlaşma süreleri uzar ve çok az çiçeklenme olur. Kaktüs türlerinin ise çoğu geceleri çiçek açar. Ülkemizde bir gecelik gelin olarak bilinen kaktüs türü yılda sadece bir gece çiçek açar. Bu bitkinin ışığa maruz kalması sonucu çiçekleri açmayacak ve tamamen yok olacaktır (Aslan, 2018: 70-71).

2.2. KENTSEL PARK AYDINLATMALARI

Kentsel park aydınlatmaları; kent aydınlatmaları konusunda ele alınması gereken önemli bir konudur. Çünkü kentsel değerlerin bir parçası olan kent parkları, kentte yaşayanlara doğal bir ortam içinde sayısız pozitif katkı sağlarlar. Parklar, parklardan gece ile gündüz yararlanma sürelerinin dengelenmesi, kentin imajına, kimliğine önem kazandırması, kullanılabilirlik, estetik ve güvenlik gibi çok farklı amaçlarla aydınlatılır. Park aydınlatmaları yapılırken;

- Parklarda bulunan ağaç ve çiçek gibi bitki materyalleri, taşlar, merdivenler, banklar, spor aletleri gibi park mobilyaları, doğal ya da yapay su ögeleri göz önünde bulundurularak bu ögeler bütüncül bir aydınlatma sistemi ile aydınlatılmalıdır.
- Park alanlarının ne amaçla kullanılacağı ve kullanıcı profili iyi belirlenmelidir (Göl, 2004: 46-47).
- Park içindeki farklı kullanım alanlarının gece ve gündüz kullanım yoğunluğu farkları dikkate alınmalıdır.
- Aydınlatma aygıtlarının özellikle oturma alanlarında gözde kamaşma

yapmayacak şekilde yerleştirilmesi sağlanmalıdır.

- İyi bir aydınlatma için ışık kaynağı gizlenmeli ve ışığın etkisinden yararlanılmalıdır.
- Yine aydınlatma aygıtı aydınlatılacak yere ve amaca, parkın mimari özelliklerine, atmosferine uygun seçilmelidir. Seçilen aydınlatma aygıtı yağmur, toz ve kir gibi koşullara dayanıklı olmalıdır.
- Kullanılacak lambanın ekonomik ömrünün uzun olmasına, ışığın rengine dikkat edilmelidir. Işık kirliliğine neden olan aydınlatma aygıtlarından kaçınılmalıdır.
- Ve tabii ki parklar çok farklı kullanıcılara hizmet ettiğinden dolayı aydınlatmada güvenlik öncelikli olmalıdır. Parklarda kör noktalar güvensizlik yaratır. Bu nedenle tüm park alanını kapsayıcı, aydınlık düzeyinde ciddi azalmaların yaşanmadığı, suça teşvik edici alanların olmadığı bir tasarım yapılmalı; geceleri kullanıcıların karşıdan gelenin yüzünü̈ algılamalarını sağlayacak kadar ışıklandırma, minimum aydınlık düzeyi olarak belirlenmelidir (Onuk, 2008: 47).

2.2.1. Estetik Açıdan Aydınlatma

Parklarda bulunan havuz, heykel, ağaç, ve çalı gibi görsel çekiciliğe sahip elemanların aydınlatılmasını içerir. Bu aydınlatma türünde amaç; parklarda göze hitap eden ve park atmosferine uygun, hoş bir görüntü oluşturmaktır (Serin, 2010: 51).

Parklarda bulunan fıskiye, havuz, göl gibi su ögelerinin aydınlatması genelde estetik açıdan yapılmaktadır. Su ögelerinin kentsel mekanlarda gerek işlevsel gerek estetik amaçlara uygun düzenlemelerde kullanılması ile bu mekanlarda değişik ve ilginç görünümler sağlamak amaçlanır. Su ögelerinin aydınlatılmasında aydınlatma aygıtları su üzerine veya altına yerleştirilerek gerçekleştirilir. Gündüz dekoratif bir eleman olarak bulunan su ögeleri; dinamik şekilde aydınlatıldığı zaman gece için de çekici bir görünüm oluştururlar. Bu nedenle bu ögelerin aydınlatılması parklar için önemlidir ve tasarıma canlılık katar. Diğer yandan su ögelerinin aydınlatılması bu alanlara insanların yönlenmesini engelleyerek güvenlik de sağlayabilir (Dedeoğlu, 2006:68-69). Parklarda estetik amaçlı yapılan aydınlatmalar arasında ağaçlar, bitkiler

ve çim alanları da bulunur. Estetik açıdan ağaç aydınlatmaları; düşeyde vurgu ve drama etkisi sağlamak için en etkili yollardan biridir. Örneğin; tek tek aydınlatılan ağaçlar odak noktası oluştururken havuz çevresinde yer alan ağaçlar aydınlatılarak karanlık su yüzeyinde yansımış olarak görülür. Ancak bu tür aydınlatmada kullanılacak olan aygıtın tipi, konumu ve seçimi; aydınlatılacak ağacın boyu, yapısı, rengi, dokusu ve konumuna dikkat edilmelidir. Özellikle ağacın rengi aydınlatma aygıtı seçiminde önemli rol oynar. Örneğin ağaçların yaprakları, kabukları ve çiçekleri açık renkli ise nispeten daha düşük güçlü aygıtların kullanılması ile aydınlatma göze çarpar (Göl, 2004: 58-59). Park alanlarında bulunan anıt, heykel gibi objelerin aydınlatılması da genelde estetik amaçlıdır. Bu objelerin aydınlatılması parkın peyzajına, görselliğine önemli katkılar sağlar ve gerek gündüz gerekse gece aydınlatmaları ile odak noktası oluştururlar. Sanatsal ve tarihi değerleri yüksek yapıların geceleri de fark edilebilmesi ve özelliklerinin ortaya çıkarılması açısından aydınlatılmaları gerekmektedir (Yenioğlu, 2010: 72).

Bu şekilde kentte yaşayanlara görsel güzellik sunmalarının yanında; estetik aydınlatmaların ışık kirliliğine yol açmalarının da engellenmesi için tekniğine uygun ve doğru bir biçimde aydınlatmanın sağlanmasına dikkat edilmesi gerekmektedir.

Resim 21: Estetik Amaçlı Ağaç ve Bitki Aydınlatması



Kaynak: www.nevhaninsaat.com.tr, 03.04.2018

2.2.2. Ekonomik Açıdan Aydınlatma

Ekonomik açıdan aydınlatmaya; yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak yapılan aydınlatmalar örnek verilebilir. Yenilenebilir enerji kaynağı; enerji kaynağından alınan enerjiye eşit oranda veya kaynağın tükenme hızından daha çabuk bir şekilde kendini yenileyebilmesi olarak tanımlanır. Örneğin; güneşten elde edilen enerji ile çalışan bir teknoloji bu enerjiyi tüketir fakat tüketilen enerji toplam güneş enerjisinin yanında çok küçük kalır. En genel yenilenebilir enerji şekli güneşten gelendir. Bazı formlar güneş enerjisini ve rüzgâr gücünü depolar. Ülkemizde enerji üretiminde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı maalesef oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla park aydınlatmalarında da istenilen düzeyde kullanılmamaktadır (Üstün, 2014: 57).

Ülkemizde Kocaeli, Ankara, Konya ve İstanbul gibi bazı illerimizde park aydınlatmalarında güneş enerjisi kullanımı denenmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi; alternatif enerji üretiminde bir ilke imza atarak Doğu Kışla Parkı'nın bütün aydınlatmasını kurduğu güneş enerjisi panelleriyle sağlamıştır. Kurulan sistem ile gündüz biriken enerji gece aydınlatma ve havuz ışıklandırmasında kullanılmaktadır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi mevcut enerji azlığını ve enerji kirliliğini dikkate alarak Doğu Kışla Parkı'nda 500 metrekarelik alanda güneş enerjisi santralini kurmuş, 31 kilowatt (kw) enerji üretim kapasitesine sahip olan enerji panelleri sayesinde park aydınlatması, şebekeye bağlı kalmadan temiz enerji üretim sistemiyle sağlanmıştır (Serin, 2010:53). Ankara Yenimahalle Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü parklarda kullanılan aydınlatma lambalarını tasarruf açısından büyük önem taşıyan LED ve güneş enerjili aydınlatma sistemiyle değiştirmiş; LED lambalar %75 oranında enerji tasarrufu sağlarken, güneş enerjili aydınlatma sistemi ile de tamamen doğal yollarla tasarruf edilmesi amaçlanmıştır. İlçe sınırlarında 92 parka LED, 76 parka güneş enerjili aydınlatma sistemleri yerleştirilmiştir (Haberciniz, 2010). Konya Kozağaç Parkı'nda ise 4 adet güneş enerjili aydınlatma sistemleri bulunmaktadır (Koçyiğit ve Yıldız, 2014: 219). İstanbul Kartal Belediyesi de ilçede bulunan parklarda temiz enerji kullanmak ve aydınlatma masraflarından tasarruf sağlamak amacıyla hayata geçirdiği "Parklarda Enerji Tasarrufu ve Temiz Enerji (Güneş ve Rüzgâr Enerjisi) Projesi" ile Kartal'ın parklarını LED'ler ile aydınlatmaktadır (Hürriyet Gazetesi, 2016).

Resim 22: İzmit Doğu Kışla Parkı Güneş Enerjili Aydınlatma



Kaynak: www.haberciniz.biz, 12.03.2018

Resim 23: İzmit Doğu Kışla Parkı



Kaynak: www.haberciniz.biz, 12.03.2018

Resim 24: Ankara Yenimahalle Tevhid Parkı güneş enerjili aydınlatma



Kaynak: www.haberciniz.biz, 12.03.2018

Resim 25: İstanbul Kartal Belediyesi LED aydınlatmalı park örneği



Kaynak: www.ledportali.com, 03.04.2018

2.2.3. Güvenlik Açısından Aydınlatma

Kentsel mekanlardan parkların gece kullanımları artırmak, güvenilir olmalarını sağlamak açısından aydınlatma önemlidir. Çünkü parklar çok sayıda ve farklı profilde

birçok insanın bulunabildiği toplu kullanım alanlarıdır. Bu nedenle parklarda estetikten çok güvenlik düşünülerek aydınlatma yapılmalıdır. Park içinde karanlıkta kalan alanlar güvensizliğe yol açar. Aydınlatma ile kullanıcı üzerinde güvensizlik yaratacak karanlıkta kalan, saklanılabilecek yerler ve kör noktaların oluşması engellenmeli; yeterli aydınlık düzeyi oluşturularak kullanıcının çevresini rahatça algılayabilmesi sağlanmalıdır. Doğru yapılmayan aydınlatmalar aydınlatılmak istenilen alan dışında kalan yerlerin görünmesini engeller. Aydınlatma aygıtlarının yeterli sayıda ve doğru şekilde kullanımıyla bu alanlarda oluşabilecek kör noktaların yaratacağı güvensizlik hissi önlenebilir (Elit Peyzaj, 2014).

Park girişlerinde yapılan aydınlatmalar, yaya ve bisiklet yolu aydınlatmaları, oturma alanları, çocuk oyun alanları ve merdiven aydınlatmaları güvenlik amaçlı aydınlatılmaktadır. Giriş aydınlatmalarında öncelikli amaç güvenlik sağlamak olmalı; bu sağlandıktan sonra isteniyorsa estetik aydınlatma da yapılmalıdır. İyi aydınlatılmış park girişleri insanların ilgisini önce güvenli olduğu düşüncesi ile sonra da estetik açıdan çeker (Göl, 2004: 57).

Yaya yolları; park içinde ulaşım ve dolaşımın sağlandığı alanlardır. Dolayısıyla bu alanların gece aydınlatılması önemlidir. Yaya yolu aydınlatmasında; aydınlık düzeyinin yeterli olması, kişilerin güvenli bir şekilde hareket edebilmesi, kullanılan yüzey kaplama malzemesinin özellikleri ve aygıt seçimi göz önünde bulundurulması gereken kriterlerdir. CIE yaya yollarının aydınlatılmasının; yayaların engelleri veya yol yüzeyinde bulunan düzensizlikleri görebilmeleri, tehlike anında kendilerini koruyabilmeleri, insanlar için güvenli bir ortam oluşturarak rahat hareket edebilme olanağını sağlaması açısından önemli olduğunu vurgulamıştır (Yenioğlu, 2010: 75).

Bisiklet yollarındaki aydınlatmalar da yaya yolu ile arasındaki sınırı, keskin dönemeç ve tümsekleri, yüzeydeki taş, çukur vb. ayrıntıların görülmesini sağlayacak düzeyde yapılmalıdır (Göl, 2004: 68). Oturma alanları parklarda yoğun olarak kullanılan alanlardır. Bu alanların aydınlatılmasında asıl amaç kullanıcıya oturma esnasında görsel konfor sağlamaktır. Dolayısıyla bu alanlarda fazla ışığa gereksinim yoktur. Oluşturulan aydınlık kullanıcıya kendini güvende hissettirecek, kullanıcının çevresini rahat görmesini sağlayacak düzeyde olmalıdır (Coşkun, 2005: 40). Özellikle

kent yaşamında çocukların gelişiminde çok büyük rol oynayan çocuk oyun alanlarının gece de kullanılabilmesi açısından doğru aydınlatması çok önemlidir. Çocuk oyun alanı aydınlatmasında öncelik güvenliktir. Genelde alanın etrafına yerleştirilmiş olan oturma alanlarından ebeveynlerin çocuklarını net olarak görebilmesi sağlanmalıdır. Aynı şekilde alanın kullanıcıları olan çocukların tüm alanı net olarak görebilmeleri sağlanmalıdır (Onuk, 2008: 63).

Güvenlik açısından aydınlatma; park kullanıcılarının kendini güvende hissetmesinin yanında, aktivitelerini güvenli bir şekilde yerine getirebilmelerini de sağlar. Park içinde yer alan merdivenlerin, su ögelerinin, heykel ve ağaç gibi elemanların estetik açıdan ve yeterli şekilde aydınlatılması fonksiyonel açıdan da büyük önem taşır. Merdivenlerde yapılan aydınlatma düzeyi ziyaretçilerin merdiven yüzeylerini rahatça algılamasına ve hareketlerini güvenlik içinde yapmasına yardımcı olur. Su yüzeylerinde yeterli düzeyde aydınlık sağlanması; oluşabilecek tehlikelerin önlenmesi, su ögesinin ve sınırlarının rahatça algılanması açısından önemlidir (Serin, 2010: 54).

Resim 26: Genel park aydınlatması



Kaynak: www.ledtasarim.net, 05.04.2018

Resim 27: Park Aydınlatması



Kaynak: www.sisli.bel.tr, 05.04.2018

Resim 28: Merdiven Aydınlatması



Kaynak: www.ledtasarim.net, 05.04.2018

Resim 29: Yürüyüş Yolu Aydınlatması

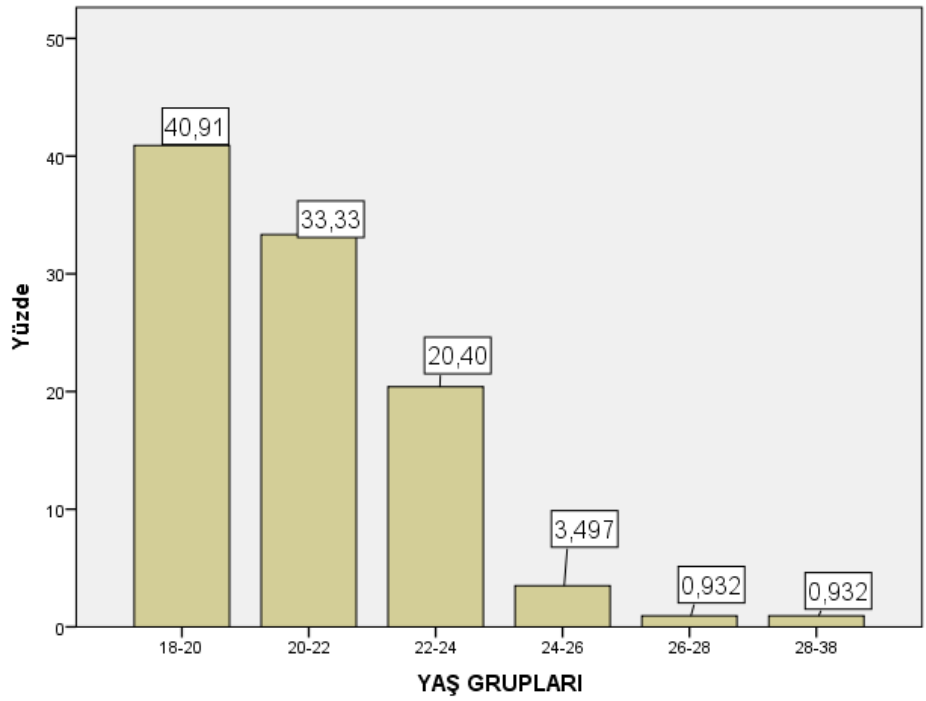


Kaynak: www.ledtasarim.net, 05.04.2018

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİR ALAN ARAŞTIRMASI OLARAK KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ'NDE KADIN ÖĞRENCİLERİNİN YEŞİL ALAN OLARAK PARKLARI KULLANIM DÜZEYLERİNİN VE BEKLENTİLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Araştırmanın örneklemini oluşturan Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Kampüsü kadın öğrencilerine yapılan anket kapsamında ilk olarak yaş, okudukları fakülte, sınıf, ailelerinin aylık gelir durumu, Kocaeli'nde kaç senedir ve hangi ilçede yaşadıkları ve ailelerinin nerede yaşadıkları gibi genel demografik sorular yöneltilmiştir. Bu genel bilgilerle ilgili grafiklere aşağıda yer verilmiştir. Katılımcıların öğrenci olmaları dolayısıyla yaşları %40,9 gibi yüksek bir oranla 18-20 yaş aralığındadır. Grafikte görüldüğü gibi bunu sırasıyla 20-22, 22-24 yaş aralığı, en düşük oranla ise 24-26, 26-28 ve 28-38 takip etmektedir.



Grafik 1: Yaş Grupları

Tablo 1: Fakülte Dağılımı

Fakülteler	Frekans	Yüzde
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ	187	21,7
İLETİŞİM FAKÜLTESİ	55	6,4
EĞİTİM FAKÜLTESİ	123	14,3
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ	243	28,2
MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	119	13,8
HUKUK FAKÜLTESİ	36	4,2
TIP FAKÜLTESİ	16	1,9
HAVACILIK FAKÜLTESİ	1	0,1
SAĞLIK FAKÜLTESİ	65	7,5
İLAHİYAT FAKÜLTESİ	2	0,2
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ	5	0,6
SAĞLIK HİZMETLERİ	7	0,8
BESYO	4	0,5

Toplam	863	100

Fakülte dağılımlarına baktığımızda; en büyük yüzdeyi %28,2 ile (243 kişi) Fen Edebiyat oluşturmaktadır çünkü yerleşke içinde A, B ve C olmak üzere 3 bloktan oluşmaktadır. Bunu okuyan öğrenci sayısı fazla olması dolayısıyla %21,7 ile (187 kişi) İktisadi ve İdari Bilimler takip etmekte, son olarak %13,8 ile (119 kişi) ile Mühendislik gelmektedir. Mühendislik fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinden daha büyüktür ancak örneklemimiz kadın öğrenciler olduğu ve Mühendislik Fakültesindeki kadın öğrenci sayısı daha az olduğundan Mühendislik üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 2: Kocaeli'nde Yaşama Süreleri

Yıllar	Frekans	Yüzde
0-1	157	18,8
2-4	461	55,1
5-7	83	9,9
8-15	25	3
16 ve üstü	111	13,3
Toplam	837	100
Cevaplanmayan	26	
Toplam	863	

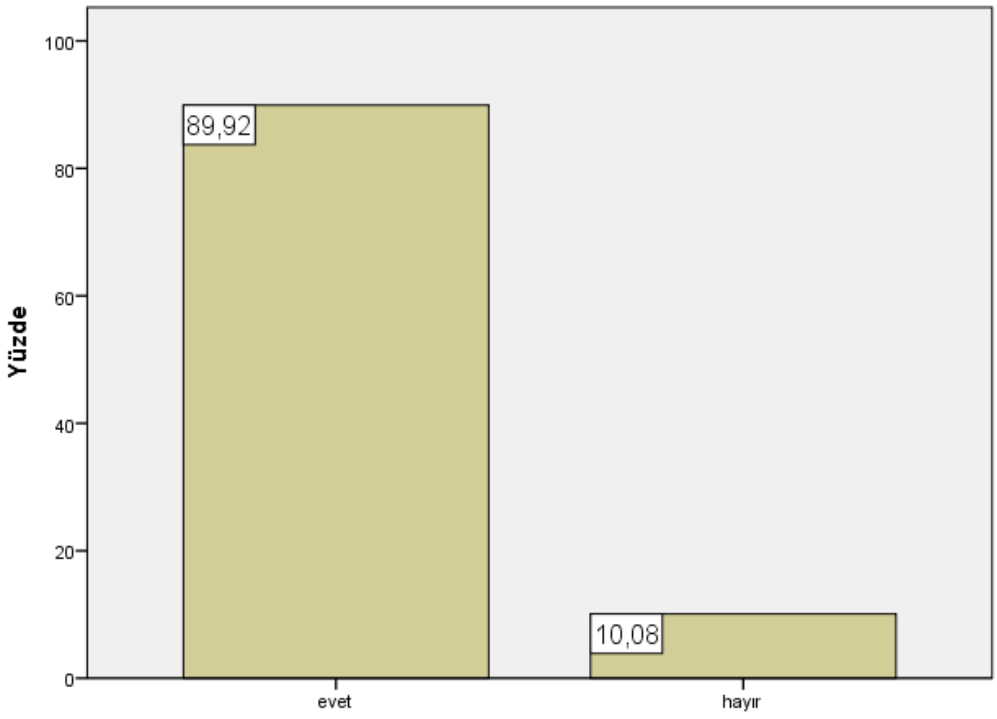
Katılımcılara yöneltilen "Kaç yıldır Kocaeli'nde yaşıyorsunuz?" sorusuna %55,1 ile 461 kişi 2-4 yıl, %18,8 ile 157 kişi 0-1 yıl, %13,3 ile 111 kişi 16 ve üstü, %9,9 ile 83 kişi 5-7 yıl ve %3 ile 25 kişi 8-15 yıl cevabını vermiştir. Yaşama süresi kısa olanların çoğunlukta olması, katılımcılar öğrenci olmaları ve başka illerden okul dolayısıyla Kocaeli'ne gelmeleridir.

Tablo 3: Yaşadıkları İlçelere Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde
İstanbul	55	6,4
İzmit	708	82,1
Derince	13	1,5
Körfez	16	1,9

Kartepe	9	1
Kandıra	4	0,5
Gölcük	13	1,5
Karamürsel	5	0,6
Başiskele	9	1
Dilovası	2	0,2
Çayırova	2	0,2
Gebze	18	2,1
Darıca	8	0,9
Toplam	862	100
Cevaplanmayan	1	
Toplam	863	

Katılımcılara "Hangi ilçede yaşıyorsunuz?" sorusunun cevaplarına üniversiteye İstanbul'dan servisle gidip gelenler de olduğu için tabloya İstanbul da dahil edilmiştir. Buna göre katılımcıların %82,1'i (708 kişi) İzmit ilçesinde yaşamaktadır. %6,4 ile 55 kişi ise İstanbul'dan gidip gelmektedir. Anketlerin Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesinde yapılması ve bu yerleşkenin de İzmit ilçesinde yer alması nedeniyle en çok konaklama (yurt, ev vb.) okula yakınlık bağlamında İzmit içerisinde gerçekleşmiştir.



Grafik 2: Parka Gitme Dağılımı

"Hiç parka gider misiniz?" sorusuna katılımcıların %89,92'si (776 kişi) evet, %10,08'i (87 kişi) hayır cevabını vermiştir. Genel olarak parkların kullanımı neredeyse %90 civarındadır diyebiliriz.

Hayır cevabı verenlere "neden parklara gitmiyorsunuz?" sorusu sorulduğunda ise bu kişilerin; 71 tanesi cevaplamış; %1,7 ile 15 kişi güvenli bulmadıkları için gitmeyi tercih etmediğini belirtmiştir. %2,5 ile de 22 kişi parklardan hoşlanmadıklarını belirtmişlerdir. Geriye kalanlar ise ulaşımın sıkıntılı olmasından, vakit bulamamaktan, parkları gürültülü ve kalabalık bulmalarından dolayı gitmeyi tercih etmediklerini belirtmişlerdir.

Evet diyen 776 kişiye ise "parka gitmeyenlerin gerekçesi ne olabilir?" sorusunu sorduğumuzda; cevap veren 429 kişinin %18,1'ine (156 kişi) göre parka gitmeyenlerin gerekçesi güvenli bulmamaları, %11,8'ine (102 kişi) göre ise vakit bulamamalarıdır. Bunların dışında park gitmeme gerekçeleri anketin üniversite öğrencilerine yapılması

kaynaklı olarak parklar yerine kafeleri, AVM'leri tercih etmeleri, erkeklerin rahatsız edici tavırları olabileceği cevapları verilmiştir.

Tablo 4: Memlekette parka gidiş

	Frekans	Yüzde
Evet	704	90,7
Hayır	72	9,3
Toplam	776	100
Cevaplanmayan	87	
Toplam	863	

Tablo 5: İzmit'te parka gidiş

	Frekans	Yüzde
Evet	693	89,3
Hayır	83	10,7
Toplam	776	100
Cevaplanmayan	87	
Toplam	863	

"Hiç parka gider misiniz?" sorusu; "memleketinizde parka gider misiniz?" ve "İzmit'te parka gider misiniz?" şeklinde tekrar sorulmuştur. Buna göre katılımcıların toplamda %90,7'si (704 kişi) memleketlerinde parka gittiğini ve %89,3'ü (693 kişi) İzmit'te parka gittiklerini belirtmişlerdir. Bu verilere göre katılımcıların park kullanım oranları yüksektir ve İzmit'teki park kullanımı diğer illerle hemen hemen aynıdır.

Tablo 6: Park Kullanımlarının Hafta İçi/Hafta Sonu Dağılımı

Park kullanımlarının hafta içi/hafta sonu dağılımı		
Hafta içi	Hafta sonu	Fark etmez
%5,5 43 kişi	%22,7 176 kişi	%71,7 556 kişi

Katılımcılara "parklara hafta içi mi hafta sonu mu gidersiniz?" diye sorulduğunda; %71,7 ile 556 kişi hafta içi veya hafta sonunun fark etmediğini belirtmiş, %22,7 ile 176 kişi hafta sonu gitmeyi, sadece %5,5 ile 43 kişi hafta içi gitmeyi tercih ettiğini belirtmiştir.

Tablo 7: Parkların Niteliğine ve Niceliğine İlişkin Sorular

	Kesinlikle katılıyorum diyenler	Katılıyorum diyenler	Emin olmayanlar	Katılmıyorum diyenler	Kesinlikle katılmıyorum diyenler
Park aydınlatmalarını yeterli buluyorum	%5,6 44 kişi	%31 241 kişi	%27,3 212 kişi	%29,8 232 kişi	%6 47 kişi
Parkların yeşillendirmesini yeterli buluyorum	%6,1 48 kişi	%35,5 276 kişi	%24 187 kişi	%26,8 208 kişi	%7,2 56 kişi
Parkları güvenli buluyorum	%2 16 kişi	%9,7 76 kişi	%34,1 265 kişi	%35,1 273 kişi	%18,3 146 kişi
Parkları sayıca yeterli buluyorum	%2 16 kişi	%25,6 199 kişi	%28,8 224 kişi	%33,6 261 kişi	%9,5 74 kişi
Parkları kalite olarak yeterli buluyorum	%1,4 11 kişi	%16,2 126 kişi	%34,4 267 kişi	%37,3 290 kişi	%10,5 82 kişi
Parkları temiz buluyorum	%2,1 17 kişi	%25,5 198 kişi	%26,5 206 kişi	%32,4 252 kişi	%13,1 102 kişi
Parklara ulaşımı yeterli buluyorum	%7,6 59 kişi	%50,2 390 kişi	%20,8 162 kişi	%15,9 124 kişi	%5 39 kişi

Tablo 7'de parkların genel durumlarıyla ilgili sorular likert ölçeği kullanılarak sorulmuştur.

"Park aydınlatmalarını yeterli buluyorum" önermesine; %31 ile 241 kişi katılıyorum, %29,8 ile 232 kişi katılmıyorum ve %27,3 ile 212 kişi emin değilim cevabını vermiştir. "Parkları güvenli buluyorum" önermesine ise %35,1 ile 273 kişi katılmıyorum, %34,1 ile 265 kişi emin değilim ve %18,3 ile 146 kişi kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Çalışmanın odağı olan güvenlik ve aydınlatma ilişkisi kapsamında bu iki soruya verilen cevaplara baktığımızda; "parkları güvenli buluyorum" önermesine olumsuz cevap verenler %53,4 ile toplam 419 kişidir ancak "aydınlatmayı yeterli buluyorum" önermesine olumsuz cevap verenler %35,8 ile 279 kişi iken olumlu cevap verenler %36,6 ile 285 kişi olmak üzere birbirlerine çok

yakındır. Buna göre parkların güvenliği aydınlatma dışında başka etkenlere de bağlıdır veya güçlü kaynaklardan yapılan aydınlatmanın neden olduğu körlük veya göz kamaşmasından katılımcılar ortamı güvensiz hissetseler de bu durumun aslında bir aydınlatma sorunu olduğunu fark edememelerinden kaynaklanmaktadır diyebiliriz. Aşağıda bu iki soru ve bunlarla ilişkili diğer soruların ayrıntılı incelenmesi yapılacaktır.

"Parkların yeşillendirmesini yeterli buluyorum" önermesine baktığımızda; %35,5 ile 276 kişi katılıyorum, %26,8 ile 208 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu yakın yüzdeler parkların yeşillendirmesini yeterli bulanlar kadar yeterli bulmayanlar da olduğunu göstermektedir.

"Parkları sayıca yeterli buluyorum" önermesi; %33,6 ile 261 kişi tarafından katılmıyorum, %28,8 ile 224 kişi emin değilim, %25,6 ile 199 kişi katılıyorum olarak cevaplamıştır. Sayılar birbirine yakın olsa da parkların yeterli görüldüğü söylenebilir.

"Parkları kalite olarak yeterli buluyorum" önermesine ise %37,3 ile 290 kişi katılmıyorum, %34,4 ile 267 kişi emin değilim cevabını vermiştir. Diğer cevapların yüzdeleri de tabloda görülmektedir. Dolayısıyla genel olarak parklar kalitesiz görülüyor veya bir şüphe var diyebiliriz.

"Parkları temiz buluyorum" önermesine baktığımızda; %32,4 ile 252 kişi katılmıyorum, %26,5 ile 206 kişi emin değilim ve %25,5 ile 198 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. Genel olarak parkların temiz bulunduğunu söyleyebiliriz. Ancak anketler sırasında katılımcıların kimisi de görevliler park temizliğine dikkat ediyorlar ancak parkı kullanan insanlar bu konuda duyarsız, çöplerini çöp kutuları dururken yerlere atmayı tercih ediyorlar gibi cevaplar vermişlerdir. Kimileri de yine park kullanıcıları tarafından parklarda bulunan banklara ve spor aletlerine zarar verildiğini bu nedenle kullanılamaz hale geldiklerini söylemişlerdir.

"Parklara ulaşımı yeterli buluyorum" önermesine ise %50,2 ile 390 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. Dolayısıyla başta İzmit/Kocaeli olmak üzere, ülkemizde genel olarak parklara ulaşımın yeterli düzeyde olduğu sonucu çıkarılabilir.

Tablo 8: Parka tek gitme

Parka tek gitme durumu	
Evet	Hayır
%45,2 351 kişi	%54,7 425 kişi

Tablo 9: Parka kimle gittikleri

Yanınızda kimle gidersiniz				
Aileden erkek	Aileden kadın	Komşum	Arkadaşım	Diğer
%22,8 97 kişi	%34,3 146 kişi	%9,1 39 kişi	%88,4 376 kişi	%16,7 71 kişi

Katılımcılara yöneltilen "Tek başınıza parka gider misiniz?" sorusunun cevapları; evet ve hayır olarak seçeneklendirilmiştir. Katılımcıların %54,7'si (425 kişi) parklara tek başlarına gitmeyi tercih etmediklerini, %45,2'si (351 kişi) tek başlarına da gittiklerini belirtmişlerdir.

Bir sonraki soru olan "Yanınızda kimle gidersiniz?" sorusu ise yalnızca "parka tek başınıza gider misiniz?" sorusuna "hayır" cevabı verenlere (%54,7-425 kişi) sorulmuştur. Sorunun seçenekleri; aileden bir erkek, aileden bir kadın, komşum, arkadaşım ve diğer şeklinde belirlenmiş ve çoklu cevap alınmıştır. Tablo 13'te görüldüğü gibi çoklu cevap verilmesinden dolayı sayılar ve yüzdeler çok fazla çıkmaktadır. Bu çalışmada bizim için önemli olan "güvenlik" baz alındığında; kaç kişinin parklara tek başına gitmeyi ya da gitmemeyi seçmesidir. Bu soru aşağıdaki çoklu yanıt karşılaştırması yapılan tablolarda daha iyi anlaşılacaktır. Burada şunu söyleyebiliriz ki katılımcılar genç bir yaş grubu ve öğrenci olmalarından dolayı %88,4 (376 kişi) gibi çok yüksek bir oranla arkadaşları ile parklara gittiklerini belirtmişlerdir. Bu seçeneği %34,3 (146 kişi) ile aileden kadın, %22,8 (97 kişi) ile aileden erkek seçenekleri izlemektedir.

Tablo 10: İzmit ve Kocaeli'deki Parkların Diğer İlçe ve İllerle Karşılaştırılmaları

	Kesinlikle Katılıyorum diyenler	Katılıyorum diyenler	Emin değilim diyenler	Katılmıyorum diyenler	Kesinlikle katılmıyorum diyenler
Toplum olarak parklarımıza iyi bakıyoruz	%1,9 15 kişi	%6,4 50 kişi	%15,5 121 kişi	%48,8 379 kişi	%27,1 211 kişi
Toplum olarak parklarımızı yeterli düzeyde kullanabiliyoruz	%1,9 15 kişi	%23 179 kişi	%25,5 198 kişi	%38,5 299 kişi	%10,9 85 kişi
Diğer illere oranla Kocaeli'ndeki parkalar daha güvenlidir	%1,2 10 kişi	%14 109 kişi	%44,4 345 kişi	%29,2 227 kişi	%10,9 85 kişi
Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha güvenlidir	%3,7 29 kişi	%25,2 196 kişi	%52 404 kişi	%15,7 122 kişi	%3,2 25 kişi
Diğer illere oranla Kocaeli'ndeki parklar daha kalitelidir	%1,1 9 kişi	%22,6 176 kişi	%45,1 350 kişi	%25,9 201 kişi	%5,1 40 kişi
Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha kalitelidir	%3 24 kişi	%25,7 200 kişi	%53 412 kişi	%14,8 115 kişi	%3,2 25 kişi
Diğer illere oranla Kocaeli'ndeki parklar daha temizdir	%1,6 13 kişi	%24,8 193 kişi	%45,1 350 kişi	%24,4 190 kişi	%3,8 30 kişi
Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha temizdir	%2 16 kişi	%24 187 kişi	%56,1 436 kişi	%13,5 105 kişi	%4,1 32 kişi

Tablo 10'da hem genel olarak parklarla ilgili sorular hem de Kocaeli-diğer iller ve Kocaeli'nin ilçelerindeki parklar arasında karşılaştırma yapılan sorular yer almaktadır.

"Toplum olarak parklarımıza iyi bakıyoruz" önermesine büyük bir çoğunluk %48,8 ile 379 kişi katılmıyorum, %27,1 ile 211 kişi kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu durumda genel düşünce parklara iyi bakılmadığıdır.

“Toplum olarak parklarımızı yeterli düzeyde kullanabiliyoruz” önermesine; %38,5 ile 299 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. %25,5 ile ise 198 kişi emin değilim cevabını vermiştir.

“Diğer illere oranla Kocaeli’ndeki parklar daha güvenlidir” önermesine; %44,4 ile 345 kişi emin değilim, %29,2 ile 227 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu durumda Kocaeli’ndeki parkların diğer illere göre ekstra bir güvenlik hissi vermedikleri söylenebilir. Bu önerme “Kocaeli’nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha güvenlidir” şeklinde özelleştirilerek tekrar sorulmuştur. Yine katılımcıların %52 ile (404 kişi) büyük çoğunluğu emin değilim, %25,2’si 196 kişi katılıyorum cevabını vermiştir.

“Diğer illere oranla Kocaeli’ndeki parklar daha kalitelidir” önermesine; %45,1 ile 350 kişi emin değilim, %25,9 ile 201 kişi katılmıyorum cevabını vermiştir. “Kocaeli’nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha kalitelidir” şeklinde özelleştirilen bu önermeye de %53 ile 412 kişi emin değilim derken, %25,7 ile 200 kişi ise katılıyorum cevabını vermiştir. İlk önermede diğer illere oranla Kocaeli’ndeki parkların kalitesine katılmıyorum cevabını verenlerin oranı yüksekken, Kocaeli’nin ilçeleri arasında yapılan kalite karşılaştırmasında katılıyorum diyenlerin oranı daha yüksek çıkmıştır. Bu durumda ilçe parkları arasında belirgin bir kalite farkı olduğu söylenebilir. Ancak bu ilçe ve parkların hangileri olduğu ayrıca bir yapılacak bir çalışmayla ortaya koyulabilir.

“Diğer illere oranla Kocaeli’ndeki parklar daha temizdir” önermesine yine %45,1 (350 kişi) gibi yüksek bir oranla emin değilim cevabı verilmiştir. Geriye kalan %54,6’lık kısım ise yarı yarıya sayılabilecek çok yakın oranlarda katılıyorum ve katılmıyorum cevaplarını vermiştir. Önerme “Kocaeli’nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha temizdir” şeklinde sorulduğunda; %56,1 ile 436 kişi emin değilim, %24 ile 187 kişi katılıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 11: Kocaeli'ndeki parklarda görülen eksiklikler

Kocaeli'ndeki parklarda eksiklikler var mı?	
Evet	Hayır
%72,8 565 kişi	%27,3 212 kişi

Kocaeli'ndeki parklarda görülen eksiklikler (565 kişi üzerinden)	
Güvenlik	%45,6 258 kişi
Aydınlatma	%26,1 148 kişi
Ulaşım	**%2'1** **12 kişi**
Yeşil Alan	%18,2 103 kişi
Temizlik	%43,5 246 kişi
Park Sayısı yetersiz	**%4,2** **24 kişi**
Oturma alanları yetersiz	%21,7 123 kişi
Çocuk oyun aletleri bakımsız	**%9,2** **52 kişi**
Spor aletleri bakımsız	**%9,5** **54 kişi**

Son olarak katılımcılara "Kocaeli'ndeki parklarda gördüğünüz eksiklikler var mı? (Evet/hayır) ve açık uçlu soru olarak "varsa nelerdir?" sorusu yöneltilmiştir. Genel toplamda %72,8 ile 565 kişi evet cevabını vererek Kocaeli'ndeki parklarda eksiklikler olduğunu belirtmiştir. Anketlerin tümü incelendiğinde açık uçlu olarak yöneltilen "Kocaeli'ndeki parklardaki eksiklikler nelerdir?" sorusuna en çok; güvenlik, aydınlatma, ulaşım, yeşil alan, temizlik, park sayıları, çocuk oyun aletleri ve spor aletleri cevapları verildiği görülmüş ve bu şekilde kategorize edilmiştir.

Buna göre Kocaeli'ndeki parklarda eksiklikler olduğunu belirten 565 kişiden %45,6 ile 258 tanesi en yüksek oranla güvenlik eksikliği olduğunu, %43,5 ile 246 tanesi temiz bulmadığını, %26,1 ile 148 tanesi aydınlatmanın yetersiz olduğunu, %21,7 ile 123 tanesi parklardaki oturma alanlarının yetersiz olduğunu söylemişlerdir.

Genel olarak verilen bu cevaplar haricinde;

- Kocaeli'ndeki parklarda bulunan bisiklet yolları ve bisiklet sayılarının yetersiz bulunduğu, sayının artırılması gerektiği;
- Parklar planlanırken engelli insanlar ve çocukların düşünülmediği, bu insanların da parkları rahat ve tehlikesiz kullanabilmelerinin sağlanması gerektiği;
- Bazı parklarda tuvalet bulunmadığı bu eksikliğin giderilmesi gerektiği;
- Konserler, açık hava sinemaları, küçük çeşitli festivaller gibi farklı sosyal-kültürel etkinliklerin parklarda düzenlenebileceği ve bu sayede gençlerin parkları daha çok kullanacakları;
- Yaz ayları için gündüzleri gölge alanların artırılması (üstü kapalı çardak tipi banklar vb.) gerektiği;
- Parklarda çöp kutularının daha çok olması gerektiği ve ayrıca cam, kâğıt ve plastikler için geri dönünüm konteynerleri konulması gerektiği;
- Özellikle geceleri parklarda güvenlik görevlilerinin artırılması ve kolluk kuvvetlerinin düzenli aralıklarla parkları kontrol etmeleri gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 12: Katılımcıların parka gitme durumu

Parka gitme durumu %89,9 776 kişi	Memleketinde parka gidenler	Kocaeli'nde parka gidenler	Her ikisinde de parka gidenler
Evet	%90,7 704 kişi	%89,3 693 kişi	%80,6 626 kişi
Hayır	%9,2 72 kişi	%10,7 83 kişi	

Buraya kadar çalışma kapsamında katılımcılara uygulanan anket sorularının her biri tek tek, genel hatları ile ele alınmış, sonuçları aktarılmıştır. Yukarıdaki Tablo 12'den itibaren birden fazla sorunun yanıtları süzülerek karşılaştırma yapılarak çalışma kapsamını oluşturan sorular açıklanmaya çalışılmıştır.

Katılımcılara yöneltilen "hiç parka gider misiniz?" sorusuna "evet" cevabı verenler için; memleketinizde ve Kocaeli'nde parka gider misiniz şeklinde iki ayrı seçenekle park kullanımları tekrar sorulmuştur. Katılımcıların öğrenci olmaları ve Kocaeli'ne Türkiye'nin birçok yerinden gelmiş olmaları dolayısıyla bu seçeneklerle hem ortalama Türkiye genelinde hem de Kocaeli özelinde parkların ne kadar kullanıldığı, güvenli bulunup bulunmadıkları vb. karşılaştırma yapılarak ortaya koymak amaçlanmıştır.

Tabloya bakıldığında katılımcıların yine çok büyük bir oranla parkları hem memleketlerinde hem de Kocaeli'nde kullandıkları görülmektedir. Memleketimde parka gidiyorum diyen 704 kişinin %53,5'i (377 kişi) parkları güvenli bulmadığını ve sadece %12,3'ü (87 kişi) güvenli bulduğunu belirtmişlerdir. Kocaeli'nde parka gidiyorum diyen 693 kişinin ise %54,1'i (375 kişi) parkları güvenli bulmadığını ve %11,9'u (83 kişi) parkları güvenli bulduğunu belirtmişlerdir. Buna göre Kocaeli'ndeki parkların güvensiz algılanması Türkiye'nin diğer illerinden çok da farklı değildir.

Ayrıca Tablo 13'ten itibaren, yukarıda likert ölçeğinde kesinlikle katılıyorum/katılıyorum, emin değilim, katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevabı istenen önerme cümlelerine verilen yanıtlar; olumlu/olumsuz yanıtlara göre yüzdeler gruplandırılmış ve bu oranların açıklanması için de parkların aydınlatmasını yeterli buluyorum önermesine katılmayanlar ifadesi yerine "parkların aydınlatmasını yeterli bulmayanlar/emin olmayanlar ve yeterli bulanlar şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 13: Parkların Güvenlik Aydınlatma İlişkisi

	Aydınlatma yeterli	Emin değilim	Aydınlatma yetersiz
Parkları güvenli bulanlar %11,9 92 kişi	%59,7 55 kişi	%21,7 20 kişi	%18,4 17 kişi
Emin olmayanlar %34,1 265 kişi	%59,3 143 kişi	%26,4 70 kişi	%19,6 52 kişi
Parkları güvensiz bulanlar %53 419	%20,7 87 kişi	%29,1 122 kişi	%50,1 210 kişi

Katılımcılara uygulanan ankette "parkları güvenli buluyorum" ibaresi likert ölçeğine göre; kesinlikle katılıyorum/katılıyorum, emin değilim, katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum şeklinde sıralanmıştır. Genel toplamda katılımcıların %10,7'si (92 kişi) kesinlikle katılıyorum/katılıyorum, %30,7'si (265 kişi) emin değilim, %48,5'i (419 kişi) katılmıyorum/kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu yüzdeler sonucu parkların kadınlar tarafından güvensiz mekanlar olarak algılandığı ortaya çıkmıştır. Aslında kadınlar birçok kent mekânında, özellikle geceleri bu güvensizliği yaşamaktadırlar. Gece saatlerinde kadınların kenti ve kent mekanlarını kullanımları ne yazık ki azalmaktadır. Kentsel aydınlatmanın önemi ise burada ortaya çıkmaktadır. Geceleri kentsel mekanların yapay ışık kaynakları ile aydınlatılması karanlıkta oluşabilecek tehlikeleri önleme, her türlü suçun önüne geçme, görüş alanını artırma ve dolayısıyla insanların kendilerini daha güvende hissetmeleri bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın konusu olan parkların da katılımcılar tarafından güvensiz bulunması akla parkların aydınlatmalarının nasıl olduğu sorusunu getirmektedir.

Katılımcılara yöneltilen “park aydınlatmalarını yeterli buluyorum” önermesine %36,7 ile toplamda 285 kişi yeterli buluyorum, %27,3 ile 212 kişi emin değilim ve %35,9 ile 279 kişi yetersiz buluyorum cevabını vermiştir. Aydınlatmaları yeterli ve yetersiz bulanların sayısı birbirine çok yakındır. Bu nedenle aşağıdaki tablolarda güvenlik ve aydınlatma ilişkisi yapılan ankette bağlantı kurulabilecek diğer sorularla çaprazlanarak aktarılmaya çalışılmıştır.

Tablo 14: Kocaeli'ndeki parkların güvenlik aydınlatma ilişkisi

	Aydınlatma yeterli	Emin değilim	Aydınlatma yetersiz
Kocaeli’ndeki Parkları daha güvenli bulanlar %15,3 119 kişi	%46,2 55 kişi	%23,5 28 kişi	%30,2 36 kişi
Emin olmayanlar %44,4 345 kişi	%44,3 153 kişi	%29,2 101 kişi	%26,3 91 kişi
Kocaeli’ndeki Parkları daha güvensiz bulanlar %40,2 312	%4,8 15 kişi	%22,1 69 kişi	%73 228 kişi

Yukarıdaki tabloya göre genel olarak Kocaeli’ndeki parkların %40,2 (312 kişi) oranla güvensiz ve buna bağlı olarak aydınlatmanın da %73 (228 kişi) oranla yetersiz bulunduğu ortaya çıkmıştır. Kocaeli’ndeki parkların güvenli olduğundan emin olmayanlar ise %44,4 ile (345 kişi) en yüksek yüzdeyi oluşturmaktadır. Bununla birlikte bu kişilerin %44,3’ü (153 kişi) aydınlatmaları yeterli bulmuş, %29,2’si (101 kişi) emin olmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla bu kişilerin büyük ölçüde park aydınlatmalarını yeterli bulsalar da güvenlikten neden emin olamadıklarının ayrıca

araştırılması gerektiği söylenebilir. Geriye kalan %15,3'lük kısım (119 kişi) ise parkları güvenli bulduklarını ve bunların da %46,2'si (55 kişi) aydınlatmayı da yeterli bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 15: İzmit'teki parkların güvenlik aydınlatma ilişkisi

	Aydınlatma yeterli	Emin değilim	Aydınlatma yetersiz
İzmit'teki Parkları güvenli bulanlar %28,9 225 kişi	%38,6 87 kişi	%24,8 56 kişi	%36,4 82 kişi
Emin olmayanlar %52 404 kişi	%38,6 156 kişi	%28,2 114 kişi	%33,1 134 kişi
İzmit'teki Parkları güvensiz bulanlar %18,9 147 kişi	%28,5 42 kişi	%28,5 42 kişi	%42,8 63 kişi

Kocaeli'nden İzmit'teki parklar özeline indiğimizde ise kullanıcılar %52 ile (404 kişi) İzmit'teki parkları güvenli bulduklarından emin değiller. Bunların yine büyük bir kısmı %38,6'sı (156 kişi) aydınlatmaları yeterli, %33,1'i (134 kişi) yetersiz buluyorum cevabını vermiştir. Tablo 14'te (Kocaeli) 15'te (İzmit) de katılımcıların büyük bir kısmı parkların güvenliğinden emin değiller. Bunun nedenini öğrenmek için belki de tek tek park isimlerini sormak gerekirdi diyebiliriz.

Tablo 16: Parka gitme sıklıkları

	Frekans	Yüzde
Her gün düzenli	7	0,9
Haftada birkaç gün	67	8,6

Haftada bir gün	128	16,5
Ayda birkaç gün	338	43,6
Ayda bir	117	15,1
Yılda birkaç gün	118	15,2
Toplam	775	100
Cevaplanmayan	88	
Toplam	863	

Katılımcılara yöneltilen "ne sıklıkla parka gidersiniz?" sorusuna %43,6 ile (338 kişi) en yüksek oranla ayda birkaç gün ve %16,5 ile (128 kişi) haftada bir gün gidiyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların üniversite öğrencileri oldukları ve kafeler gibi kapalı mekanları daha çok tercih ettikleri göz önüne alınırsa, bu iki cevabın çoğunlukta olması park kullanımlarının iyi bir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ancak şu da göz önüne alınmalıdır ki anketler katılımcılara çoğunlukla bahar aylarında uygulanmıştır. Dolayısıyla kış aylarında uygulandığında da aynı sonucun alınıp alınmayacağı araştırılmalıdır. Geriye sırasıyla %15,2 ile (118 kişi) yılda birkaç gün, 15,1 ile (117 kişi) ayda bir gidiyorum, %8,6 ile (67 kişi) ve %0,9 ile (7 kişi) her gün düzenli cevabını verenler izlemektedir.

Parka gitme sıklığının park aydınlatmaları ve park güvenliği soruları ile ilişkisine baktığımızda ise; aşağıdaki tablolarda belirtildiği gibi ankete toplam katılanların %0,9'u (7 kişi) parkları her gün düzenli kullanıyorum cevabını vermiştir. Bu cevabı verenler genel toplamda çok az oldukları için aydınlatma ve güvenlik ilişkisine bakılırken genel için belirgin bir sonuç elde edilemeyeceğinden değerlendirmeye alınmamıştır.

Tablo 17: Park kullanım sıklığının aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi

		Park kullanım sıklığı					
	Parkları güvenli bulma	Her gün düzenli	Haftada birkaç gün	Haftada bir gün	Ayda birkaç gün	Ayda bir	Yılda birkaç gün
Aydınlatmayı yeterli bulanlar %36,7 285 kişi	Güvenli bulanlar %19,2 55 kişi	-	%12,7 7 kişi	%12,7 7 kişi	**%58,1** **32 kişi**	%9 5 kişi	%7,2 4 kişi

					(4'ü akşam, 3'ü yalnız gitmiyor		
	Emin olmayanlar %50,1 143 kişi	-	%6,2 9 kişi	%15,3 22 kişi	**%47,5** **68 kişi** (5'i akşam, 3'ü yalnız gitmiyor	%16,7 24 kişi	%13,9 20 kişi
	Güvensiz bulanlar %30,5 87 kişi	%3,4 3 kişi	%4,5 4 kişi	%25,2 22 kişi	**%40,2** **35 kişi** (7'si akşam, 5'i yalnız gitmiyor	%10,3 9 kişi	%16 14 kişi
Aydınlatmadan emin olmayanlar %27,3 212 kişi	Güvenli bulanlar %9,4 20 kişi	%5 1 kişi	%15 3 kişi	%15 3 kişi	**%30** **6 kişi**	%15 3 kişi	%20 4 kişi
	Emin olmayanlar %33 70 kişi	%1,4 1 kişi	%10 7 kişi	%12,8 9 kişi	**%35,7** **25 kişi** (4'si akşam, 2'si yalnız gitmiyor	%20 14 kişi	%20 14 kişi
	Güvensiz bulanlar %57,5 122 kişi	-	%7,3 9 kişi	%17,2 21 kişi	**%41,8** **51 kişi** (4'ü akşam, 2'si yalnız gitmiyor	%14,7 18 kişi	%18,8 23 kişi
Aydınlatmayı yetersiz bulanlar %35,9 279 kişi	Güvenli bulanlar %6 17 kişi	-	%23,5 4 kişi	%35,2 6 kişi	**%29,4** 5 kişi	%5,8 1 kişi	%5,8 1 kişi
	Emin olmayanlar %18,6 52 kişi	%3,8 2 kişi	%5,7 3 kişi	%17,3 9 kişi	**%34,6** **18 kişi**	%13,4 7 kişi	%25 13 kişi

					(3'ü akşam, 1'i tek gitmiyor		
	Güvensiz bulanlar %75,2 210 kişi	-	%10 21 kişi	%13,8 29 kişi	**%46,6** **98 kişi** (13'ü akşam, 6'sı yalnız gitmiyor	%17,1 36 kişi	%12,3 26 kişi

Park ***aydınlatmalarını yeterli bulanlar*** genel toplam içinde %36,7 ile 285 kişidir. Bu kişilerin %19,2'si (55 kişi) parkları güvenli buluyorum, %50,1'i (143 kişi) emin değilim, %30,5'i (87 kişi) güvenli bulmuyorum cevabını vermiştir.

Aydınlatmayı yeterli, parkları da güvenli bulan 55 kişinin %58,1'i (32 kişi) park kullanım sıklığına ayda birkaç gün cevabını vermiştir. Bu 32 kişinin ise 4 tanesi sadece akşam saatlerinde parkları kullanmakta ve 3 tanesi yalnız gitmemektedir. Dolayısıyla buradan parkları güvenli bulmalarına rağmen akşam saatlerinde parkların kullanım oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise; çalışmanın sadece kadınlar üzerinde yapılmış olması göz önüne alınırsa, kadınların akşam saatlerinde kentin pek çok alanını kullanımları azalmaktadır. Kullandıkları toplu taşıma araçlarını, yaşadıkları mahalleleri, yürümek zorunda kaldıkları yolları da güvensiz buluyor ve bu nedenlere parklara akşam saatlerinde gitmeyi tercih etmiyor olabilirler.

Aydınlatmayı yeterli bulan ama parkların güvenli bulduğundan emin olmayan 143 kişinin %47,5'i (68 kişi); park kullanım sıklığı sorusuna ayda birkaç gün, %16,7'si (24 kişi) ayda bir gün cevabını vermiştir. Bu yüzdelere göre ayda birkaç gün cevabının yüksek çıkmış olması bu kişilerin parkların güvenli olduğundan emin olmasalar da park kullanımlarını yüksek bir sıklıkta gerçekleştirdiklerini gösteriyor. Bu durumda bu 68 kişinin ne kadarı parkları hangi saatlerde kullanıyor diye baktığımızda; sadece 5 tanesi parkları akşam kullanmakta ve 3 tanesi yalnız gitmemektedir. Güvenlikten emin olamadıkları için parkları gündüz saatlerinde kullananlar çoğunluktadır denilebilir.

Aydınlatmayı yeterli ancak parkları güvensiz bulan 87 kişinin %40,2'si (35 kişi) park kullanım sıklıkları ayda birkaç gün ve %25,2'si (22 kişi) haftada bir gün ile yine yüksek bir kullanım gösterdikleri söylenebilir. Bu güvensizlikle bağlantılı olarak ayda birkaç gün cevabını veren 35 kişinin; 7 tanesi parkları akşam saatlerinde kullandıklarını belirtseler de 5 tanesi bu saatlerde yalnız gitmemektedir. Dolayısıyla bu kişilerin güvensizliğinin aydınlatma kaynaklı olmadığı, parkların konumu veya parkları kullanan diğer insanlardan kaynaklı olduğu söylenebilir.

Park aydınlatmalarının yeterliliğinden ***emin olmayanlar*** toplamın %27,3'ünü (212 kişi) oluşturmaktadır. Bunların sadece %9,4'ü (20 kişi) parkları güvenli buluyorum, %33'ü (70 kişi) park güvenliğinden emin değilim, %57,5 (122 kişi) parkları güvensiz buluyorum cevabını vermiştir.

Aydınlatmanın yeterliliğinden ve parkların güvenli olduğundan emin olmayan 70 kişinin %35,7'si (25 kişi); park kullanım sıklığı sorusuna ayda birkaç gün cevabını vermiştir. Bu 25 kişinin, 4 tanesi akşam saatlerinde parka gitmekte ve bunların da 2 tanesi parklara yalnız gitmemektedir.

Aydınlatmadan emin olmayan ve parkları güvensiz bulan 122 kişinin %41,8'i (51 kişi); park kullanım sıklığına ayda birkaç gün, %18,8'i (23 kişi) yılda birkaç gün ve %17,2'si (21 kişi) haftada bir gün cevabını vermiştir. Ayda birkaç gün gidiyorum diyen bu 51 kişinin 4 tanesi parkları akşam saatlerinde kullanıyorum demiş, 21 tanesi saatin fark etmediğini belirtmiştir. Saat fark etmez diyenlerin 13 tanesi ise parklara yalnız başına gitmemektedir. Akşam saatlerinde gidenlerin de 2 tanesi yalnız gitmemektedir. En ilginç sonuç ise parkları güvensiz bulmalarına rağmen haftada bir gün kullanan 21 kişidir. Demek ki güvenlik sıkıntısı yaratan unsurlar bulunup azaltılırsa kişilerin park kullanım oranları artabilecektir.

Park aydınlatmalarını ***yetersiz bulanlar*** ise genel toplamda %35,9 ile 279 kişidir. Bu kişilerin %6'sı (17 kişi); parkları güvenli buluyorum, %18,6'sı (52 kişi) güvenli bulduğumdan emin değilim, %75,2'si (210 kişi) ise parkları güvenli

bulmuyorum cevabını vermiştir. Aydınlatma yetersiz ve parkları güvenli bulduğumdan emin değilim diyen 52 kişinin park kullanım sıklıkları; %34,6 ile (18 kişi) parkları ayda birkaç gün, %25 ile (13 kişi) yılda birkaç gündür.

Aydınlatma yetersiz buna bağlı olarak parklar da güvensiz diyen 210 kişinin %46,6'sı (98 kişi) parkları ayda birkaç gün %17,1'i (36 kişi) ayda bir gün, %12,3'ü (26 kişi) yılda birkaç gün kullanmaktadır. Bu yüzdelere baktığımızda; aydınlatma ve güvenliğin yetersiz görülmesine rağmen bu 210 katılımcı kullanım sıklıkları değişse de parklara gitmeyi tercih etmektedir. Belki de bu katılımcılar parkları güvenli bulsalar park kullanım sıklıkları artacaktır da diyebiliriz.

Bu durumda parkları ayda birkaç gün kullanan 98 kişinin parklara hangi saatlerde kullandıkları ve tek başlarına gidip gitmediklerine bakmak gerekir. Burada ilginç bir sonuçla karşılaşılmıştır; parkları ayda birkaç gün kullanan 98 kişinin; 13 tanesi parkları sadece akşam saatlerinde (6 tanesi yalnız gitmiyor) kullandıklarını, belirtmişlerdir.

Tablo 18: Park kullanım saatleri

Park kullanım saatleri					
Sabah	Öğle	Öğleden sonra	İş çıkışı	Akşam	Saat fark etmez
%3,7 29 kişi	%14,5 113 kişi	**%41,4** **322 kişi**	%1,4 11 kişi	%12,6 98 kişi	%32,8 255 kişi

Gündüz saatlerinin; sabah, öğle, öğleden sonra şeklinde ayrılması nedeniyle birden fazla (sabah/öğle, sabah/öğleden sonra, öğle/öğleden sonra vb.) seçenek işaretleyenler olmuştur. Dolayısıyla yatay düzlemde park kullanım saatleri toplandığında %100'den fazla bir oran çıkmıştır ancak bu durum, park kullanım saatlerinin aşağıdaki tablolarda görüleceği üzere aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkilendirildiğinde bu soruların yüzdelerini etkilememiştir.

Tablo 19: Park kullanım saatlerinin, aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi

		Park kullanım saatleri					
	Parkları güvenli bulma	Sabah	Öğle	Öğleden sonra	İş çıkışı	Akşam	Fark etmez
Aydınlatmayı yeterli bulanlar %36,7 285 kişi	Güvenli bulanlar %19,2 55 kişi	%7,2 4 kişi (2 kişi-parka tek gitmiyor)	%5,4 3 kişi (Hepsi tek gidiyor)	**%41,8 23 kişi** (9 kişi-parka tek gitmiyor)	-	%12,7 7 kişi (4 kişi-tek gitmiyor)	%38,1 21 kişi (8 kişi-tek gitmiyor)
	Emin olmayanlar %50,1 143 kişi	%3,4 5 kişi (1 kişi-tek gitmiyor)	%16,7 24 kişi (11 kişi-tek gitmiyor)	**%48,2 69 kişi** (47 kişi-tek gitmiyor)	%2 3 kişi (Hiçbiri tek gitmiyor)	%9 13 kişi (6 kişi-tek gitmiyor)	%27,2 39 kişi (24 kişi-tek gitmiyor)
	Güvensiz bulanlar %30,5 87 kişi	%3,4 3 kişi (Hepsi tek gidiyor)	%16 14 kişi (6 kişi-tek gitmiyor)	**%42,5 37 kişi** (19 kişi-tek gitmiyor)	%2,2 2 kişi (Hepsi tek gidiyor)	%21,8 19 kişi (15 kişi-tek gitmiyor)	%19,5 17 kişi (7 kişi-tek gitmiyor)
Aydınlatmadan emin olmayanlar %27,3 212 kişi	Güvenli bulanlar %9,4 20 kişi	-	%40 8 kişi (3 kişi-tek gitmiyor)	**%45 9 kişi** (2 kişi-tek gitmiyor)	%5 1 kişi (Tek gidiyor)	%15 3 kişi (2 kişi-tek gitmiyor)	%10 2 kişi 1 kişi-tek gitmiyor)
	Emin olmayanlar %33 70 kişi	%2,8 2 kişi (1 kişi-tek gitmiyor)	%14,2 10 kişi (4 kişi-tek gitmiyor)	**%44,2 31 kişi** (16 kişi-tek gitmiyor)	-	%10 7 kişi (4 kişi-tek gitmiyor)	%34,2 24 kişi (13 kişi-tek gitmiyor)

	Güvensiz bulanlar %57,5 122 kişi	%2,4 3 kişi (Hiçbiri tek gitmiyor)	%13,9 17 kişi (7 kişi-tek gitmiyor)	**%36 44 kişi** (32 kişi-tek gitmiyor)	-	%10,6 13 kişi (7 kişi-tek gitmiyor)	%39,3 48 kişi (27 kişi-tek gitmiyor)
Aydınlatmayı yetersiz bulanlar %35,9 279 kişi	Güvenli bulanlar %6 17 kişi	-	-	%17,6 3 kişi (Hepsi tek gidiyor)	-	%35,2 6 kişi (2 kişi-tek gitmiyor)	%47 8 kişi (3 kişi-tek gitmiyor)
	Emin olmayanlar %18,6 52 kişi	%3,8 2 kişi (Hiçbiri tek gitmiyor)	%9,6 5 kişi (Hiçbiri tek gitmiyor)	**%40,3 21 kişi** (10 kişi-tek gitmiyor)	-	%9,6 5 kişi (1 kişi-tek gitmiyor)	%38,4 20 kişi (5 kişi-tek gitmiyor)
	Güvensiz bulanlar %75,2 210 kişi	%4,7 10 kişi (5 kişi-tek gitmiyor)	%15,2 32 kişi (26 kişi-tek gitmiyor)	**%38 80 kişi** (50 kişi-tek gitmiyor)	%1,9 4 kişi (3 kişi-tek gitmiyor)	%11,9 25 kişi (15 kişi-tek gitmiyor)	%36,1 76 kişi (39 kişi-tek gitmiyor)

Aydınlatma ve güvenlik arasında anlamlı bir sonuç elde etmek için katılımcıların parkları kullanım saatlerine de bakılmıştır. “Parklara günün hangi saatlerinde gidersiniz?” sorusunun seçenekleri; sabah, öğle, öğleden sonra, iş çıkışı, akşam ve saat fark etmez olarak belirlenmiştir.

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi aydınlatmayı ***yeterli bulanlardan***, parkları da güvenli bulduğunu belirtenlerin %41,8 (23 kişi) gibi büyük bir bölümü parkları öğleden sonra kullandıklarını belirtmişlerdir. Yani parklar güvenli diyen bu kişiler akşam saatlerinde parkları çok az oranda kullandıkları için (7 kişi) bu verilerden anlamlı bir sonuç elde edilemez.

Aydınlatmayı yeterli bulup, park güvenliğinden emin olmadığını belirtenlerin (143 kişi) %48,2'si (69 kişi) parkları öğleden sonra kullandıklarını belirtmişlerdir ancak bu kişilerin de gece kullanımları çok düşük olduğundan anlamlı bir veri elde edilemez.

Aydınlatmayı yeterli görüp parkları güvensiz bulanların %42,5'i (37 kişi) parkları öğleden sonra kullanmaktadır. %21,8'i (19 kişi) akşamları parkları kullanmaktadır. Buradan bu kişilerin parkların aydınlatmaları yeterli olsa da parkları başka nedenlerle güvensiz buldukları söylenebilir çünkü 19 kişinin 15 tanesi parklara tek başına gitmediğini belirtmiştir.

Aydınlatmanın yeterliliğinden ***emin olmayanların*** %57,5 (122 kişi) gibi ciddi bir oranı parkları güvensiz bulmaktadır. Güvensiz bulanların %36'sı (44 kişi) parkları öğleden sonra kullanmaktadır. %39,3'ü (48 kişi) ise saatin fark etmediğini belirtmiş buna rağmen bu 48 kişinin 27 tanesinin parklara tek başlarına gitmedikleri görülmüştür. Öğleden sonra gitmeyi seçen 44 kişinin de 32 tanesi parklara tek gitmeyi tercih etmemektedir. Gündüz gidenlerin park güvensizliğinin gittikleri parkların konumuna, o parkı kullanan insan profiline bağlı olduğu veya güvensizlikten bağımsız olarak (arkadaşları veya aileleri ile vakit geçirmek vb.) yalnız gitmemeyi tercih ettikleri de söylenebilir. Çünkü anketler sırasında "yalnız gitmiyorum ama bunun güvenlikle bir ilgisi yok, tek başıma canım sıkılıyor, ailemle veya arkadaşlarımla bu alanlarda vakit geçirmeyi tercih ediyorum" gibi cevaplarla karşılaşılmıştır.

Aydınlatmayı ***yetersiz bulanlarda***, parkları güvensiz bulanlar %75,2 ile (210 kişi) ciddi bir yüzdeyi oluşturmaktadır. Bunların içinde %80 ile 50 kişi parkları öğleden sonra kullanmaktadır. İlginç bir sonuç ise aydınlatmayı yetersiz görüp parkları da güvensiz bulmalarına rağmen %11,9 ile 25 kişi parkları yalnızca akşam kullandıklarını belirtmişlerdir. Ancak güvensiz bulmalarına rağmen neden akşam kullandıkları sorusuna karşılık bu kişilerin %60'ının (15 kişi) parklara tek başlarına gitmedikleri görülmüştür. Yine güvensiz bulmalarına rağmen %36,1 ile 76 kişi ise saatin fark etmediğini belirtmişlerdir. Bu kişilerin de yarıdan fazlası (39 kişi) tek başlarına parklara gitmediklerini belirtmişlerdir. Buna göre parklara tek gitmeme oranı diğerlerinden (aydınlatmayı yeterli görenler veya emin olmayanlardan) yüksek

çıkmıştır; %50 ve üzeri tek gitmiyor diğerlerinde tek gitmeyenlerin oranı %50'den düşüktür. Dolayısıyla aydınlatma yetersiz ve parklar güvensiz ise yalnız gitmeme eğilimi artıyor.

Tablo 20: Parka gitme amaçları

Sosyalleşme	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	276	35,8
Hayır	496	64,2
Toplam	772	100
Cevaplanmayan	91	
Toplam	863	
Dinlenme	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	**512**	**66,1**
Hayır	263	33,9
Toplam	775	100
Cevaplanmayan	88	
Toplam	863	
Çocuk Gezdirme	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	91	11,7
Hayır	684	88,3
Toplam	775	100
Cevaplanmayan	88	
Toplam	863	

Spor	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	139	17,9
Hayır	636	82,1
Toplam	775	100
Cevaplanmayan	88	
Toplam	863	
Kestirme Yol	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	23	3
Hayır	752	97
Toplam	775	100
Cevaplanmayan	88	
Toplam	863	
Diğer	**Frekans**	**Yüzde**
Evet	76	9,8
Hayır	700	90,2
Toplam	776	100
Cevaplanmayan	87	
Toplam	863	

Katılımcılara yöneltilen "ne amaçla parka gidersiniz?" sorusuna çoklu cevap verilmiştir. %66,1'lik (512 kişi) çok büyük bir kesimin parkları dinlenme amaçlı kullandıkları görülmüştür. Bunu %35,8 ile (276 kişi) sosyalleşme cevabını verenler izlemektedir. Dinlenme insanların fizyolojik bir ihtiyacıdır, sosyalleşme ise tek başına yaşamını sürdüremeyen, birbirlerine her anlamda ihtiyaç duyan bir varlık olan insanın yaşadığı topluma dahil olması sürecidir. Dolayısıyla katılımcıların büyük çoğunluğunun bu cevapları vermesi parkların bu ihtiyaç ve süreçleri karşılayabilen

yerler olduğunu göstermektedir. Spor amaçlı parka gidiyorum cevabını verenler %17,9 ile 139 kişidir. Bu düşük yüzde, üniversite öğrencilerinin parkları spor alanı olarak kullanmadıklarını göstermektedir. Örneklemin üniversite öğrencileri olmaları dolayısıyla çocuk gezdirme amaçlı kullanımın %11,7 (91 kişi) gibi düşük bir orana sahip olması normaldir. %3 ile sadece 23 kişi parkları kestirme yol olarak kullanmaktadır.

Tablo 21: Park kullanım amaçlarının, aydınlatma ve güvenlik sorularıyla ilişkisi

		Park kullanım amaçları					
	Parkları güvenli bulma	Sosyalleşme	Dinlenme	Çocuk Gezdirme	Spor	Kestirme Yol	Diğer
Aydınlatmayı yeterli bulanlar %36,7 285 kişi	Güvenli bulanlar %19,2 55 kişi	%34,5 19 kişi	**%60 33 kişi** (5'i akşam, 3'ü yalnız gitmiyor	%7,2 4 kişi	%18,18 10 kişi	-	%12,7 7 kişi
	Emin olmayanlar %50,1 143 kişi	%35,6 51 kişi	**%65 93 kişi** (8'i akşam, 4'ü yalnız gitmiyor	%9 13 kişi	%18,8 27 kişi	%0,6 1 kişi	%6,2 9 kişi
	Güvensiz bulanlar %30,5 87 kişi	%37,9 33 kişi (7'si akşam, 6'sı yalnız gitmiyor	**%58,6 51 kişi** (11'akşam, 9'u yalnız gitmiyor	%16 14 kişi	%12,6 11 kişi	%3,4 3 kişi	%10,3 9 kişi
Aydınlatmadan emin olmayanlar %27,3 212 kişi	Güvenli bulanlar %9,4 20 kişi	%25 5 kişi	**%75 15 kişi** (2'si akşam, 1'i yalnız gitmiyor	-	%10 2 kişi	-	%5 1 kişi
	Emin olmayanlar	%31,4	**%67,1**	%10	%17,1	%1,4	%7,1

	%33 70 kişi	22 kişi	**47 kişi** (4'ü akşam, 2'si yalnız gitmiyor	7 kişi	12 kişi	1 kişi	5 kişi
	Güvensiz bulanlar %57,5 122 kişi	%35,2 43 kişi (6'sı akşam, 3'ü yalnız gitmiyor	**%56,5** **69 kişi** (6'sı akşam, 4'ü yalnız gitmiyor	%13,9 17 kişi	%16,3 20 kişi	%3,2 4 kişi	%12,2 15 kişi
Aydınlatmayı yetersiz bulanlar %35,9 279 kişi	Güvenli bulanlar %6 17 kişi	%41,1 7 kişi	**%41,1** **7 kişi**	%11,7 2 kişi	%17,6 3 kişi	%5,8 1 kişi	%23,5 4 kişi
	Emin olmayanlar %18,6 52 kişi	%34,6 18 kişi	**%75** **39 kişi** (3'ü akşam, 1'i yalnız gitmiyor	%19,2 10 kişi	%13,4 7 kişi	%7,6 4 kişi	%9,6 5 kişi
	Güvensiz bulanlar %75,2 210 kişi	%37,1 78 kişi (10'u akşam, 6'si yalnız gitmiyor	**%75,2** **158 kişi** (18'i akşam, 12'si yalnız gitmiyor	%11,4 24 kişi	%22,3 47 kişi (5'i akşam, 3'ü yalnız gitmiyor	%4,2 9 kişi	%10 21 kişi

Aydınlatmayı ***yeterli*** ve parkları da güvenli bulan 55 kişinin %60'ı (33 kişi) parkları dinlenme amaçlı kullanıyorum cevabını vermiştir. Bu 33 kişinin 5 tanesi akşam saatlerinde parkları (3'ü yalnız gitmiyor) kullandıklarını belirtmişlerdir.

%34,5'i (19 kişi) sosyalleşme amaçlı kullanıyorum cevabını vermiştir. Bunların 9 tanesi parkları gündüz saatlerinde, 3 tanesi akşam saatlerinde ve 7 tanesi saatin fark etmediğini belirtmişlerdir.

Aydınlatma yeterli ancak parkların güvenliğinden emin değilim diyen 143 kişinin %65'i (93 kişi) parkları dinlenme amaçlı, %35,6'sı (51 kişi) sosyalleşme amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı parka giden 93 kişinin 52 tanesi parklara tek başına gitmiyor ve 56 tanesi parkları gündüz saatlerinde, 8 tanesi akşam saatlerinde (4'ü yalnız gitmiyor) kullanmakta, 29 tanesi için saat fark etmemektedir. Park güvenliğinden emin olmadıkları için bu kişilerin büyük bir kısmı parklara tek gitmiyor ve dinlenme amaçlı olarak daha çok gündüz saatlerini tercih ettikleri söylenebilir.

Aydınlatma yeterli ancak parkları güvenli bulmuyorum cevabını veren 87 kişinin %58,6'sı (51 kişi) yine parkları dinlenme amaçlı, %37,9'u (33 kişi) sosyalleşme amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı giden 51 kişinin 25'i parkları gündüz saatlerinde, 11 tanesi akşam saatlerinde kullanmakta (9'u yalnız gitmiyor), 15 tanesi için saat fark etmemektedir. Sosyalleşme amaçlı giden 33 kişinin; 7 tanesi akşam saatlerinde (6 tanesi yalnız gitmiyor) parkları kullanmaktadır. Parkları güvensiz bulmaları dolayısıyla gündüz saatlerinde dinlenmeyi seçenler çoğunluktadır. Demek ki park aydınlatmaları yeterli olsa da kullanıcılar kendilerini akşam saatlerinde güvende hissetmemektedir. Bu çalışmada aydınlatma-güvenlik ilişkisi incelendiği için kullanıcılara parkları tek başlarına kullanıp kullanmadıkları sorulmuş; bu 11 kişinin 9 tanesinden parkları tek başlarına kullanmadıkları cevabı alınmıştır.

Park aydınlatmaları yeterli bulduğumdan ***emin değilim*** ancak parkları güvenli buluyorum diyen 20 kişinin %75'i (15 kişi) parkları dinlenme amaçlı kullanmaktadır. Bu 15 kişinin 4 tanesi akşam saatlerinde parkları (2'si yalnız gitmiyor) kullanmaktadır.

Aydınlatmadan emin değilim dolayısıyla parkların güvenli olduğundan da emin değilim diyen 70 kişinin %67,1'i (47 kişi) parkları dinlenme amaçlı, %31,4'ü (22 kişi) sosyalleşme amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı parkları kullanan 47 kişinin 4 tanesi parkları akşam (2'si yalnız gitmiyor) kullanmaktadır.

Aydınlatmadan emin değilim bu nedenle de parkları güvenli bulmuyorum diyen 122 kişinin %56,5'i (69 kişi) parkları dinlenme amaçlı, %35,2'si (43 kişi) sosyalleşme, %16,3'ü (20 kişi) spor amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı parkları kullanan 69 kişinin 6 tanesi parkları akşam saatlerinde (4'ü yalnız gitmiyor) kullanmaktadır. Sosyalleşme amaçlı parkları kullanan 43 kişinin 6 tanesi akşam saatlerinde parkları (3'ü yalnız gitmiyor) kullanmaktadır. Spor amaçlı parkları kullanan 20 kişinin 6 tanesi akşam (2'si yalnız gitmiyor) saatlerinde parkları kullanmaktadır.

Park aydınlatmalarını y***etersiz*** buluyorum ancak parkları güvenli buluyorum diyen 17 kişidir ve park kullanım amaçları en çok dinlenme ve sosyalleşmedir.

Aydınlatmalar yetersiz ve parkları güvenli bulduğumdan emin değilim diyen 52 kişinin %75'i (39 kişi) parkları dinlenme, %34,6'sı (18 kişi) sosyalleşme amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı parkları kullanan 39 kişinin sadece 3 tanesi parkları akşam saatlerinde (1'i yalnız gitmiyor) kullanmaktadır.

Aydınlatma yetersiz ve parklar güvensiz diyen 210 kişinin ise %75,2'si (158 kişi) yine parkları dinlenme amaçlı, %37,1'i (78 kişi) sosyalleşme amaçlı, %22,3'ü (47 kişi) spor amaçlı kullanmaktadır. Dinlenme amaçlı giden 158 kişinin 18 tanesi parkları akşam saatlerinde kullanmakta ve 12 tanesi bu saatlerde yalnız gitmemektedir. Sosyalleşme amaçlı kullanan 78 kişinin de 10 tanesi parkları akşam kullanmakta ve 6 tanesi yalnız gitmemektedir. Spor amaçlı parkları kullanan 47 kişinin ise 5 tanesi akşam saatlerinde (3'ü yalnız gitmiyor) parkları kullanmaktadır.

Bu yüzdeler sonucunda aydınlatma yeterli/yetersiz/emin değilim diyenlerin hepsinde parkları güvensiz bulanlar çoğunluktadır ve bu kişiler yine de parkları birden fazla amaç için en çok kullananlardır diyebiliriz. Yine hepsinde parkların akşam saatlerinde kullanımları düşük ve bu saatlerde parklara yalnız gitmemeyi tercih etme oranları yüksektir.

SONUÇ

Kamusal alanlar, sürekli değişen, dönüşen ve büyüyen dinamik bir organizma olan kentlerin bu dinamikliğini sağlayan, kentte yaşayan insanların sosyal, ekonomik ve kültürel her türlü ihtiyacına cevap verebilmesini sağlayan alanlardır. Özellikle açık-yeşil kamusal alanlar, kentte yaşayan insanlara kentin yoğunluğundan, stresinden uzaklaşmak, dinlenmek ve yeşille iç içe olup nefes alabilecek ortamlar sunmaları dolayısıyla kent yaşamında kentli insanı için önemli bir yere sahiptirler. İnsanlara bu ortamları sunan, onları dinlendiren hem aileleri ve arkadaşlarıyla hem de farklı insanlarla bir araya gelmelerini; kentin betonlarından biraz olsun uzaklaştırıp doğayla yakınlaşmalarını ve bunun yanında çeşitli sosyo-kültürel, rekreasyonel ve sportif faaliyetlerde de bulunmalarını sağlayan kentsel açık-yeşil alanların en önemlilerinden biri ise kent parklarıdır.

Kent parkları, kent içinde yeşil sistemi oluşturma özelliği ve bu sistemin devamlılığını sağlama açısından hem bir kentsel öge hem de sosyal bir mekân olma özelliğine sahiptir. Kentli kültür birikiminin yansıdığı ve toplumsal iletişimin gerçekleştiği, kent insanına doğal yaşamı barındırması dolayısıyla sağlıklı bir ortamın sunulduğu mekanlardır. Çok farklı şekillerde tanımlansa da kent parkları genel olarak, kentte yaşayanların boş vakitlerini değerlendirdikleri, dinlenip nefes alabildikleri, istendiği her an gidilebilecek ulaşılabilirlikte olan, işlevsel alanları bulunan açık ve yeşil alanlardır. Kent parkları, kent insanının, kentin yoğun temposundan kaçmak istediğinde, çok kısa bir süre de olsa nefes almak istediğinde, başka insanlarla iletişim kurup sosyalleşmek istediğinde, kısacası her koşulda kent yaşamının olmazsa olmazıdır. Bu özellikleri dolayısıyla zamanla değişen kullanım ihtiyaçlarına göre şekillenen bir yapıdadırlar ve bu yapıları gereği; mahalle parkı, bölge parkı ve kent parkı olarak sınıflandırılmıştır.

Kent parkları kent insanına sunduğu faydalar yanında kentin ekonomi ve ekolojisine de çeşitli faydalar sağladıkları için işlevleri; ekonomik, ekolojik ve sosyal işlevler olarak ayrılmışlardır. Ekonomik anlamda; parklarda bulunan ağaçlar ve yeşil alanlar enerji maliyetlerinin azaltılmasına katkı sağlamaktadırlar. Yine bulundurdukları yeşil alanlar ile mülk değeri sağlamaktadırlar. Etrafında yeşil alanlar ve parklar olan

konutlar insanlar tarafından daha çok tercih edilmekte, bu da yine kent parklarının insanlar için ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Ekolojik anlamda; kent içinde doğal bir ortam yaratan yeşil alanlar biyoçeşitliliğin sağlanmasından iklimin düzenlenmesine kadar kent yaşamına katkı sağlarlar. Doğanın kent içindeki temsilcisi diyebileceğimiz kentsel parklar, kentlerin ve kentlilerin doğayla olan ilişkilerini sürdürmelerine imkân tanımaktadır. Sosyal anlamda ise bu alanlar kentli insanının bir araya gelerek etkileşimde bulunmasını, çeşitli sosyo-kültürel, rekreasyonel, sportif faaliyetlerle bir araya gelmesini sağlayan; bu şekilde de insanların hem ruh hem fiziksel sağlıklarına da katkı sağlayan alanlardır. Parklarda bulunan oyun alanları da çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimlerine katkıda bulunmaktadır.

Kentte kamusal alan kavramı geçmişten günümüze temelde siyasal, yani siyasetin yapıldığı alan olarak tanımlanmıştır. Feodal dönemden kapitalist döneme geçişle birlikte kamusal alan kavramı kamuoyunu oluşturacak şekilde genişlemiştir. Burjuva toplumunda devlet otoritesi kişisel olmaktan çıkmış, ekonomik ve siyasal olanın birbirinden ayrı alanlar olduğu tanımlanmıştır. Devlet ile toplum birbiriyle ilişkili ama kendi kuralları uyarınca yürüyecek işleyişlere sahip iki ayrı özne olarak ortaya çıkmıştır (Karadağ, 2006: 26; Çalışkan, 2014: 46; Hasdemir ve Coşkun, 2008: 124). Bu devlet ve toplum ayrımıyla devlet dışında bir kamusal alana işaret eden Habermas, kamusal alana bu özelliğini kazandıranın özel alan (burjuva ailesi) olduğunu belirterek bir ayrıma gitmiştir. Dolayısıyla kamusal alan dediğimizde karşısına özel alanı da koyarak açıklamak zorundayız. Ancak bu ayrım da geçmişten günümüze cinsiyet temelli bir ayrımla anlatılmış; kamusal alan erkeğe, özel alan kadına ait kabul edilmiştir. Kamusal alan baskının, siyasalın ve erkin, özel alan ise siyasalı içermeyen, doğal, gönüllülüğe dayalı bireysel özgürlük alanı olarak tanımlanmıştır (Akkirman, 2017: 48). Dolayısıyla kamusal alana daha çok önem verilmekte, özel alan hep ikincil konumda kalmaktadır. Kamusal ve özel alanın bu şekilde cinsiyet temelli bir ayrımla tanımlanması, kent mekanlarının kullanımında yansımasını bulmuştur.

Cinsiyet, bireyin biyolojik ve genetik özellikleri dolayısıyla kadın ve erkek olarak nitelendirilmektedir. Bu özellikler kadın ve erkek arasında bir eşitsizlik değil, cins farkı yaratmaktadır. Ancak toplumda kadın veya erkek olmak iki cins arasında bir eşitsizlik yaratmıştır. Bu nedenle bireyin cinsiyeti biyolojik ve toplumsal cinsiyet olarak değerlendirilmektedir. Biyolojik cinsiyet; kadın-erkek arasındaki fiziksel farklılıktır.

Toplumsal cinsiyet ise kadın ve erkeğin sosyal ve kültürel açıdan tanımlanmasıdır. Bu durum tarih boyunca kadınların erkek hegemonyası altında ikincil planda kalmalarına neden olmuş toplum hayatının her aşamasında kadınları olumsuz etkilemiştir.

Eski Yunan ve Roma geleneğinde kadın, alınıp satılan veya devredilen bir eşya; kötülüğün kaynağı, yaratılışta eksik kalmış sıra dışı bir varlık olarak kabul edilmiştir. Kadınlar evleneceği erkeği seçmede söz sahibi olamaz onların yerine babaları veya erkek aile büyükleri karar verdiği, kız çocukları evde eğitim gördüğü ve bu durumun Doğu uygarlıklarında da değişmediği, çalışmanın birinci bölümünde belirtilmişti.

Osmanlı'ya baktığımızda da toplumsal alanda erkek alanı ve kadın alanı ayrımının yapıldığı görülür. Kadınları kendi alanlarında tutmak için fermanlar çıkarılmış, denetlemeler yapılmış, nasıl giyineceklerinden, sokağa çıkmalarına, erkeklerle olan ilişkilerine kadar onlar adına kararlar verilmiştir. Kadının eve ait görülmesi evlerin mimarisine de harem-selamlık bölümleri, yüksek bahçe duvarları şeklinde yansımıştır. Tanzimat'la başlayan modernleşme döneminde ise bu baskı daha da artmıştır. Kadın erkeğe bağımlı hale getirilmeye çalışılmış, annelik rolleriyle erkeğin yapamadıklarını toplum için üstlenmesi gerektiğine inanılmış, toplumun, devletin ve erkeğin özünü temsil eden kadının korunması (!) bunların devamlılığı için çok önemli görülmüştür.

Bu tarihsel sürecin kadın üzerinde kurduğu baskı ve kısıtlamalar sonucu 18. yüzyıldan itibaren kadınlar farklı coğrafyalarda toplumsal, siyasal, sosyal, hukuki ve idari pek çok alanda var olan eşitsizliklere ve toplum içindeki rollerine karşı mücadeleye girişmişlerdir. Feminizm olarak adlandırılan bu mücadele ilk olarak yerel düzlemde toplumsal bir hareket olarak ortaya çıkmış, daha sonraları ise geniş düzlemde hem toplumsal hem de politik bir harekete dönüşmüştür (Taş, 2016: 164).

Yukarıda belirtildiği gibi cinsiyet eşitsizliği sadece eğitim, yaşama, istihdam, sosyal ve siyasal haklar ile sınırlı kalmamış; kentsel mekanların ve bu çalışma özelinde kamusal alanların kullanımında da toplumsal bütün içinde kadın, cinsiyete bağlı eşitsizlikler yaşadığı gibi, kadına yönelik şiddetin doğurduğu kendini belli mekanlarda güvende hissetmeme hali kadınların kentsel mekanları kullanımına sınırlılıklar getirmiştir. Kadınların büyük bir bölümü güvenlik nedeniyle kentin bazı mekanlarından uzak durmakta

veya belli saatlerde bu mekanlara gidebilmektedir. Bu yüzden güvenlik, kadınlar için erkeklerden daha farklı bir önem taşır.

Bu çalışmada açık-yeşil kamusal alanlardan olan kentsel parkların, cinsiyet ayrımı temelinde kadınlar tarafından güvenliği, aydınlatma ile ilişkisi özeline indirgenerek incelenmiş, yanlış ve çok fazla aydınlatmanın bir çevre kirliliği türü olan ışık kirliliğine neden olması ve yarattığı kamaşma ve parlamalar sonucu bu mekanlarda güven yerine aslında bir güvensizlik yaratabileceği ve insanların bu durumun farkında olup olmadıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Işık, aydınlatma olgusunun en temel unsurudur. Işığın kaynakları; güneş, yıldızlar, lamba, mum vb.dir. Bu ışık kaynaklarının bir nesneye ve çevreye ışık yollayarak, o nesneyi veya çevreyi görünür kılmasına aydınlatma denir (Coşkun, 2005: 4; Onuk, 2008: 3). Aydınlatma, gün ışığının yetersiz kaldığı zamanlarda görebilmeyi sağlayan en önemli ögedir. Görülmesi istenen çevreler ve nesneler bulundukları mekanlara, zamanlara, koşul ve amaçlara göre değişik şekillerde aydınlatılmaktadır. Kentleşmenin artmasıyla birlikte kentlerde özellikle geceleri güvenlik sorunları ortaya çıkmaya başlamıştır. Dolayısıyla aydınlatma, kentsel mekanlarda özellikle geceleri, insanların kendilerini güvende hissetmelerini, bulundukları ortamı net bir şekilde görebilmelerini ve böylelikle bu ortamlar rahat hareket etmelerini sağlamak amacıyla kullanılan önemli bir araçtır.

Aydınlatma olumlu veya olumsuz etkileri ile de insan sağlığı, kent yaşamı ve çevre için de önem taşımaktadır. İnsanların göz sağlıklarını koruyarak görme yeteneklerini artırır, çalışma hayatlarında daha verimli olmalarını sağlar, trafik kazalarını ve insanların çalışırken hata yapmalarını ve iş kazalarını engeller. Kentte ise hayatı her açıdan kolaylaştıran bir etkide bulunur. Çevre için ise aydınlatma bazı olumsuzluklar yaratabilmektedir. Kentlerde insanların yaşamlarını gece de sürdürmelerini sağlamak için yapılan dış aydınlatmaların neden olduğu ışık kirliliği bu olumsuzlukların en büyüğüdür. Kent parklarının aydınlatmaları da özellikle geceleri bu alanların güvenli olmalarını ve kullanımlarını artırmak için yapılmaktadır. Bu aydınlatmaların plansız ve düşünülmeden yapılması sonucu bu alanlarda aşırı ve yanlış aydınlatmalar ortaya çıkmaktadır. Yanlış yapılan bu aydınlatmalar etrafta daha çok kör nokta ve gözlerde kamaşma yaratarak güvenlik yerine bir güvensizlik yaratmaktadır.

Işık kirliliği; aydınlatmada ışığın aşırı miktarda, yanlış yerde ve yönde kullanılmasıdır (Ansarı, 2013: 12). Geçmişten günümüze ışığın kullanımının artması ve değişmesi, aydınlatmanın güvenlik amacının yanında kent hayatını estetik hale getirme amacıyla kullanımının artması, bir yerin ne kadar aydınlık olursa o kadar güvenilir, modern ve gelişmiş olarak algılanması ışık kirliliğinin ortaya çıkmasına ve artmasına neden olmuştur. Bunun için öncelikle ışık kirliliğinin nasıl önlenebileceği düşünülmelidir. Işık kirliliğinin bu olumsuz etkileri ancak tekniğine uygun ve doğru bir biçimde yapılmış aydınlatma elemanları ile olanaklıdır. Yani aydınlatmanın niceliği, niteliği, ışığın renkleri, ışığın yapısı gibi teknik ölçütlerine uyularak ışık kirliliği önlenebilir.

Ancak daha önce de belirtildiği ve çalışmanın da odağını oluşturan; kent hayatında birçok nedenle kullanımı artan, aşırı ve yanlış aydınlatmaların ışık kirliliği yaratarak insanlar için aslında bir güvensizlik oluşturması ve bunun farkında olunmamasıdır. Bu amaçla çalışmanın üçüncü bölümde yapılan alan araştırmasıyla parkları kullanan kadın öğrencilerin bu alanları güvenli bulma durumları aydınlatmaları yeterli bulma ilişkileri üzerinden incelenmiş, ışık kirliliği ile güvenli algılama durumları arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Kamusal alan olarak parkların kadın öğrenciler tarafından kullanımı ve güvenli algılanması, hazırlanan 33 soruluk bir anketle ortaya konulmaya çalışılmıştır. Yapılan anket; katılımcıların yaş, okuduğu bölüm, ailesinin aylık geliri gibi genel, evet/hayır, çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular dışında likert ölçeği kullanılarak hazırlanan sorulardan oluşmaktadır (Bkz. EK I). Anket, toplamda Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesinde bulunan tüm fakülteler dahil 863 kişiye uygulanmıştır. Anket verileri SPSS ve Excel programları kullanılarak analiz edilmiştir.

Çalışmanın örneklemini Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesi kadın öğrencileri oluşturmuş bu göre katılımcıların yaş aralıkları en yüksek oranla 18-20'dir. Bunu 20-22, 22-24 en düşük oranla 24-26, 26-28 ve 28-38 takip etmiştir.

Katılımcıların park kullanımları neredeyse %90 civarında çıkmıştır. Yine bu oran katılımcıların Kocaeli ve diğer illerde park kullanımlarında da aynı çıkmıştır. Katılımcıların üniversite öğrencileri oldukları ve kafeler gibi kapalı mekanları daha çok tercih ettikleri göz önüne alınırsa, bu iki cevabın çoğunlukta olması ile park kullanımlarının iyi bir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yapılan anket çalışmasıyla kentsel açık-yeşil alan olarak parkların, kullanıcılar tarafından güvensiz bulunduğu buna bağlı olarak aydınlatmaların da yetersiz görüldüğü ortaya çıkmıştır. Hatta anketler sırasında katılımcılarla yapılan sohbetlerde park alanlarında sözlü ve fiziksel tacizlere, hatta saldırılara maruz kaldıkları öğrenilmiştir. Bu güvensizliğe bağlı olarak ne yazık ki parkların kadınlar tarafından gece kullanımlarının çok düşük düzeylerde kaldığı sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak katılımcıların kentteki bu alanların güvensizliğini; gündüz saatlerinde kullanma, gece kullanımlarda yalnız gitmeme gibi çeşitli önlemlerle tolere ederek bu alanları işlevlerine uygun olarak kullandıkları görülmüştür. Park kullanım sıklığının en çok ayda birkaç gün olması da bu sonucu destekler niteliktedir. Katılımcıların parkları en çok dinlenme sonra sosyalleşme amaçlı kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır, bunun nedeninin üniversite öğrencisi olmaları gösterilebilir.

Parkları güvensiz bulma durumunun ise diğer iller ve Kocaeli özelinde değişmediği ortaya çıkmıştır. Ancak Kocaeli ve ilçeleri arasında İzmit ilçesi Kocaeli geneline göre daha güvenli bulunmuştur. Buna rağmen Kocaeli ve İzmit'te parkların güvenliğinden emin olmayanlar çok daha fazla çıkmıştır. Bunun nedenini öğrenebilmek için güvenlik sorusunu daha da özelleştirmek, belki de tek tek park isimleri sormak gerekirdi diyebiliriz.

Park aydınlatmaları açısından sonuçlara baktığımızda ise aydınlatmayı yeterli ve yetersiz görenlerin sayısı birbirine çok yakın olmakla birlikte yeterli görenlerin biraz daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgularda aydınlatmayı yeterli bulanların azımsanmayacak bir kısmı da parkları güvenli bulmuyor ya da emin değiller. Bu bulguyla çalışmanın esas ortaya koymaya çalıştığı aşırı aydınlatmanın güven yerine bir güvensizlik yarattığının ve kullanıcıların da bu durumun ne kadar farkında oldukları sorusunun cevabı verilmiştir diyebiliriz. Genelde insanların aşırı aydınlatmanın yarattığı kamaşma, parlama ve körlük duygusunun farkında olmadığı söylenebilir. Bu nedenle çok güçlü ışık kaynakları

ile donatılmış parkları nasıl olup da güvensiz algıladıklarını anlayamamalarının temelinde bu farkında olmama durumunun bulunduğu savı gözardı edilmemelidir. Işığın bir kirlilik oluşturacağının bilinmesi bu anlamda farkındalığın oluşturulması kamusal alanların güvenliği açısından da son derece önemlidir.

Bu bağlamda giriş bölümünde çalışmayı sonuca götürecek soruların cevaplarına çalışma sınırları içinde ve imkanlar dahilinde ulaşılmıştır diyebiliriz. Çünkü çalışma çok küçük bir alanla; Kocaeli Üniversitesi Umuttepe Yerleşkesindeki kadın öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda katılımcıların öğrenci olmaları, belli bir yaş aralığında olmaları dolayısıyla bu sonuçlar elde edilmiştir. Ancak çalışma bu kısmıyla birlikte Kocaeli il geneline veya İzmit ilçesi geneline uygulanabilseydi; kentte yaşayan kadınlar da dahil edilebilseydi elbette ki daha farklı ve daha güvenilir sonuçlar elde edilebilirdi. Ayrıca özel olarak kentte bulunan parklardan birkaçı seçilerek uygulanabilirdi. Dolayısıyla bu çalışma ileriye yönelik yapılacak çalışmalara bir örnek teşkil ederek, eksik yanları ele alınarak daha farklı ve ayrıntılı sonuçlara ulaşılabilir.

Tabi ki bu kamusal alanlarda hissedilen güvensizlik sadece aydınlatmalara bağlı değildir. Parkın bulunduğu semt ve o parkı kullanan insan profili, parkın ne amaçla kullanıldığı gibi faktörler de çok önemlidir. Bu önem dahilinde, hepsi bir bütünlük içinde ele alınmalıdır. Ancak yerel yöneticilerin park güvenliği adına yapmaları gereken en önemli faaliyetlerden biri de park aydınlatmalarının ışık kirliliğine yol açmayacak, insanlar için kör nokta ve güvensizlikler yaratmayacak şekilde kontrol edilmesi ve tasarlanmasıdır. Bunun için; ışığın göğe yönelmesini önlemek ve aydınlatılacak yere doğru yönlendirmek gerekmektedir. Fazla ışıklandırmadan kaçınılmalıdır. Kabul edilen standartlara göre herhangi bir iş için doğru ışık miktarının kullanılması, ışık kirliliğine neden olan yansıtılmış ışık miktarını azaltacaktır. Gereksiz gece ışıklandırması, kısmen dekoratif amaçlı projektör, ticari ve reklam amaçlı ışıklandırma, spor sahalarında kullanılan projektörler gece yarısından sabahın erken saatlerine kadar kapatılmalıdır. Park ve bahçelerde büyük oranda gökyüzüne ışık gönderen aydınlatmalar kullanılmasından kaçınılmalıdır. Bunların yerine yürüyüş yollarında uluslararası önerilerce verilen değerlerde yatay ve düşey aydınlık düzeylerini yaratan uygun tasarımlı direkt veya yarı-direkt aydınlatmalar kullanılmalıdır. Büyükşehirlerde yoğun olarak araç trafiğine açık olan caddelerin çok sayıda direkli lambalarla aydınlatılması yerine daha seyrek sayıda direkli

lambalarla aydınlatılması, yol kenarlarına araç sürücülerinin dikkatine çekecek kedi gözü veya parlayan maddeler kullanılması uygun olacaktır. Otomatik olarak yanmaya başlayan sokak lambaları bazen güneş ışıklarının azalması nedeni ile erken saatlerde yanabilmektedir. Bu işlem kolaylık sağlamasına rağmen daha fazla miktarda enerjinin harcanmasına neden olmaktadır. Bunun yerine bu aydınlatmaların saatlere uygun olarak manuel açılıp kapatılması sağlanmalıdır (Çevreonline, 2015). Kent alanlarının aydınlatılmasında planlı ve doğru aydınlatma yapılması sağlanmalı; özellikle yeni kent alanlarının yer seçiminde ışık durumu düşünülerek, yönlendirmenin (bina ve yolların) doğru yapılması sonucu ışıktan optimum yararlanılma sağlanmalı ve fazla ışığın rahatsız edici etkisinden kurtarılarak bu amaçla enerji tasarrufu da sağlanmalıdır. Diğer yandan uluslararası standartlar ve öneriler takip edilerek aydınlatılacak yere göre optimum çözümün elde edilebileceği aydınlatma kriterleri belirlenmelidir. Işık kirliliğinin azaltılması için yerel yönetimlerin ve basının ilgisi çekilerek gerekli düzenlemelerin yapılması ve halkın bilgilendirilmesi sağlanmalı, uluslararası iş birliğine açık olunmalıdır.

Kamusal alan olarak parkların kadınlar tarafından daha güvenli hissedilmesi ve daha etkin kullanılması için doğru aydınlatma dışında alınabilecek farklı önemler de bulunmaktadır. Örneğin, parklarda güvenlik görevlilerin artırılması, gün içinde belli aralıklarla kolluk güçleri tarafından kontrolün yapılması ile parkları farklı amaçlar (kadın ticareti, uyuşturucu satışı, alkol kullanımı vb.) için kullanan rahatsız edici insanların bu alanlardan uzaklaştırılması sağlanabilir. Anketler sırasında katılımcıların da sunduğu önerilerden biri de budur. Diğer bir öneri ise parklarda kamera sisteminin kurulması ve takibinin sağlanması olmuştur. Ankara da pilot olarak seçilen 20 parka uygulanan en yakın emniyet güçlerini acil bir durumda parklara yönlendirecek bir acil yardım butonu uygulaması, tüm ülkemiz geneline uygulanabilir. Bu gibi uygulamalar dışında tabi ki esas yapılması gereken ülkemizde ataerkil düşünce yapısının, kadınlara karşı her alanda yapılan ayrımcılığın önlenmesi adına insanların hem devlet hem sivil toplum örgütleri tarafından bilinçlendirilmesi, küçük yaşlardan itibaren çocukların, kadın-erkek ayrımı aşılanmadan yetiştirilmeleri uzun vadede bu durumu ve toplumun düşünce yapısını değiştirebilecek önemli adımlardır.

Tüm bunlara ek olarak, kamusal alanların her iki cinsiyet tarafından eşit sıklık ve güven içinde kullanılabildiğinin yerel yönetimler eliyle de izlenmesi; gerekli araştırmaların

rutin denetimler ile yapılarak halkın katılımını önceleyen çözüm yollarının üretilmesi kentleri yaşanabilir kılacağı gibi, kentin kentte yaşayanlarca da benimsenip kentli kimliğinin cinsiyet eşitliği içinde ortaya çıkışını da sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

ALKAN, Ayten (2005). Yerel Yönetimler ve Cinsiyet, Ankara: Dipnot Yayınları.

BAYKAN, Altay, Deniz (2015). Yerel Yönetimler İçin Kadın Dostu Kent Planlaması Ve Tasarım İlkeleri Rehberi. Ankara, Çankaya.

ASLAN, Bülent (2018). Işığın Kirli Yüzü: Işık Kirliliği, Ankara: Ankara Dayanışma Akademisi Yayınları.

ÇAHA, Ömer (1996). Türkiye'de Kadın ve Sivil Toplum, İstanbul: Vadi Yayınları.

GÜNEŞ, Muharrem, Cemal Yükselen (2004). Sivil Toplum ve Yönetişim Tartışmaları Sürecinde Kent ve Kadın, Ankara: Detay Yayıncılık.

KARADAĞ, Ahmet, Mustafa Erdoğdan, Fuat Keyman, vd., (2006). Kamusal Alan ve Türkiye, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

SADRİ, Zeybekoğlu, Senem, Mustafa Ökmen, vd. (2005). Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

SANCAR, Serpil (2012). Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti. İstanbul: İletişim Yayınları.

ULUOCAK, Şeref, Cumhur Aslan (2011). Kadın Bakış Açısından Kente Bakmak, İstanbul: Çanakkale Kitaplığı Akademi.

Bildiriler

ALKAN, Ayten (1999). "Özel Alan-Kamusal Alan Ayrımının Feminist Eleştirisi Çerçevesinde Kentsel Mekân", Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Doktora Programı "Güncel Toplumsal Sorunlar" Semineri, 1-27.

BEKTAŞ, Yasin, Taner Dindar (2015). "Işık Kirliliğine Doğru Aydınlatma Çözümleri ve Enerji Tasarrufu", Elektrik Elektronik Mühendisliği Kongresi, Kent ve Elektrik Sempozyumu, İstanbul, 76-82.

ÇETEGEN, Duygu, Lale Erdem vd (2005). "Işık Kirliliğini Önlemek Amacıyla Tercih Edilmesi Gereken Armatür Tipleri", III. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, Ankara, 77-82.

ÇETİN, Demet, F., Bilal Gümüş vd (2003). "Işık Kirliliği Problemi ve Diyarbakır Ölçeğinde İncelenmesi", II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri, Diyarbakır.

GENÇOĞLU, Tunay, Muhsin (2005). "İç Aydınlatmada Enerji Tasarrufu", III. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu, Ankara, 141-150.

IŞIK, Nursen (2003). "İç ve Dış Aydınlatmada Malzemenin Rolü", II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri, Diyarbakır.

KAZMİERCZAK, A.E., P. James. (2015). "The Role Of Urban Green Spaces In Improvıng Socıal Inclusıon", 7th International Postgraduate Research Conference in the Built and Human Environment, 354-365.

Millî Eğitim Bakanlığı (2007). Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi [MEGEP], Ankara.

Osmangazi Üniversitesi. (2005). "Cinsiyet Ayrımcılığı", TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Öğrenci Üye Kurultayı.

ÖNDER, Serpil, Ahmet Tuğrul Polat (2012). "Kentsel Açık-Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri ve Önemi", Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri, 73-96. Konya.

SARAF, Mergül (2013). "Türkiye'de İç Mimarlık Eğitiminde Aydınlatmanın Yeri ve Önemi", VII. Aydınlatma Sempozyumu Bildirileri, İzmir.

SÖZEN, Şerefhanoğlu, Müjgan (2003). "Aydınlatma Tasarımında Mimarın ve Elektrik Mühendisinin Rolü", II. Ulusal Aydınlatma Sempozyumu ve Sergisi Bildirileri, Diyarbakır.

Makaleler

AÇIKGÖZ, Özkan (2007). "Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi", Sosyoloji Konferansları Dergisi, (35), 57-83.

AKSAY, Seçkin, Cemal, Osman Ketenoğlu vd (2009). "Işık Kirliliği", Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 7(2), 231-236).

AKTAŞ, Gül (2013). "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak", Edebiyat Fakültesi Dergisi, 30(1), 53-72.

AKTAŞ, Gül (2017). "Kadın Açısından Kente İlişkin Mekân Pratikleri", Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27. 136-149.

ANSARI, Karımı, Bahereh (2013). "Işık Kirliliği (Karanlık Kirliliği) ve Çevreye Olan Etkileri", Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 28(1), 11-22.

ATAUZ, Akın (2004). "Toplumsal Cinsiyet, Mekân ve Kentler", Mimar.ist Dergisi, 4(14), 54-58.

ATAY, İbrahim (1990). "Kent Ormanları ve Çevre İle Etkileşimleri", İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 40(1), 1-6.

ATILGAN, Kocabaş, Duygu (2013). "Antik Yunan'da Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Temsili", Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 10, 15-27.

AYDIN, Harun (2015). "Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e Türkiye'de Kadın", Current Research in Social Sciences, 1(3), 84-96.

AYTAÇ, Ömer (2007). "Kent Mekanlarının Sosyo-Kültürel Coğrafyası", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(2),199-226.

BAL, Demirgöz Meltem (2014). "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Genel Bakış", Kadın Sağlığı ve Hemşireliği Dergisi, 1(1), 15-28.

BAYHANTOPÇU, Esra (2017). "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Üzerinde Yazılı Basında Kadın Temsilinin Rolü", The Journal of Social Science, 1(1), 83-93.

BEKÇİ, Banu, Gaye Taşkan (2012). "Açık Yeşil Alanlardaki Kent Donatılarının Kişisel Mekân Uzaklığına Etkisi: Bartın Kenti Örneği", Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 14(22), 61-71.

BİNGÖL, Orhan (2014). "Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık", KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16(1), 108-114.

CANAN, Fatih (2017). "Kent Geometrisine Bağlı Olarak Kentsel Isı Adası Etkisinin Belirlenmesi: Konya Örneği", Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32(3), 69-80.

ÇAKIR, Serpil (2009). "Osmanlı'da Kadınların Mekânı, Sınırları ve İhlaller", Ayten Alkan. Cins Cins Mekân. İstanbul: Varlık Yayınları, 76-101.

ÇALIŞKAN, Osman (2014). "Kamusal Alan Bağlamında Ağ Toplumu ve Yeni Kamusal Alan Anlayışı", Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 1(1), 41-62.

ÇELİK, Özge (2012). "Kadınların İnsan Hakları Hareketi", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14(1), 149-170.

DAĞTAŞ, Erdal (1999). "Onsekizince ve Ondokuzuncu Yüzyıllarda Kamusal Alan-Özel Alan İkilemi ve Basının Tarihsel Gelişimi", Kurgu Dergisi, (16), 157-173.

DEMİRBİLEK, Sevda (2007). "Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi", Finans Politik & Ekonomik Yorumlar Dergisi, 44(511), 12-27.

DEMİRCİOĞLU, Nalan, Hasan Yılmaz (2005). "Işık Kirliliği, Ortaya Çıkardığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri." Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 36(1), 117-123.

EMÜR, Halil Semih, Dilşen Onsekiz (2007). "Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık ve Yeşil Alanların Önemi- Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(22), 367-396.

ERDÖNMEZ, Ebru M., Altan Akı (2005). "Açık Kamusal Kent Mekanlarının Toplum İlişkilerindeki Etkileri", Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 1(1), 68-87.

ERDÖNMEZ, Ebru, Figen Çelik (2016). "Kentsel Mekânda Kamusal Alan İlişkileri", Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, (14), 145-163.

ERSÖZ, Günindi, Aysel (2015). "Özel Alan/Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın "Doğası" ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı", Sosyoloji Araştırmaları Dergisi, 18(1), 80-102.

FIRAT, Serap (2002). "Kentsel Mekanlarda Kamusal Alan", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 11(4), 41-72.

GÜL, Atila, Volkan Küçük (2001). "Kentsel Açık-Yeşil Alanlar ve Isparta kenti Örneğinde İrdelenmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (2), 27-48.

GÜL, Sallan, Songül, Yonca Altındal (2015). "Türkiye Siyasetinin Eril Anatomisi: 2015 Seçimlerini Kota Uygulamaları Üzerinden Yeniden Düşünmek", Toplum ve Demokrasi Dergisi, 9(19-20), 51-71.

GÜLLÜOĞLU, Fuat (2012). "Kent Sosyolojisi Kuramları Üzerine Bir Literatür Değerlendirmesi", Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 21(3), 1-29.

GÜNDÜZ, Ahmet (2012). "Tarihî Süreç İçerisinde Türk Toplumunda Ve Devletlerinde Kadının Yeri ve Önemi", International Journal of Social Science Studies, 5 (5), 129-148.

HARCAR, Tijen, Özlem Çakır, vd. (2008). "Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu", Tematik Yazılar, Toplum ve Demokrasi Dergisi, 2(4), 51-70.

HASDEMİR, Asrak, Tuba, Mustafa Kemal Coşkun (2008). "Kamusal Alan ve Toplumsal Hareketler", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi, 63(1), 121-149.

KALFA, Aslıcan, Bilge Sevim Aytekin, Zeynep Özge Dinç (2009). "Kent İçi Ulaşımın Cinsiyeti: Ankara Örneği", Ayten Alkan. Cins Cins Mekân, İstanbul: Varlık Yayınları, 217-242.

KAYPAK, Şafak (2014). "Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak", Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 7(1), 344-357.

KEDİK, Sibel, Ayşe (2011). "Kamusal Alan, Kent ve Heykel İlişkisi", Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11(1), 229-240.

KOÇYİĞİT, Murat, Mustafa Yıldız (2014). "Yerel Yönetimlerde Rekreasyon Uygulamaları: Konya Örneği", International Journal of Science Culture and Sport, Özel Sayı 2, 211-223.

KURTASLAN, Öztürk, Banu (2017). "Başarılı Kent Parkı Planlama ve Yönetimi Yaklaşımının Teardrop Park (New York) Örneğinde Araştırılması", Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 7(13), 744-760.

KURTULUŞ, Hatice (2013). "Kent Sosyolojisinde Değişen Kavrayışlar ve Türkiye'nin Kentleşme Deneyimi", Ö. Andaç Uğurlu. Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, İstanbul: Örgün Yayınevi, 177-225.

MACKENZİE, Suzanne (2002). "Kentte Kadınlar" Bülent Duru ve Ayten Alkan. 20.yüzyıl Kenti, Ankara: İmge Kitapevi, 249-283.

NALBANT, Mehmet (2016). "Türkiye'de Kentsel Mekanlarda Kamusal Alanın Konumu: Tarihsel Perspektiften Bir Değerlendirme", Bitlis Eren Üniversitesi Akademik İzdüşüm Dergisi, 1(1), 12-27.
OĞUZ, Melis, Neslihan Atatimur (2008). "Kent ve Kadın", Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar Dergisi, Sayı 6.
ÖZCAN, Yetkin (2013). "Kamusal/Özel Alan Tartışmaları", Muharrem Balcı. Genç Hukukçular Hukuk Okumaları V Birikimler 1. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.
ÖZDEMİR, Aydın (2007). "Katılımcı Kent Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü", Planlama Dergisi 1(39), 37-43.
ÖZDEMİR, Aydın (2009). "Katılımcı Kentli Kimliğinin Oluşumunda Kamusal Yeşil Alanların Rolü: Ankara Kent Parkları Örneği", Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, A (1), 144-153.
ÖZYURT, Cevat (2007). "Yirminci Yüzyıl Sosyolojinde Kentsel Yaşam", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(18), 111-126.
PINARCIOĞLU, Şirin, Nihal, Ayşegül Kanbak, Makbule Şiriner (2013). "Kent Kuramları", Ö. Andaç Uğurlu. Türkiye Perspektifinden Kent Sosyolojisi Çalışmaları, İstanbul: Örgün Yayınevi, 71-102.
SOLAK, Güleç (2017). "Mekân-Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış", Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1), 13-37.
TALAY, İlkden, Fadime Kaya, Nur Belkayalı (2010). "Sosyo-Ekonomik Yapının Rekreasyonel Eğilim ve Talepler Üzerine Etkisi: Bartın Kenti Örneği", Coğrafi Bilimler Dergisi, 8(2), 147-156.
TAŞ, Gün (2016). "Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri", Akademik Hassasiyetler, 163-175.
TEMÜRTÜRKAN, Yıldız (2011). "Kente Cinsiyetlendirilmiş Bir Mercekten Bakış", TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni, (87), 38-51.
THOMPSON, Ward Catharine (2002). "Urban open space in the 21st century", Landscape and Urban Planing, (60), 59-72.
TURGAY, Orkunt, Damla Altuncu (2011). "İç Mekânda Kullanılan Yapay Aydınlatmanın Kullanıcı Açısından Etkileri", Çankaya University Journal of Science and Engineering 8(1), 167-181.
TURGUT, Alper, Hilal, Sevgi Yılmaz (2010). "Peyzaj Mimarlığında Yapay Aydınlatma ve Estetik Kaygılar" DergiPark Sanat Dergisi, 0(9), 46-56.
Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği (2017). "Kentin Vahaları: Kent Parkları", Kentli Dergisi, 8(27), 46-49.
UZGÖREN, Gökçe, Müyesser Ebru Erdönmez (2017). "Kamusal Açık Alanlarda Mekân Kalitesi ve Kentsel Mekân Aktiviteleri İlişkisi Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", Megaron Dergisi, 12(1), 41-56.
VAROL, Aslı (2010). "Bilgi Toplumunda Kamusal Alan", Sosyal Bilimler Dergisi, (4), 121-129.
YALÇINKAYA, Şengül (2015). "Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Mekansal Davranış: Yurt Odaları", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(37), 639-649.
ZEYREK, Serap, Esin Kürkçü, vd. (2014). "İşyerlerinde Aydınlatma", Çalışme Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Uygulama Rehberi, 13-18.

Tezler

AKKİRMAN, Dilek Köse (2017). Toplumsal Cinsiyet ve Mekân: Kent Mekanına Erişimde Cinsiyete Dayalı Farklar ve Eşitsizlikler, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.

ARABACI, Bahar (2012). Çalışan Kadınların Cinsiyet Ayrımcılığına Yönelik Algıları: Bursa Dokuma Sanayii Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

BAYRAKDAR, Gonca (2016). İşyerlerinde Aydınlatma Koşullarının İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara.

BAYRAM, Yılmaz, Zeynep (2011). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kentsel Açık Yeşil Alan Kullanım Talebini Etkileyen Etmenler, Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

CEYLAN, Ahu (2007). Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Kentsel Yeşil Alanların Önemi ve Kentsel Dönüşüm ile İlişkilendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

COŞKUN, Pınar (2005). Aydınlatma Tasarımının Park Kullanımına Etkileri: Ulus Parkı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

DEDEOĞU, İbrahim (2006). Kentsel Yeşil Alanların Gece Aydınlatılmasında Dış Aydınlatmanın Önemi ve Yöntemi: Gülhane Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

DOKUZCAN, Hilal (2006). Işık Kirliliği Açısından Kent Aydınlatması ve Taksim Meydanı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ELİNÇ, Hakan (2011). Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi ile Antalya İli Alanya İlçesi'ndeki Abdurrahman Alaettinoğlu ve Alanya Belediye BaşkanlarıKent Parklarının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

GÖL, Tuba (2004). Kentsel Mekânda Yer Alan Parkların Aydınlatma Kriterlerinin İncelenmesi: Kadıköy Selamiçeşme Özgürlük Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

KARLIER, Gamze (2017). Kent Parkları Kavramı Ve Bursa Kent Parklarında Kullanıcı Memnuniyetinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

KÜÇÜK, Pelin (2014). Kentsel Aydınlatmada, Aydınlatma Master Planları ve Aydınlatma Master Planı İçin Bir Rehber Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ONUK, Tuğçe (2008). Kentsel Dış Mekanların Aydınlatılması Kapsamında Işık Kirliliğinin İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ÖZARABACI, Özge (2017). Bir Çevresel Kirlilik Türü Olarak; Işık Kirliliğinin Etkileri ve Kamu Politikaları Bağlamında Türkiye İçin Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.

ÖZKIR, Ali (2007). Kent Parkları Yönetim Modelinin Geliştirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

SANKIR, Hasan (2010). Sembolik Etkileşimci Yaklaşım Çerçevesinde Plâstik Sanatlarda Kadın Sanatçı Kimliği, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SERİN, Cuma (2010). Kentsel Park Alalarında Optimum Aydınlatma Tekniği: Taksim Gezi Parkı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ŞAHİN, Dilek (2012). Aydınlatma Tasarımının Kullanıcı Üzerindeki Fizyolojik ve Psikolojik Etkileri Açısından Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

UÇARALP, Özkan, Zeynep (2014). Endüstri Ürünleri Tasarımı Temelinde: Yolcu Uçaklarında Aydınlatma Sistemlerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

UYANIK, Nur, Hale (2016). Yeni Kent Kurgusunda Rekreatif Yeşil Alanlar ve Parklar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

ÜSTÜN, Tuğba (2014). Kentsel Park Aydınlatmalarının Kullanıcı Açısından Değerlendirilmesi: Trabzon Kenti Meydan Parkı ve Atapark Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitei, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

YAPAR, Tümer (2007). Aydınlatma Otomasyonu İle Enerji Tasarrufu, Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YENİOĞLU, Fatih (2010). Kent Parklarında Aydınlatma Elemanlarının Kullanımının Peyzaj Mimarlığı Açısından İrdelenmesi: Ankara-Altınpark Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitei, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Elektronik Kaynaklar

ATANUR, Gül (2016). "Türkiye'de Kent Parklarının Geleneği", Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi. http://www.plantdergisi.com/yazi-docdr-gul-atanur-238.html. 20.12.2018.

ATAUZ, Akın (2009). "Toplumsal Cinsiyet, Mekân ve Kentler", https://kendineaitbiroda.wordpress.com/category/kent-mekan-ve-kadin/. 05.11.2017.

Avrupa Bakır Enstitüsü Türkiye Medya Partneri. (2017). "Kent, Elektrik ve Aydınlatma", [Elektronik Sürüm]. Kaynak Elektrik, Enerji, Elektrik, Aydınlatma, Elektronik ve Otomasyon Mühendisliği Dergisi, 339, 25-28, http://kaynakelektrik.com/wp-content/uploads/KaynakElektrik339.pdf.

Aydınlatma ve Türleri (t.y.). Fotonelektronik, http://www.fotonelektroteknik.com.tr/aydinlatma-ve-turleri/, 02.02.2018.

Aydınlatmanın Konusu, Amacı, ve Türleri.(t.y.). Erişim: 27.01.2018, http://file:///Users/mba/Downloads/AYDINLATMANIN%20KONUSU,%20AMACI%20VE%20TÜRLERİ.pdf.

AYTAÇ, Gülşen (2015). "Kent Parkları", Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi, http://www.plantdergisi.com/yazi-doc-dr-gulsen-aytac-120.html. 20.12.2018.

BAHADIR, Abdulkerim (2005). "Tarihte ve Günümüzde Kadın", İlkadım Dergisi, Haziran 2005. http://www.enfal.de/ev18.htm. 15.03.2018.

BİLGİLİ, Cemil, Bayram ve Ercan Gökyer (2012). Urban Green Space System Planning, Landscape Planning, 107-122, https://www.intechopen.com/books/landscape-planning/urban-green-space-system-planning. 28.11.2017.

Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet, http://sosyolojisi.com/cinsiyet-ve-toplumsal-cinsiyet-antropoloji/3099.html. 06.11.2017.

ÇETEGEN, Duygu, Alp Batman (t.y.). "Işık Kirliliği", http://www.tug.tubitak.gov.tr/dokumanlar/isik_kirliligi/Astronomi_Semp_isik_kirliligi_2005.html. 17.01.2018.

DOYGUN, Hakan (2017). "Açık ve Yeşil Alanların Kent Yaşamındaki Yeri: Biyolojik Çeşitlilik" Peyzaj ve Süs Bitkiciliği Dergisi, http://www.plantdergisi.com/yazi-prof-dr-hakan-doygun-258.html. 20.12.2017.

DÜZENLİ, Dilara, Şebnem (2015). "Işığın Kent Mimarisine Etkisi", http://prezi.com/cz04pnx7u8wm/aydınlatma-kesin-tanm-ile-nesnelere-cevrelerine-ve-kucu/20.01.2018.

Economic Benefits of Green Spaces. (2018). projectevergreen: http://projectevergreen.org/resources/economic-benefits-of-green-spaces. 20.01.2018.

Economic Benefits of Green Spaces. (2017). The Star Online: https://www.thestar.com.my/business/business-news/2017/06/17/economic-benefits-of-green-spaces/. 20.01.2018.

GİLL, William (24.11.2017). Işık Kirliliği: Pek Çok Ülkenin Gecesi Gündüzüne Karıştı. Erişim: BBC Türkçe. http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-42104082, 30.01.2018.

Healthy Parks Healthy People Central (t.y.): Urban planning and the importance of green space in cities to human and environmental health. http://www.hphpcentral.com/article/urban-planning-and-the-importance-of-green-space-in-cities-to-human-and-environmental-health. 12.11.2017.

International Dark-Sky Association (t.y.). Light Pollution, http://www.darksky.org/light-pollution/, 02.02.2018.

Işık Kirliliği. (2015), http://cevreonline.com/isik.kirliligi/. 02.02.2018.

Kent, Mekân ve Toplumsal Cinsiyet. (2016). Sosyoloji, https://arkacpinar.wordpress.com/2016/04/10/kent-mekan-ve-toplumsal-cinsiyet/ 05.12.2017.

Kentsel Yeşil Alanların Gece Kullanımında Dış Aydınlatmanın Önemi ve Yöntemi, (t.y.). http://peyzajist.wordpress.com/tag/yeşil-alan-aydınlatma/. 15.01.2018.

LEE, Keng Chee Andrew ve ark. (2015). "Value of Urban Green Spaces in Promoting Healthy Living and Wellbeing: Prospects for Planning", https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4556255/. 20.01.2018.

National Park Service (2016): Olmsted Park System, https://www.nps.gov/nr/travel/massachusetts_conservation/olmsted_park_system.html. 10.11.2017.

OKUTAN, Melike ve Rengin Ünver (2014). "Aydınlatmanın, Tasarım, Uygulama, Kullanım Evreleri ve İç Aydınlatma", Aydınlatma Dünyası Dergisi, http://www.lightworld.com.tr/aydinlatmanın-tasarim-uygulama-kullanim-evreleri-ve-iç-aydinlatma/ 25.01.2018.

PİŞKEN, Umut, Mehmet (t.y.). "Kentsel Isı Adası Etkisi", https://www.bilgiustam.com/kentsel-isi-adasi-etkisi/. 21.01.2018.

POLAT, Tuğrul, Ahmet (2016). "Işık Kirliliği ve Parklarda Aydınlatma", http://www.plantdergisi.com/doc-dr-ahmet-tugrul-polat/isik-kirliligi-ve-parklarda-aydinlatma.html 05.02.2018.

SHERER, M., Paul (2003). "The Benefits of Parks: Why America Needs More City Parks and Open Space." The Trust for Public Land, www.tpl.org. 28.11.2017.

SİREL, Şazi (1991). "Aydınlatma Tekniği Nedir?", http://www.yfu.com/yazilar/sistemdekor.pdf. 07.02.2018.

The Social Benefits of Green Spaces. Projectevergreen, https://projectevergreen.org/wp-content/uploads/2013/07/LifestyleBenefitsofGreenSpace.pdf. 20.01.2018.

Tübitak Ulusal Gözlemevi (TUG). Işık Kirliliği ve Enerji Tasarrufu, http://www.tug.tubitak.gov.tr/dokumanlar/isik_kirliligi/kirlilik.html, 02.02.2018.

Türk Mühendis ve Mimarlar Odası Birliği. (2005). Cinsiyet Ayrımcılığı Hakkında, https://www.tmmob.org.tr/sayfa/cinsiyet-ayrimciligi-hakkinda. 06.12.2017.

Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (2011). "Türk Siyasetinde Kadınlar: Çok Oluyoruz!" http://docplayer.biz.tr/9285490-Turk-siyasetinde-kadin-cok-oluyoruz.html. 07.03.2018.

United Nations International Children's Emergency Fund (2004). "Kadınlara Karşı her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi", https://www.unicef.org/turkey/pdf/_gi18.pdf. 10.03.2018.

ÜNVER, Rengin (2017). "Kent, Elektrik ve Aydınlatma" Elektrik Elektronik Mühendisliği Kongresi, http://www.ebelediye.info/makale/kent-elektrik-ve-aydınlatma/. 10.02.2018.

YÜCEL, Gökçen, Firdevs (2007). "Kaliteli Kent Parkı Tasarımı", Mimarlık Dergisi, 334,http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=52&RecID=1297. 28.11.2017.

World Health Organization (2016). "Urban Green Spaces and Health A review of Evidence", Regional Office for Europe, http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0005/321971/Urban-green-spaces-and-health-review-evidence.pdf?ua=1. 28.11.2017.

www.flickr.com/search/?text=boston%20common%20park, 07.02.2018

www.muddyrivermmoc.org/491/ 07.02.2018

www.haberciniz.biz, 12.03.2018

http://www.tug.tubitak.gov.tr , 03.04.2018

http://cescos.fau.edu, 03.04.2018

http://www.blue-marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018

http://www.blue-marble.de/nightlights/2012, 03.04.2018.

http://www.greenefficientliving.com.au, 03.04.2018

www.konyahaber.com, 03.04.2018

www.kozmikanafor.com, 03.04.2018

www.ledportali.com, 03.04.2018

www.listelist.com, 03.04.2018

www.nevhaninsaat.com.tr, 03.04.2018

www.nkfu.com, 03.04.2018

www.peyzajist.wordpress.com, 03.04.2018

www.planlux.net, 03.04.2018

www.ledtasarim.net, 05.04.2018

www.sisli.bel.tr, 05.04.2018

www.gepaelektrik.com, 17.05.2018

ÖZGEÇMİŞ

1992 yılında Yozgat'ta doğdu. İlk öğrenimini 1999-2006 yılları arasında, Hüseyin Avni Çöllü İlkokulu' nda, lise öğrenimini 2006-2010 yılları arasında 75.Yıl Cumhuriyet Lisesi'nde tamamladı. 2016 yılında Kocaeli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü' nden mezun oldu. Aynı sene Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kentleşme ve Çevre Sorunları Programında yüksek lisansa başladı.

EKLER

Yerleşke adı: Anket No:

Kocaeli Üniversitesi'nde Kadın Öğrencilerinin Yeşil Alan Olarak Parkları Kullanım Düzeylerinin ve Beklentilerinin Araştırılması Anketi

1. Yaşınız
2. Okuduğunuz bölüm ve sınıfınız?
3. Ailenizin fert sayısı:
4. Ailenizde çalışan fert sayısı ve meslekleri:
5. Ailenizin toplam gelir durumu?
   □ 1450 TL veya daha az □ 1451-4500 TL □ 4501-7500 TL □ 7501- 9000 □ 9001 ve üstü
6. Kaç yıldır Kocaeli'de yaşıyorsunuz?
   □ 1 □ 2-4 □ 5- 7 □ 8-15 □ 16 ve üstü
7. Hangi ilçede yaşıyorsunuz?
8. Aileniz nerede yaşıyor?
9. Hiç parka gider misiniz? □ E □ H (H ise 14. Soruya git)
   a) Memleketinizde parka gider misiniz? □ E □ H
   b) İzmit'te parka gider misiniz? □ E □ H
10. Ne sıklıkla gidersiniz?
    □ Her gün düzenli □ Haftada bir kaç gün □ Haftada bir □ Ayda bir kaç gün □ Ayda bir □ Yılda bir kaç gün
11. Ne amaçla gidersiniz?
    □ Sosyalleşme □ Dinlenme □ Çocuk gezdirme □ Spor □ Evime kestirme yol □ Diğer
12. Günün hangi saatlerinde gidersiniz?
    □ Sabah □ Öğle □ Öğleden sonra □ İş çıkışı □ Akşam □ Saat fark etmez
13. Hafta içi mi tercih edersiniz haftasonu mu? □ Hİ □ HS □ Fark etmiyor
14. (H) Neden parklara gitmiyorsunuz? (E) Parka gitmeyenlerin gerekçesi ne olabilir?

15. Yaşadığınız ilçede bildiğiniz parkları sayar mısınız?

	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
16. Parkların aydınlatmalarını yeterli buluyorum.					
17. Parkların yeşillendirmesini yeterli buluyorum.					
18. Parkları güvenli buluyorum.					
19. Parkları sayıca yeterli buluyorum.					
20. Parkları kalite olarak yeterli buluyorum.					

21. Parkları temiz buluyorum.					
22. Parklara ulaşımı yeterli buluyorum.					

23. Parka tek başınıza gider misiniz? □ E □ H (E ise 23. soruya geç)

24. Yanınızda kimle gidersiniz? (Çoklu yanıt verilebilir).
□ Aileden bir erkek □ Aileden bir kadın □ Komşum □ Arkadaşım □ Diğer

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Emin değilim	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
25. Toplum olarak parklarımıza iyi bakıyoruz.					
26. Toplum olarak parklarımızı yeterli düzeyde kullanabiliyoruz.					
27. Diğer illere oranla Kocaeli'deki parkalar daha güvenlidir.					
28. Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha güvenlidir.					
29. Diğer illere oranla Kocaeli'deki parklar daha kalitelidir.					
30. Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha kalitelidir.					
31. Diğer illere oranla Kocaeli'deki parklar daha temizdir.					
32. Kocaeli'nin diğer ilçelerine oranla yaşadığım ilçedeki parklar daha temizdir.					

33. Kocaeli'deki parklarda gördüğünüz eksiklikler var mı? Ne tür eksiklikler görüyorsunuz?